

160294

SOSYAL DENETİM VE TÜRKİYE UYGULAMASI

Fatma Özge BARUÖNÜ

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
İşletme Anabilim Dalı Yönetim Organizasyon ve Örgütsel Davranış Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2005

KABUL VE ONAY

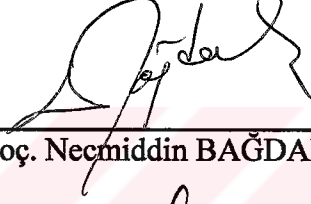
Fatma Özge BARUÖNÜ tarafından hazırlanan “ Sosyal Denetim ve Türkiye Uygulaması” başlıklı bu çalışma 17/03/2005 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

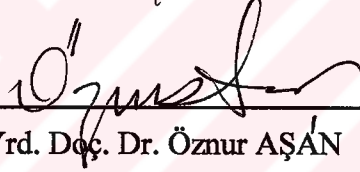
Prof. Dr. Hikmet TİMUR (Başkan)

Doç. Dr. Mahmut ARSLAN (Danışman)

Yrd. Doç. Necmiddin BAĞDADIÖĞLU

Yrd. Doç. Dr. Öznur AŞAN

Yrd. Doç. Dr. Mustafa KILIÇ

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Nuran ÖZYER
Enstitü Müdürü

TEŞEKKÜR

“Sosyal Denetim ve Türkiye Uygulaması” adlı tez çalışmamı hazırlarken değerli katkılarını, yardımlarını ve teşvişini esirgemeyen, tez konumun tespiti esnasında beni yönlendiren ve önerileri ile görüş açımın genişlemesini sağlayan danışma hocam Doç. Dr. Mahmut ARSLAN’a, teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

Bu tez çalışmasının alan araştırması aşamasında benden yardımlarını esirgemeyen ve değerli zamanını ayıran Deloitte and Touche yöneticilerinden Sn. Ömer TANRIÖVER başta olmak üzere araştırmaya katılan ve fikirlerini benimle paylaşan tüm katılımcı yöneticilere,

Yüksek lisans eğitimimin başlangıcından, tez çalışmamın bitimine kadar beni yönlendiren, bana destek veren, eksikliklerimi tamamlamamı sağlayan sevgili babam Erdil BARUÖNÜ ve sabrını hiç esirgemeyen, maddi manevi beni destekleyen sevgili annem Adviye BARUÖNÜ ile sevgili kardeşim Talat Çağdaş BARUÖNÜ’ye,

Alan araştırması esnasında kurdukları kontaklarla bana yardımcı olan kuzenlerime, kattığı fikirleri ile tezimin sonlandırılmasında katkıda bulunan ve manevi desteğiyle beni yüreklendiren İldar LATİF’e ,

En içten teşekkürlerimi sunarım.

F. Özge BARUÖNÜ

Ocak, 2005

ANKARA

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kağıt ve elektronik kopyalarının Hacettepe Üniversitesi Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- ☐ Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- ☒ Tezim sadece Hacettepe Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- ☐ Tezimin yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvurucu bulunmadığım takdirde, tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

27/03/2005

Fatma Özge BARUÖNÜ

ÖZET

BARUÖNÜ, Fatma Özge. Sosyal Denetim ve Türkiye Uygulaması, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2005.

Bu tez çalışmasında, ülkemiz işletmeleri için yeni bir kavram olan sosyal denetim kavramı incelenmiş, Türkiye’ de sosyal denetimin uygulanabilirliği tartışılmış ve bir bağımsız denetim şirketinin yöneticisine ve ülkemizde faaliyet gösteren kurumsallaşmış şirketlerin yöneticilerine bu konuda ne düşündükleri ve şirketlerin konuya nasıl yaklaştıklarına dair sorulara yöneltmek yoluyla nitel bir alan araştırması yapılmıştır.

Bu tez çalışması, altı ana bölümden meydana gelmiştir. Birinci bölümde, genel olarak tez çalışmasının ana hatlarından, ikinci bölümde, sosyal sorumluluk ile ilgili tanım ve kavramlardan, üçüncü bölümde, sosyal denetim kavramı ve uygulamalarından, dördüncü bölümde etkileşenler yaklaşımından bahsedilmiştir. Beşinci bölümde ise konu çok daha dar ve özel bir kapsama indirgenmiş, Türkiye’de faaliyet gösteren şirketlerin yöneticilerine sosyal denetim hakkında ön bilgi verilerek kendi şirketleri açısından konuyu değerlendirmeleri istenmiş, diğer yandan da bir bağımsız denetim şirketinin yöneticisinin kavramla ilgili görüşleri alınmıştır. Altıncı bölümde ise, araştırmada elde edilen sonuçlar dahilinde sosyal denetimin avantajları ve Türkiye’de uygulanabilirliği konusundaki görüşler ve öneriler özet halinde sunulmuştur.

Araştırma sonuçlarına göre denetim şirketlerinin ve diğer şirketlerin konuya olumlu yaklaştıkları tespit edilmiştir. Araştırma sonuçlarını da göz önüne aldığımızda sosyal denetimin Türkiye’de uygulanabileceği, yarattığı avantajların şirketleri bu denetime tabi tutulma konusunda teşvik edeceği ve uygulandığı takdirde, şirketlerin bundan hem maddiyat hem de prestij ve güvenilirlik kazanma açısından faydalanacağı, aynı zamanda toplumun yaşam kalitesinin artacağı ve ekonominin gelişimine katkıda bulunacağı sonucuna varılmıştır.

Anahtar Sözcükler

Sosyal Denetim, Kurumsal Yönetim, İş Ahlakı, İş Etiği.

ABSTRACT

BARUÖNÜ, Fatma Özge. Sosyal Denetim ve Türkiye Uygulaması, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2005.

In this study, first of all the social audit concept, which is a new concept for Turkish companies, brought up and then applicability of social audit concept in Turkey was discussed, and after that a survey was conducted by interviews, which were made with managers of an independent audit company and some other companies operating in different sectors regarding their opinions and approaches of their companies to the subject of social audit.

This thesis study has seven chapters. First chapter lays out the framework of the thesis, second chapter reveals the concepts and definitions about social responsibility and stakeholder approach, third chapter mentions corporate governance and fourth chapter mentions social audit concept and applications. Fifth chapter focuses on a narrower topic, managers of corporations which operate in Turkey were informed about the subject social audit and feedbacks about their companys' standpoint were taken. Also in this chapter, a manager of an independent audit company was contacted and his opinions about the social audit were requested. Sixth chapter evaluates the results of the survey. In the seventh chapter in the light of results some opinions and suggestions regarding the advantages and applicability of social audit concept in Turkey are mentioned.

This research has shown us that auditors and corporations operate in Turkey usually have positive point of views. Also if the research results considered, social audit can be applied in Turkey and if done so, because of its advantages, corporations operate in Turkey will be inclined to participate to the audit system, and benefit in a material and non-material sense. Also life quality of he whole society will increase and economy's development will be positively affected, if the topic concept can be correctly applied.

Key Words

Social Audit, Corporate Governance, Business Ethic

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
BİLDİRİM.....	ii
TEŞEKKÜR.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER DİZİNİ.....	vi
KISALTMALAR DİZİNİ.....	viii
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	ix
1.GİRİŞ.....	1
2. SOSYAL SORUMLULUK KAVRAMI VE ETKİLEŞENLER YAKLAŞIMI	5
2.1. SOSYAL SORUMLULUK KAVRAMI İLE İLGİLİ TANIMLAR VE TARİHÇESİ.....	5
2.1.1. Gizli El Yaklaşımı	7
2.1.2. Devletçi Yaklaşım	7
2.1.3. Yönetimci Yaklaşım.....	7
2.2. SOSYAL SORUMLULUKLARLA İLGİLİ GÖRÜŞLER.....	8
2.2.1. Klasik Görüş.....	8
2.2.2. Sosyo-ekonomik görüş	9
2.3. ETKİLEŞENLER YAKLAŞIMININ TANIMI VE İŞLEYİŞİ.....	10
2.4. İŞLETMELERİN SERMAYE SAHİPLERİNE KARŞI SORUMLULUKLARI.....	17
2.5. İŞLETMELERİN ÇALIŞANLARINA KARŞI SORUMLULUKLARI	18
2.6. İŞLETMELERİN TÜKETİCİLERE KARŞI SORUMLULUKLARI	23
2.7. İŞLETMELERİN ÇEVREYE KARŞI SORUMLULUKLARI.....	25
2.8. İŞLETMELERİN TOPLUMA KARŞI OLAN SORUMLULUKLARI	30
3. KURUMSAL YÖNETİM	35
3.1. KURUMSAL YÖNETİMİN KAPSAMI VE TARİHSEL GELİŞİMİ	35
3.2. KURUMSAL YÖNETİMİN ÖNEM KAZANMASINI SAĞLAYAN FAKTÖRLER.....	36
3.3 KURUMSAL YÖNETİM UYGULAMALARI.....	38
3.4. AVRUPA BİRLİĞİ'NDE VE TÜRKİYE'DE KURUMSAL YÖNETİM UYGULAMALARI.....	43
4. SOSYAL DENETİM KAVRAMI	45
4.1. SOSYAL DENETİMİN TANIMI VE NİTELİĞİ.....	45
4.2. SOSYAL DENETİMİN İLKELERİ.....	48
4.3. SOSYAL DENETİMİN AMAÇLARI	48
4.4. SOSYAL DENETİMİN KAPSAMI VE KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER	49
4.5. SOSYAL DENETİM DÖNGÜSÜ	51

4.5.1. Örgütsel Değerler ve Hedefleri Tanımlamak	53
4.5.2. Performans Göstergelerini Belirlemek	54
4.5.3. Niteliksel ve Niceliksel Verileri Toplamak	55
4.5.4. İçsel ve Dışsal Kıyaslamalarla Verileri Değerlemek	55
4.5.5. Sosyal Denetimin Sonuçlarını Yayınlamak	55
4.6. SOSYAL DENETİM TÜRLERİ	56
4.7. SOSYAL DENETLEME MODELLERİ	58
4.8. SOSYAL DENETLEMENİN AVANTAJ VE DEZAVANTAJLARI	59
5. SOSYAL DENETİM OLGUSUNUN TÜRKİYE AÇISINDAN	
UYGULANABİLİRLİĞİ KONUSUDA NİTEL BİR ALAN ARAŞTIRMASI	60
5.1. ARAŞTIRMANIN AMACI	60
5.2. ARAŞTIRMA UYGULAMA YÖNTEMİNİN TANITIMI	60
5.3. ÖRNEKLEM SEÇİMİ	65
5.4. GÖRÜŞÜLEN YÖNETİCİ VE BAĞLI OLDUKLARI ŞİRKETLERE AİT BİLGİLER ..	66
5.5. GÖRÜŞME FORMLARININ TANITIMI	66
5.6. ŞİRKET YÖNETİCİLERİ İLE YAPILAN GÖRÜŞME SONUÇLARI	72
6. SOSYAL SORUMLULUK VE SOSYAL DENETİM KAVRAMLARININ BULGULAR	
İŞİĞİNDE TARTIŞILMASI VE YORUMLANMASI	76
7. SONUÇ VE ÖNERİLER	85
KAYNAKLAR	
EKLER	
EK 1. Araştırma Görüşme Formları	
EK 2. Sosyal Denetim Raporu Örneği	

KISALTMALAR DİZİNİ

ABD (Amerika Birleşik Devletleri).....	21,23,40,42
ISO (Internationale Standard Organisation	21,29,30,76
CEPAA (The Council on Economic Priorities Accreditation Agency)	21,23
UÇÖ (Uluslar arası Çalışma Örgütü)	21
CERES (California Environmental Resources Evaluation System)	27
EMAS (Eko Yönetim ve Denetim Sistemi)	29
BM (Birleşmiş Milletler).....	33
AB (Avrupa Birliği).....	33
OECD (İktisadi İşbirliği ve Kalkınma Örgütü).....	33
WHO (Dünya Sağlık Örgütü).....	35
TEGV (Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı)	36,75
TEMA (Türkiye Erozyonla Mücadele Ağaçlandırma ve Doğal Varlıkları Koruma Vakfı)	36,75
WEPR (Foundation of Women Executive in Public Relations).....	36
GCGF (Global Kurumsal Yönetim Formu).....	39
SRI (Socially Responsible Investment)	46
NEF (The New Economics Foundation)	62
SAVO (Auditing for Voluntary Organisations)	62
CRM (Müşteri İlişkileri Yönetimi).....	72
İMKB (İstanbul Menkul Kıymetler Borsası)	73
SSK (Sosyal Sigortalar Kurumu).....	73,74,91
TEB (Türkiye Ekonomi Bankası).....	75
TEV (Türk Eğitim Vakfı).....	75
TAPAV (Türkiye Aile Sağlığı ve Planlama Vakfı).....	75
TEGV (Türk Eğitim Gönüllüleri Vakfı).....	75
DSK (Denetimden Sorumlu Komite).....	82
TEDMER (Türkiye Etik Değerler Merkezi)	83
HÜJEM (Hacettepe Üniversitesi İşletmecilik Meslek Etiği Uygulama ve Araştırma Merkezi)....	87
EBEN (European Business Ethics Network)	88

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 2.1. Büyük Bir Şirketin Etkileşenler Haritası.....	12
Şekil 2.2 Farklı Grupların Güçlerini Değerlendirmeye Yönelik Sistematiği.....	15
Şekil 2.3. Etkileşenler Ahlakî Sorumluluk Matrisi	16
Şekil 2.4. Örgüt Etkileşenlerinin Tanımlayıcı Tipolojisi.....	17
Şekil 2.5. Geleneksel Yönetim Ve Çevreye Duyarlı Yönetim Anlayışının Karşılaştırılması.....	28
Şekil 3.1. Kurumsal Yönetimin İşletmeye Sağladığı Kazançlar	41
Şekil 3.2. Gelişen Piyasalarda Kurumsal Yönetimin Gelişiminin Önündeki Engeller.....	43
Şekil 3.3. Kurumsal Yönetim Uygulamalarının Sağladığı Ekonomik Yararlara İlişkin Önem Dereceleri.....	44
Şekil 3.4. Gelişen Ve Gelişmiş Piyasalarda Kurumsal Yönetim	45
Şekil 4.1. Sosyal Denetim Döngüsü	56
Şekil 5.1. Nicel ve Nitel Araştırma Yöntemlerinin Karşılaştırılması	65
Şekil 5.2 Büyük Ölçekli firmaların Çıkar Gruplarına Verdiği Öncelik Sıralaması.....	76
Şekil 5.3 Orta Ölçekli Firmaların Çıkar Gruplarına Verdiği Öncelik Sıralaması.....	77
Şekil 6.1. Çalışanların İş Etiği Kavramını Bilme Oranları.....	83

1.GİRİŞ

Bu tez çalışmasında, sosyal sorumluluk ve kurumsal yönetim kavramları, sosyal denetimin tarihçesi, belli başlı sosyal denetim şirketleri, sosyal denetim şirketlerinin işletmeler ve etkileşenler açısından faydaları, bunların değerlendirme yöntem ve kriterleri ile sosyal denetimin fonksiyonları ele alınmış, henüz Türkiye’ de uygulaması bulunmayan sosyal denetimin Türkiye’ye uygulanabilirliği de nitel araştırma yöntemi ile incelenerek, sözkonusu görüşler tavsiye niteliğinde sunulmuştur.

Günümüzde, kalite ve maliyet kadar, sosyal sorumluluklara ve iş ahlakına uygun faaliyet göstermek de rekabet edebilmenin önemli bir koşulu haline gelmeye başlamıştır. Bunda, gelişen iletişim teknolojileriyle birlikte daha da güçlenen sivil toplum örgütlerinin ulusal ve uluslararası işletmeler üzerinde artan baskılarının önemli bir etkisi söz konusudur. Günümüzde bilinçlenen ve sosyal sorunların aciliyetini hisseden toplum, işletmelerin sosyal sorunlarla neden ilgilenmediklerini, sosyal sorumluluklarını neden yerine getirmediklerini sorgulamaya başlamıştır (Petit, 1967: 6). Bu sorgulamanın somut bir sonucu da sosyal denetim uygulamalarıdır.

Bu tez çalışmasında, ülkemiz işletmeleri için yeni bir kavram olan sosyal denetim kavramı incelenmiş, Türkiye’ de sosyal denetimin uygulanabilirliği tartışılmış ve bir bağımsız denetim şirketinin yöneticisine ve ülkemizde faaliyet gösteren kurumsallaşmış şirketlerin yöneticilerine bu konuda ne düşündükleri ve şirketlerin konuya nasıl yaklaştıklarına dair sorular yöneltmek yoluyla, nitel bir alan araştırması yapılmıştır.

Sosyal sorumluluk kavramı kısaca, bir işletmenin faaliyette bulunduğu ortamı koruma ve geliştirme konusundaki yükümlülükleri olarak tanımlanabilir. Doğal çevreyi koruma; müşterilerin tercihlerini dikkate alarak kaliteli ve güvenli ürünler sunma; işgörenlerin temel hak ve özgürlüklerine saygı gösterme; işletmeyi ortakların haklarını koruyacak ve yatırımları karlı kılacak bir şekilde yönetme, faaliyetlere ilişkin doğru bilgi sunma ve toplumun refah seviyesine katkıda bulunacak eğitim, sağlık ve sanat etkinliklerini

destekleme gibi konular bu kavram kapsamında değerlendirilmektedir. (Griffin, 1990: 814-821)

Çalışmanın içinde sıkça yer vereceğimiz etkileşenler (stakeholders) yaklaşımı özünde şirketin faaliyetlerini etkileyen ve bu faaliyetlerde etkilenenlere karşı ahlaki ve ekonomik yükümlülüklerini yerine getirip getirmediğini inceler. Bir şirketin etkileşenleri olarak adlandırdığımız grup, paydaşları, müşterileri, tedarikçileri, çalışanları, iş üzerinde etki sahibi olan politik ve çevresel grupları, sendikaları ve yabancı ülkelerin hükümetlerini içerir. Etkileşenler olarak adlandırdığımız bu çevresel faktörlere karşı sosyal sorumluluklarını yerine getirmek, işletmelerin temel yükümlülükleridir. Günümüzün artan rekabet koşullarında bu sosyal sorumluluklarını yerine getiren işletmeler ön plana çıkarken, diğerleri doğal seleksiyon sonucu elenirler. Az önce sözünü ettiğimiz bu sosyal sorumlulukların yerine getirilip getirilmediğinin kontrolünü ise sosyal denetim olarak adlandırıyoruz. Berkowitz' e (1992) göre, sosyal denetim; sosyal olarak sorumlu fikirleri eyleme dönüştürmek ve sosyal sorumluluk alanında işletmenin hedefleri, stratejileri ve performanslarını sistematik olarak değerlemek ve ölçmek için dikkatli bir şekilde hazırlanan planlar ve programların izlenmesi sürecini kapsar (Berkowitz, 1992: 104). Diğer bir deyişle sosyal denetim; organizasyonun sosyal sorumluluk alanındaki performansını sistematik bir biçimde değerlendirme ve raporlamadır (Miner vd., 1985: 453). Sosyal denetim, çevresel değişime tepkide bulunması, sosyal sorunlara çözüm getirmesi ve toplumun refahına katkıda bulunması bakımından işletmenin duyarlılığını ölçmeyi amaçladığından giderek artan oranda ilgi çekmekte ve uygulama alanı bulmaktadır.

İşletmeler, sosyal sorumluluğu kurumsallaştırmak için etkileşenler arasında işbirliği ve finansal performans ölçütlerini dikkate alan sosyal denetim raporları hazırlamalı ve bunların sonuçlarını etkileşenleri ile paylaşmalıdır. Çünkü toplum, işletmenin toplumsal çıkarlar için yaptıklarını görmeye ve çalışmalarını hakkında bilgi talep etmeye başlamıştır. Ayrıca sosyal denetimin, işletme ile toplum arasında sosyal bir uzlaşmanın sağlanması ve beklentilerin dengelenmesindeki işlevsel rolü yadsınamaz boyutlara ulaşmıştır.

Sosyal denetimin, standart bir formatı yoktur. Bugün pek çok organizasyon, hem işletme içi hem de dışarıdaki grupları, kendi çabalarını desteklemeleri için faaliyetlerinin sonuçları hakkında bilgilendirmek için çeşitli sosyal denetim yöntemlerinden yararlanmaktadır. Sosyal denetim işini üstlenen sosyal denetim kuruluşları, şirketlerin etkileşenlerine karşı sorumluluklarını ve yükümlülüklerini yerine getirip getirmediğini denetleyerek, her şirkete bir puan atama yolu ile değerlendirme yapmaktadırlar. Yapılan değerlendirmede çevre, kadın hakları, azınlık hakları, bağışlar, aile yardımları, işyeri sorunları, askerlik sözleşmeleri, hayvan testleri, gay-lezbiyen sorunu gibi konular ele alınmakta derecelendirilmektedir. Genellikle bu başlıklar altı kategoride toplanmaktadır. Bunlar, çalışanlar, ortaklar, müşteriler, toplum, hükümet ve çevredir.

Şirketlerin iş ahlakı ile ilgili sorumluluklarını yerine getirmeleri sonucu aldıkları puanlar, toplumdaki itibarlarını artıracak, bu da onlara rekabet avantajı sağlayarak ürettikleri mala ve ya hizmete olan talebi artıracak, bazı durumlarda kredi almalarını kolaylaştıracak ve işletmelerin sosyal maliyetlerini azaltacaktır. Toplum açısından ise işletmeler, doğayı koruma, müşteri memnuniyeti, işçi hakları, hayvan hakları gibi konulara hassasiyet gösterme konusunda birbirleri ile yarışacak, bu da söz konusu grupların ve dolayısıyla toplumun refah seviyesini yükseltecektir.

Sözkonusu çalışma hazırlanırken, ilgili literatür taranmış, yanı sıra konuyla ilgilenmesi olası şirket yöneticileri ile görüşmelere yer verilmiştir. Türkiye’de henüz bir sosyal denetim şirketi olmadığı için alan araştırmasında anket yöntemi yerine yarı yapılandırılmış ve derin görüşme yöntemleri kullanılmıştır. Mevcut bir denetim şirketinin üst düzey yöneticisinden konuyla ilgili görüşlerinin alınmasının yanısıra yirmi dört adet orta ve büyük ölçekli firma yöneticisi ile görüşülerek, sosyal denetime olan bakış açıları incelenmiştir. Sözkonusu denetim şirketinin üst düzey yöneticisi “anahtar katılımcı” olarak derin görüşmeye alınmıştır.

Bilgi toplarken, literatürdeki iş ahlakı, sosyal sorumluluk, denetim, etkileşenler yaklaşımı konulu kitap ve makalelerin yanı sıra internet üzerinden ulaşılan dünyadaki etik merkezleri ve sosyal denetim şirketlerinin verilerinden yararlanılmıştır.

2. SOSYAL SORUMLULUK KAVRAMI VE ETKİLEŞENLER YAKLAŞIMI

Bu başlık altında, sosyal sorumluluk kavramı, sosyal sorumluluğun tarihsel gelişimi, sosyal sorumluluk hakkında ki görüşler ile etkileşenler yaklaşımı olarak adlandırdığımız, işletmelerin etkileşenleri ile olan ilişkileri incelenecektir.

2.1. SOSYAL SORUMLULUK KAVRAMI İLE İLGİLİ TANIMLAR VE TARİHÇESİ

Örgütsel sosyal sorumluluk, örgütlerin kendi ilgi alanları çerçevesinde sosyal refahın korunması ve geliştirilmesi için zorunlu olduğu faaliyetlerin araştırılmasına işaret eder. Örgütsel sosyal sorumluluk genellikle şirket (işletme) sosyal sorumluluğu olarak ifade edilmektedir. Çünkü, sosyal sorumluluk kavramı genellikle işletmelere atfedilmektedir. Buna, işletmelerin ve diğer örgütlerin sosyal sorumluluklarını, eylemlerinde göz önünde tutma zorunluluğundaki farklılıklar sebep olmaktadır (Bartol ve Martin, 1994:103).

Sosyal sorumluluklar genel olarak bir işletmenin ekonomik ve yasal koşullara, iş ahlâkına, işletme içi ve çevresindeki kişi ve kurumların beklentilerine uygun bir çalışma stratejisi ve politikası gütmeye, insanları mutlu ve memnun etmemesine yöneliktir (Eren, 1990:110).

İşletmenin ekonomik koşullara uygun davranışları, o ülkenin kendisine işletme için emanet ettiği kaynakları en etkili ve verimli biçimde kullanması, toplumun ihtiyaçlarına uygun miktar ve kalitede üretimde bulunması zorunluluğuna işaret etmektedir. Yasal koşullara uygun davranış göstermesi ise, işletmenin içinde bulunduğu ve faaliyetlerini sürdürdüğü toplumun kanunlarına, kararnamelerine, yönetmeliklerine, örf ve adetleri ile diğer düzenleyici hükümlerine aykırı hareket etmemesine ilişkindir. İş ahlâkına gelince, fiyatları makul düzeyde tutma, fırsatçılıktan kaçınma, haksız rekabetten ve asılsız reklamlardan sakınma, alacaklılara karşı dürüst davranma ve benzeri konuları kapsamaktadır. İşletmenin içinde çalışan personele terfi, ücretlendirme ve benzeri hususlarda dürüst davranma, kayırim yapmama, çocuklu hanımlar için kreş açma,

hastalar için evde çalışma imkanı hazırlama, mahkum ve sakatlara iş olanakları sağlama, çevre halkına eşit istihdam olanakları tanıma gibi hususlar ile işletmenin çevresindeki kişi ve kurumların başta devlete, belediyelere karşı vergi yükümlülüklerini yerine getirme, müşterilerin, satıcıların, çevre halkının, mali destek sağlayan kişi ve kurumların, sendikaların isteklerini, ihtiyaçlarını insan sevgisi ve birlikte yaşama zorunluluğu açısından dikkate alma gibi konuları kapsamaktadır (Eren, 1990:110). Dolayısıyla, sosyal sorumluluk, karar verici durumda olanların, kendi çıkarlarını olduğu kadar toplumun genel çıkarlarını da geliştirecek ve koruyacak eylemlerin yapılmasındaki zorunluluktur (Hill ve Gareth, 1989:48). Sosyal sorumluluk ile ilgili büyük kaygılar geçmişte yaşanan çeşitli olaylardan kaynaklanmaktadır. Sosyal sorumluluklar, 1800'lü yılların sonunda büyük şirketlerin sayılarının artmasıyla kavramsal olarak ortaya çıkmıştır. O dönemlerde, baskı ya da anlaşma ile verilen komisyonlar ve sabit fiyat anlaşmaları gibi anti-rekabet uygulamaları hükümetleri yasal reformlar yapmaya itmiştir (Bartol ve Martin, 1994:103).

Tarihin kaydettiği en önemli ekonomik bunalımlarından biri olan ve 1929 yılında patlak veren "büyük çöküntü" (great depression) başta Amerika Birleşik Devletleri ve Batı Avrupa'nın sanayileşmiş ülkeleri olmak üzere pek çok ülkede büyük oranda işsizliğe ve üretim kayıplarına yol açmıştır. Bu dönemle birlikte sosyal sorumluluk kavramındaki gelişmelerin hız kazandığı görülmektedir. (Üstünel, 1994:54).

1936'da Sears Şirketi tarafından ilk olarak, sosyal sorumlulukları ve davranış şekillerini tartışmak için üst düzey yöneticilerin katıldığı toplantılar düzenlenmiştir. 1960'larda sivil örgütler, kadın hakları ve çevrecilik gibi sosyal hareketler, şirketlerin sosyal sorumluluklarına halkın verdiği değerlerin gelişmesine ışık tutmuştur. (Üstünel, 1994:54).

Sosyal sorumluluk kavramının temellerini atan başlıca yaklaşımlar, "Gizli el yaklaşımı", "devletçi yaklaşım" ve "yönetimci yaklaşım"dır. (Bartol ve Martin, 1994:102). Bu yaklaşımlar aşağıda özetlenmiştir.

2.1.1. Gizli El Yaklaşımı

Gizli el teoremini savunanların ya da klasiklerin başı, Milton Friedman'dır. Ancak yaklaşım kaynağını 18.yy.'dan ekonomist Adam Smith'den almaktadır. Gizli el yaklaşımı, ilk sosyal sorumluluk yaklaşımlarını şu şekilde özetler; "kâr yap ve kanunlara uy." Bu yaklaşıma göre işletmelerin temel yükümlülükleri karlarını artırmaktır. İşletmelerin sosyal sorumluluğu, kaynakların toplum için en etkin kullanılmasını sağlamak ve serbest piyasa mekanizmasını korumaktır. Ayrıca, Friedman yardımsever yaklaşımların sosyal sorumluluk olmadığını ifade etmektedir. Çünkü, bu pay sahiplerinin paralarını elden nasıl çıkaracakları hakkında kendi kararlarını vermelerini engellemektedir (Bartol ve Martin, 1994:103).

2.1.2. Devletçi Yaklaşım

Devletçi yaklaşım açısından sosyal sorumluluk, işletmelerin, yasaları ihlal etmeden bir yandan da karlarını artırmalarını ifade eder. İşletmelerin ilgili çıkar gruplarına , yasal ve politik süreçlerle yapılan düzenlemelerle, bir gizli elin vereceği hizmetten daha iyi hizmet verileceği ifade edilmektedir. Böylece işletme faaliyetlerinin istenmeyen olumsuz etkileri yasalarla düzenlenecektir (Bartol ve Martin, 1994:103-104).

2.1.3. Yönetimci Yaklaşım

Bu yaklaşıma göre, ne gizli el ne de devletçi yaklaşım sosyal konularda işletme liderlerine karar vermede esneklik sağlamaktadır. Yönetimci yaklaşım, işletmeler ve yöneticilerinden sosyal refahın korunması ve yükseltilmesi konusunda işletmenin ekonomik çıkarlarına mümkün olduğu kadar uygun olan, beklenen davranışlar üzerine kurulur (Bartol ve Martin, 1994:104).

2.2. SOSYAL SORUMLULUKLARLA İLGİLİ GÖRÜŞLER

Yukarıda belirtilen tarihsel gelişim sürecinde akademik ve genel politik yapı, sosyal sorumluluğun iki zıt görüşünü ortaya koymaktadır. Bunlar; klasik ve sosyo-ekonomik görüştür. Klasik görüş, işletmelerin sadece kârlarını maksimize etme sorumluluğunu ifade eder. Sosyo-ekonomik görüş ise, işletmelerin sadece işletme kârları ile değil sosyal refahın artması ile de ilgili olmaları gerektiğini açıklamaktadır (Shermerhorn, 1993:86).

2.2.1. Klasik Görüş

Sosyal sorumluluğun aleyhinde olan görüşlerdir. Bu dar "hissedarlar" modeli, Friedman tarafından ortaya atılmıştır. Bu görüşe göre sosyal sorumluluklar (Shermerhorn, 1993:86);

- İşletmenin kâr düşüşüne,
- İşletmenin maliyetlerinin çoğalmasına,
- İşletme amaçlarının sulandırılmasına,
- İşletme için haddinden fazla sosyal güce,
- Toplumda işletme sorumluluğunun eksilmesine, neden olacaktır.

Minimalist yaklaşım olarak da adlandırılan bu yaklaşımın savunucularından bazıları Friedmann ve Carr'dır. Friedmann ve Carr, sosyal sorumluluk için yapılacak harcamaların maliyetinin müşteriye yansıtacağı, hissedarların kar payının düşeceği ve maliyetlerin çalışanların maaşlarına yansıtacağı, dolayısıyla hem iş yükünü artırıp hem de ekonomik etkinliği azaltacağı fikrindedirler. Bu görüşün savunucuları, yöneticilerin

sosyal sorumluluk faaliyetleri ile zaman kaybetmemesi gerektiğini, yöneticinin asıl amacının hissedarların karını maksimize etmek olduğunu, ayrıca iş dünyasına günlük ahlakın karıştırılmaması gerektiğini, iş dünyasında firmaların birbirlerini ve müşterilerini kandırabileceğini, bunun kuralları baştan koyulmuş bir oyuna benzediğini söyler. (Arslan, 2001:24-25)

2.2.2. Sosyo-ekonomik görüş

Klasik görüşlere karşı olarak, sosyal sorumluluğun lehinde olan fikirleri ortaya koyan bu görüşe, Elton Mayo, Peter Drucker, Adolp Berle, J. M. Keynes gibi düşünürlerin çalışmalarında rastlanmaktadır. Bu kişilerin ileri sürdükleri farklı düşünceleri Thomas Petit iki grupta toplamıştır (Eren, 1990:112-113):

- 1- Büyük işletmelerin sayısal olarak artması ve boyutlarının genişlemesi endüstriyel toplumda ciddi beşeri ve sosyal sorunları beraberinde getirmektedir.
- 2- Sorunlara sebep olan bu kuruluşların yöneticileri gerekli tedbir ve çareleri almak zorundadır. Böylece işletmeler ya bu sorunları çözecek biçimde faaliyetlerini değiştirmek ve yönlendirmek ya da bu sorunları en azından iyileştirecek ve zararlı etkilerini azaltacak şekilde hareket etmek zorundadır.

Bu görüşe göre, sosyal sorumluluklar (Schermerhorn, 1993:87):

İşletmenin uzun dönem kârlarını artırır,

İşletmenin sosyal sorumluluğunu destekleyen kamuoyu beklentilerine cevap verir,

İşletmenin geliştireceği imajı sağlamlaştırır.

2.3. ETKİLEŞENLER YAKLAŞIMININ TANIMI VE İŞLEYİŞİ

Etkileşenler yaklaşımı, özünde şirketin etkileşenlerine karşı ahlaki ve ekonomik yükümlülüklerini yerine getirip getirmediğini inceler. Bir şirketin etkileşenleri olarak adlandırdığımız grup, paydaşları, müşterileri, tedarikçileri, çalışanları, iş üzerinde etki sahibi olan politik ve çevresel grupları, sendikaları ve yabancı ülkelerin hükümetlerini içerir. Diğer bir deyişle etkileşenler, örgütün, amaçlarından, kararlarından, uygulamalarından etkilenen veya bunları etkileyenlerdir (Freeman, 1984:25). Etkileşenler kendi içinde iki gruba ayrılmıştır. Birincil etkileşenler olarak adlandırdığımız grup, işletmenin faaliyetlerini ve devamlılığını sağlayan sahipler, müşteriler, çalışanlar ve tedarikçilerdir. İşletmenin kararlarını, stratejilerini doğrudan etkilerler. Yönetim kurulu ve üst düzey yöneticiler de etkileşenler olarak düşünülebilir fakat etkileşenler yaklaşımına göre onlar genellikle firmanın oyuncular ve temsilcileri konumundadırlar. İkincil etkileşenler ise işletmenin faaliyetlerinden etkilenen grup, yani hükümetler, rakipler, çevre, ilgili dernek ve topluluklar ile toplumdur. Bu iki grubu birbirinden kesin çizgilerle ayırmak zordur. Örneğin, işletmenin piyasaya sunduğu ürün doğayı kirletiyor ve tüketicinin üründe ilk önemsedığı özellik çevre dostu olması ise çevre de birincil etkileşen haline gelebilmektedir. Birincil yada ikincil olsun her bir etkileşenin işletme üzerinde bir gücü vardır. Öncelikle hissedarların, oy gücü vardır. Her bir hissedar hisse değeri kadar oy ağırlığına sahiptir ve bu işletmenin strateji ve politikasının belirlenmesinde hissedarlara güç verir. Müşteri ve tedarikçilerin, işletme üzerinde ekonomik gücü vardır. Fiyatların oluşturulması, üretim ve satış miktarlarının belirlenmesi, işletme ile tedarikçi ve işletme ile müşteri arasındaki ilişkiye bağlıdır. Hükümetin ise işletme üzerinde politik gücü vardır. İşletmenin faaliyetlerini yakından ilgilendirecek yasa ve düzenlemeler hükümet kararlarına bağlıdır.

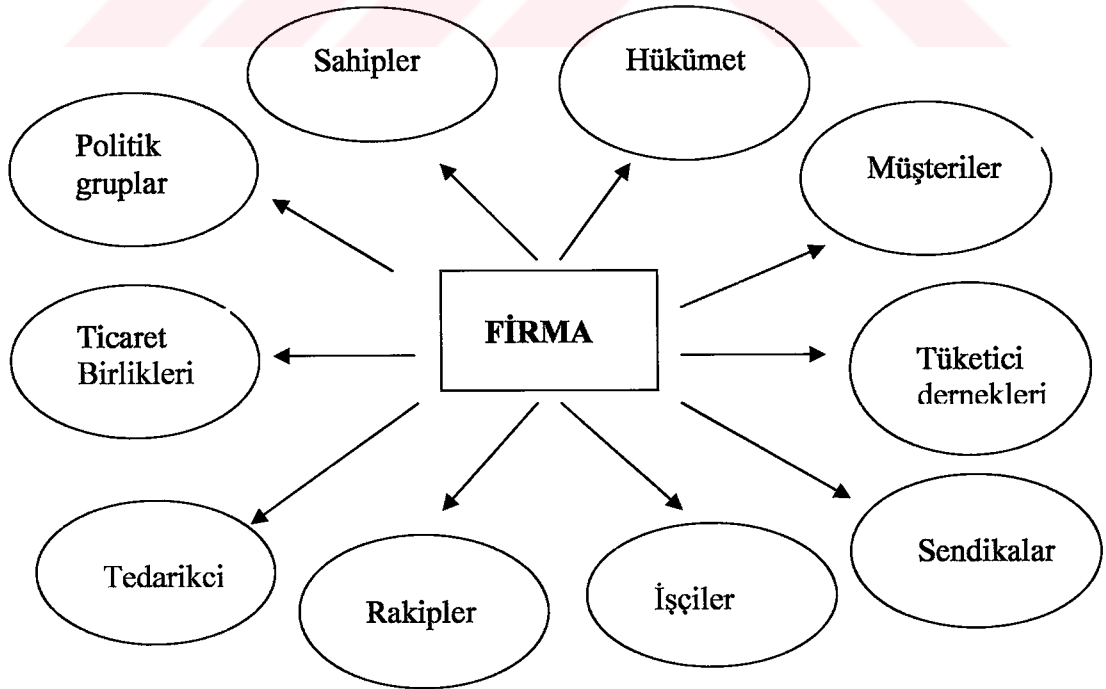
Etkileşenler yaklaşımı, farklı çıkar gruplarının işletmenin karar ve faaliyetlerinden nasıl etkilendiğini ve onu nasıl etkilediğini gözlemlemenin ve açıklamanın analitik bir yoludur.

Etkileşenler yaklaşımı, işletmenin stratejik faaliyetleri ile bunlardan etkilenenler ve bunları etkileyenler arasındaki, karmaşık ahlaki ilişkilerini şekillendirme ve yönetme yöntemidir (Evan ve Freeman,1998).

Yaklaşım;

- Şirketin, her bir etkileşenine karşı sorumlu olduğu sosyal ve ahlaki yükümlülüklerini kavramasına yardımcı olur.
- Krizlerde, kritik durumlarda ve ikilemlerde etkileşenlerin her birinin diğerlerine nasıl davranması gerektiği konusunda strateji belirler.
- Karmaşıklık ve belirsizlik durumlarında etik açıdan doğru ve yanlış kararlar her zaman çok net olmayabilir. Etkileşenler yaklaşımı, karar vericilerin ilişkiler, stratejiler, yargı, dürüstlük ve tüm etkileşenler arasında adaletli olma konularında daha net karar verebilmelerini sağlar.

Aşağıdaki örnekte büyük bir şirketin etkileşenler haritası görülmektedir:

Şekil 2.1. Büyük Bir Şirketin Etkileşenler Haritası

Etkileşenler yaklaşımı aşağıda sıralandığı üzere yedi basamakla açıklanabilir:

- 1) Etkileşenlerin ilişkilerini şekillendirmek
- 2) Etkileşen koalisyonlarını şekillendirmek
- 3) Her bir etkileşenin çıkarını belirlemek
- 4) Her bir etkileşenin gücünü belirlemek
- 5) Etkileşenlerin ahlaki sorumluluklarına dair bir matris hazırlamak
- 6) Özel stratejiler ve taktikler geliştirmek
- 7) Değişen koalisyonları gözlemlemek (Frederick ,1988)

1. Adım: Etkileşenlerin İlişkilerini Şekillendirmek

R. Edward Freeman (1984) büyük etkileşenlerin kimler olduğunu bulmak için aşağıdaki soruları hazırlamıştır:

- 1) Şu anki etkileşenlerimiz kimler?
- 2) Potansiyel etkileşenlerimiz kimler?
- 3) Her bir etkileşen bizi nasıl etkiler?
- 4) Bizler her bir etkileşenimizi nasıl etkileriz?
- 5) Her bir işletme ve bölüm için etkileşenler kimler?

6) Şu anki stratejimiz her bir etkileşen üzerinde hangi varsayımları hangi seviyede yapmaktadır?

7) Bizi ve etkileşenlerimizi etkileyen şu anki çevresel değişkenler nelerdir?
(enflasyon, medya imajı vs)

8) Bu değişkenleri ve onların her bir etkileşen üzerindeki etkilerini nasıl ölçeriz?

2. Adım: Etkileşen Koalisyonlarını Şekillendirmek

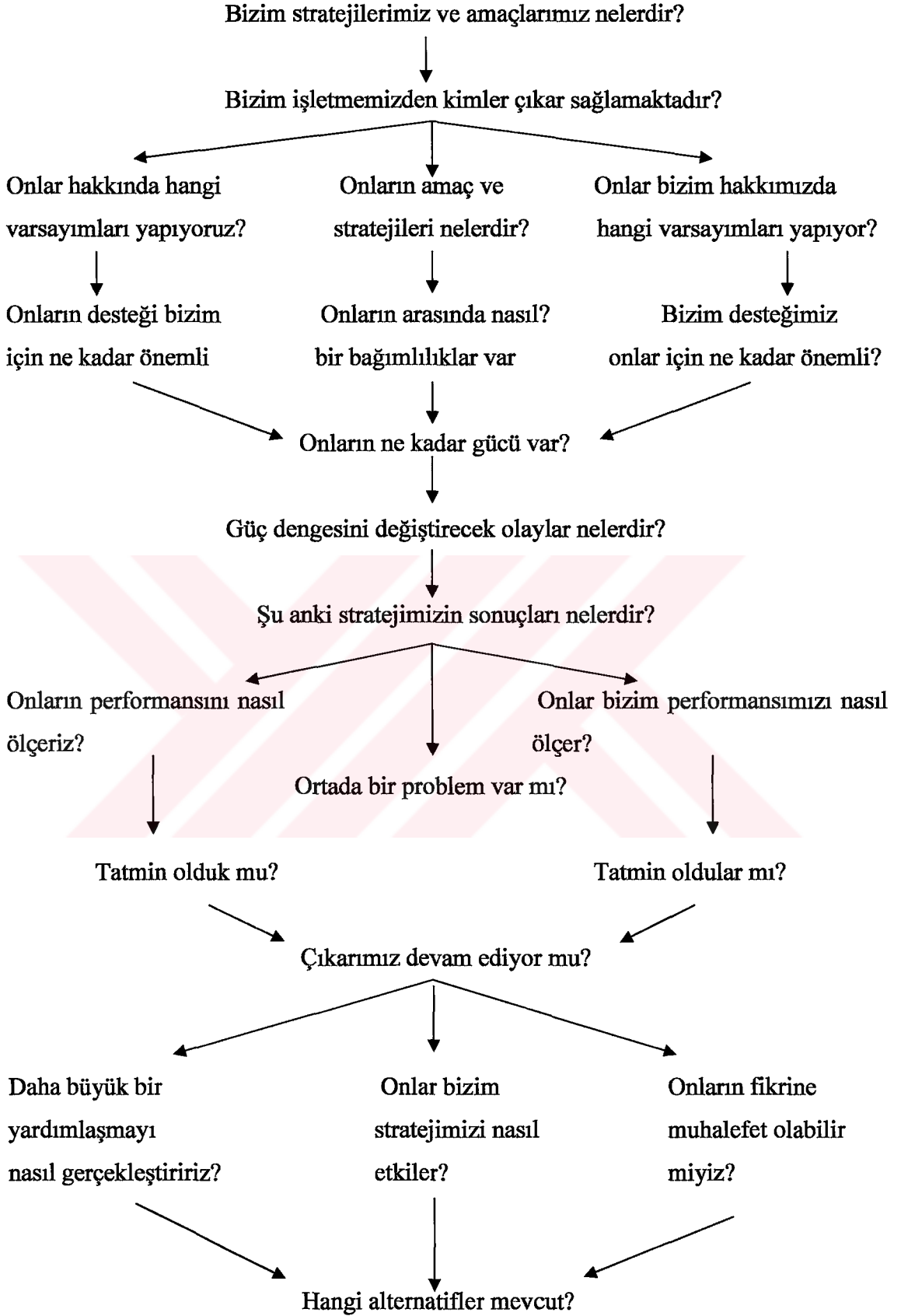
Farklı çıkar grupları bazen ortak düşmanlarına karşı güçlerini birleştirirler. Rakiplerde bazen avantajını göreceklerine inanıyorlarsa güçlerini birleştirebilirler. Gerçek ve potansiyel koalisyon grupları belirlemek, yönetim kurulunun, bu gruplara karşı strateji oluşturmasında yardımcı olur.

3. Adım: Her Bir Etkileşenin Çıkarını Belirlemek

Bu adımda her bir etkileşenin göreceli gücü belirlenir. Etkileşenlerden hangileri aktif, hangileri değil, hangileri yanımızda , hangileri karşımızda, her birinin şirket faaliyetleri karşısında ilgisizlik ile harekete geçme noktası arasındaki eşik nedir, her bir etkileşenin yöneticisi neye inanıyor, firma hakkındaki görüşleri nedir, etkileşenler ve firma birbirinin başarısını nasıl etkiliyor, birbirlerinin performanslarını nasıl ölçüyorlar etkileşenlerle firma arasında ne farklılıklar var, etkileşenler kimler tarafından nasıl etkileniyorlar, bizim ve onların birbirimizden çıkarımız nedir, bizim işimiz üzerinde onların, onların işi üzerinde bizim gücümüz nedir sorularının cevapları verilmeye çalışılır (Kenneth Hatten,1998).

4. Adım: Her Bir Etkileşenin Gücünü Belirlemek

Bu adımdaki sözkonusu güçler, seçme gücü, ekonomik güç ve politik güçtür (Freeman,1984). Farklı grupların güçlerini değerlendirmede aşağıdaki sorular yardımcı olacaktır:

Şekil 2.2. Farklı Grupların Güçlerini Değerlendirmeye Yönelik Sistematik. (Kenneth Hatten ,1998)

Adım 5: Etkileşenlerin Ahlaki Sorumluluklarına Dair Bir Matris Hazırlamak

Beşinci adımda şirketin her bir etkileşenine karşı hangi ahlaki yükümlülükleri ve sorumlulukları olduğu belirlenir. Analizin bu kısmı ekonomik, yasal, etik ve gönüllü sorumlulukların eşleştirilmesini içerir ve bu eşleştirmeye göre stratejiler belirlenir.

		Şirket sorumlulukları			
		Yasal	Ekonomik	Etik	Gönüllü
Etkileşenler	Sahipler				
	Müşteriler				
	Çalışanlar				
	Toplum				
	Halk				

Şekil 2.3. Etkileşenler Ahlaki Sorumluluk Matrisi

Adım 6: Özel Stratejiler ve Taktikler Geliştirme

Bu adımda ilk önce, her bir etkileşenin konuyla olan ilişkisinin direk ya da dolaylı olduğuna karar verilir. Sonra, bu etkileşenlerle ne yapılacak , sadece izlenecek mi, saldırgan mı yoksa savunmacı mı davranılacak buna karar verilir. Daha sonra belirlenen etkileşenlerle müzakereye mi girilecek, manipulasyon mu yapılacak, direnç mi gösterilecek, kaçılacak mı, uyum mu sağlanacak, yoksa zamana mı bırakılacak, bu belirlenir. Ve sonuç olarak hangi strateji kombinasyonunun uygulanacağına karar verilir. Bu stratejileri belirlemek için uygun bir yöntem aşağıda verilmiştir (Blair vd. 1991).

Etkileşenlerin Örgütü Tehdit Etme Potansiyeli

		Yüksek	Düşük
Etkileşenlerin örgütle işbirliği yapma potansiyeli	Yüksek	Tip 4 Karma onay Strateji: İşbirlikçi	Tip 1 Destekleyici Strateji: Karışma
	Düşük	Tip 3 Desteklemeyen Strateji: Desteklemeyen	Tip 2 Marjinal Strateji: İzleme

Şekil 2.4. Örgüt Etkileşenlerinin Tanımlayıcı Tipolojisi (Savage vd ,1991)

1. tip, yani destekçi etkileşenler, tehdit için düşük, işbirliği için yüksek potansiyele sahiptirler. Burada uygulanması gereken strateji, destekleyici etkileşenleri kapsar. Burada düşünülmesi gereken içeriden ve dışarıdan kimlerin örgüte destek olabileceğidir. Bunlar, çalışanlar, tedarikçiler, yönetim kurulu üyeleri, ana şirket olabilir.
2. tip, marjinal etkileşenler, tehdit için de, işbirliği için de düşük potansiyele sahiptir. Burada tavsiye edilen strateji izleme stratejisidir.
3. tip, desteklemeyen etkileşenler yüksek tehdit düşük, işbirliği potansiyeline sahiptirler. Bu durumda önerilen strateji şirketin çıkarlarını savunması ve bu etkileşenlere bağımlı kalmamaya çalışmasıdır.
4. tip, karma onay veren etkileşenler, hem tehdit hem de işbirliği için yüksek potansiyele sahiptir. Bu durumda etkileşenler destekçi olabilir yada olmayabilir. Burada uygulanan işbirliği stratejisi, etkileşenleri şirket çıkarları doğrultusunda hareket ettirmeye sevk eder.

Adım 7: Değişen Koalisyonları Gözlemlemek

Zaman ve olaylar değiştikçe, çıkarlar ve etkileşenler de değişmektedir. Bunun için yapılması gereken bir zaman çizelgesi hazırlayarak bunun üzerine önemli olayları aktörleri ve tarihleri ile kaydetmektir.

Yukarıda bahsettiğimiz etkileşenlerin kimler olduğunu ve işletmelerin onlara karşı olan sorumluluklarını biraz daha açacak olursak, bu etkileşenleri beş başlıkta toplayabiliriz:

2.4. İŞLETMELERİN SERMAYE SAHİPLERİNE KARŞI SORUMLULUKLARI

Sosyal sorumluluk kapsamına giren ilk konu, işletmenin ve yöneticilerinin, hissedarlara veya sermaye sahiplerine karşı olan yükümlülükleridir. İşletmenin en önemli kaynağı sermayesidir. Sermaye sağlayan hissedarlar bunun karşılığı belirli bir kâr temin etmek isteyeceklerdir (Eren,1990:114).

İşletmelerin öncelikli rollerinin kâr elde etmek ve bunları pay sahiplerine dağıtmak olduğu konusunda da hala bir fikir birliği vardır. Bu işletmelerin yaşamlarını geliştirmeleri ve büyümeleri için gerekli kapitali pay sahiplerine sağlayacaktır. Bunun sonucu olarak, pay sahipleri yönetimden, kâr dağıtım ya da varlık değer artışı şeklinde yatırımlarına mümkün olan en yüksek dönüşün sağlanmasını isteyeceklerdir (Bartol ve Martin1994:106).

Çağdaş işletmecilik ve sosyal devlet anlayışına göre; bir bireyin elinde bulunan tasarruf ve ana mal, sadece o bireyin değil toplumun malıdır. Öyleyse, birey bunu kendi yararına olduğu kadar toplumun yararına da kullanmak yükümlülüğündedir; onu israf edemez., toplumun genel çıkarına aykırı amaçlar için kullanamaz. Böylece işletme yöneticileri sermayenin kullanımında birer emanetçi sıfatıyla ve sosyal sorumluluk bilinciyle hareket etmek durumundadırlar (Demirkan,1991:18).

Günümüzde işletmelerin eriştikleri ekonomik boyutlar, yatırım ve işletme sermayesi için ihtiyaç duydukları finansmanın sadece sermayedarlar tarafından karşılamasından öteye dış finansman teminini yoluyla karşılanmasını zorunlu kılmaktadır. Bu zorunluluk, girişimcilere sermayedar olmamakla beraber finansal dış kaynak sağlayan, banka, leasing ve factoring şirketleri gibi finans kuruluşlarının oluşturduğu yeni bir sorumluluk gurubunu devreye sokmuştur. İşletmelerin bu finansal kuruluşlar karşı sorumlulukları kendilerine tahsis edilen kaynağı en verimli bir biçimde değerlendirmek ve borçlarını ana faaliyetlerinden kazanacakları gelirle geri ödemektir.

2.5. İŞLETMELERİN ÇALIŞANLARINA KARŞI SORUMLULUKLARI

İşletmelerin diğer bir etkileşeni olan çalışanların haklarına saygı göstermek, denetim kuruluşlarının değerlemeye dahil ettiği diğer bir önemli alandır. Dış müşteri olarak adlandırdığımız tüketicilerin olduğu kadar, iç müşteri olarak adlandırdığımız işletme çalışanlarının memnuniyetini ve iş tatminini sağlamak da işletmelerin sorumluluklarından biridir. İşletmelerin bu konuya eğilmelerinin kaynağında, sahip olduğu haklardan ve çalışma koşullarından memnun olan çalışanın, müşteriye de memnun edeceği varsayımı yatar.

Çok az sayıda firma, işgörene saygılı özel anlaşmalara ve işveren-işgören ilişkilerini düzenleyen yasalara ihtiyaç duymaktadırlar. Kanunlar ve hükümetler, istihdam şekilleri, ödeme, sağlık, güvenlik konularında olduğu gibi, işgörenle ilgili özel sorumlulukları düzenlemektedirler. Bu düzenlemelerin sayılarının artması da bazı işgörenlerin durumunun toplumu rahatsız etmesinin doğurduğu tepkiden kaynaklanmaktadır (Bartol ve Martin, 1994:106-107).

İş ahlâkı kapsamında değerlendirilmesi gereken bu konu, kanunen yasak olduğu veya toplumsal değerlere aykırı bulunduğu halde; işçi sağlığı ve işgüvenliği koşullarını karşılamamak çocuk denecek yaşta işçileri çalıştırmak, kadın ve çocuklara düşük ücret politikası uygulamak, çalışma saatlerine uymamak, ücret, terfi ve teşvik politikasında

adil davranmamak, anne olan işçilerin emzirme saatlerinde hassas olmamak, adam kayırmak vb. konularıdır. Çalışanlar başlığı sadece işletme içi kapsamında düşünülmemelidir. İşletmelerin personel temin ederken uyması gereken sorumlulukları da vardır. İşe almada; cinsiyet, ırk, özürlülük, mahkumiyet veya sosyal sınıf farkı gözetme sosyal sorumluluğun diğer boyutlarını ifade etmektedir (Eren, 1990:115).

İş ahlakı ve sosyal hakların korunması, sadece müşterilere karşı doğru ve dürüst olmanın ötesinde çalışanların haklarına da saygılı olmayı, her şeyin ötesinde “insan” olarak çalışanlara değer verilmesini önerir. Aşağıda Avrupa Sosyal Şartı (Avrupa Sosyal Haklar Sözleşmesi)’nde yeralan sosyal haklar yer almaktadır. Sosyal hakların korunmasının iş ahlakının gereği olduğunu belirtmekte yarar vardır;

- Çalışma hakkı,
- Adil çalışma koşulları hakkı,
- Güvenli ve sağlıklı çalışma koşulları hakkı,
- Adil bir ücret hakkı,
- Örgütlenme hakkı,
- Toplu pazarlık hakkı,
- Çalışanların ve gençlerin korunması hakkı,
- Çalışan kadınların korunması hakkı,
- Mesleğe yöneltme hakkı,
- Mesleki eğitim hakkı,
- Sağlığın korunması hakkı,
- Sosyal güvenlik hakkı,
- Sağlık ve sosyal yardım hakkı,
- Sosyal ve refah hizmetlerinden yararlanma hakkı,
- Bedensel ya da zihinsel özürliülerin mesleki eğitimi, mesleğe ve topluma yeniden uyum sağlama hakkı,
- Ailelerin, sosyal, yasal ve ekonomik korunma hakkı,

SA 8000, ISO 9001 ve ISO 14001'i örnek alan, performans koşulları kadar prosedür ve sistem koşullarını da önemseyen, yönetim sistemi ile davranış kodunun bileşimi bir standarttır. Ekim 1997'de (CEPAA, "The Council on Economic Priorities Accreditation Agency) Ekonomik Öncelikler Konseyi Akreditasyon Bölümü tarafından geliştirilen ve "Amnesty International" ve "The National Child Labor Committee" gibi sivil toplum örgütlerince desteklenen standart, Avon Cosmetics, Toys 'R' Us (ABD), Sainsbury (İngiltere) ve Otto Versand (Almanya) gibi işletmelerin yanı sıra, çeşitli insan hakları grupları, işgören sendikaları ve KPMG-Peat Marwich ve SGS-ICS gibi muhasebe şirketlerinin de desteğine sahip bulunmaktadır (Bernstein, 1997: 39). Tedarikçi seçiminde dünyadaki ilk evrensel ahlak standardı olma özelliğine sahip olan SA 8000'in, küresel işletmelerin tedarikçilerinden, ISO belgelerinin yanı sıra isteyeceği önemli bir standart olacağına inanılmaktadır (Tarantino, 1998: 559-563).

SA 8000, dört bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm standardın "amaç ve kapsamı"nı tanımlamakta, ikinci bölümde, bir işletmenin belge almaya hak kazanabilmesi için standarda ek olarak uymak zorunda olduğu yerel yasaları, UÇÖ (Uluslararası Çalışma Örgütü)'nün temel düzenlemelerini ve Birleşmiş Milletler Anayasasını belirtmekte; üçüncü bölüm, standartla ilgili "işletme", "tedarikçi", "çocuk işgören" ve "zorla çalıştırılan işgören" gibi kavramları tanımlamakta, son bölüm ise, işletmenin yönetim sistemini uygularken ve belge alırken uymak zorunda olduğu genel koşulları açıklamaktadır (Export Today, 1998: 74-76). İşletmelerin uymak zorunda oldukları bu koşullar aşağıdaki gibi sıralanabilir (Punter vd., 1998: 197-200; Scherer, 1997: 245-248; Thaler-Carter, 1999: 106-111; Bernstein, 1997: 39);

- **Çocuk işgören.** 15 yaşın altında çocuk işgören çalıştırılmaz. Bu yaşın üzerindeki çocuk işgören eğer okula da devam ediyorsa, iş için harcayacağı toplam zaman, günde (iş+okul+ulaşım dahil) 10 saati geçemez.
- **Zorla çalıştırılan işgören.** İşletme zorla işgören çalıştıramaz veya işgörenlerin, kimliklerini ya da belli bir teminatı işletmeye bırakmalarını isteyemez.

- **Sendika kurma ve toplu pazarlık hakkı.** İşgörenler sendika kurma, sendikaya katılma ve toplu pazarlık hakkına sahiptirler.
- **Çalışma saatleri.** İşgörenler haftalık 48 saatten fazla çalıştırılmaz ve (kısa dönemli olağan üstü iş koşulları hariç) fazla mesailer, haftalık 12 saati geçemez.
- **Maaş ve ücretler.** Ücretler en azından ülkenin “asgari ücret” seviyesinde ve personelin temel ihtiyaçlarını karşılamaya yetecek kadar olmak zorundadır.
- **Sağlık ve güvenlik.** İşletme, sağlıklı bir çalışma ortamı sunmak, kaza ve yaralanmaları önleyici tedbirleri almak, sağlık ve güvenlik eğitimi vermek, temiz sağlık tesisleri ve içilebilir su sağlamak zorundadır.
- **Ayrımcılık ve disiplin uygulamaları.** İşgörenler cinsiyet, etnik köken vb nedenlerden dolayı farklı muameleye tabi tutulamaz ve işgörelere dayak, küfür vb. fiziksel ve psikolojik baskı uygulanamaz

SA 8000 Standardı'nın doğuşuna neden olan bir diğer gelişme de, milyarlar dolarlık portföyleriyle hızla büyümekte olan “Sosyal Sorumluluk Yatırım Fonları”dır. ABD’de, 7 trilyonluk yatırımın 700 milyar doları bu fonlara akmaktadır. Yatırımlarına iyi bir kazanç elde etmek ve aynı zamanda sosyal sorumluluklara uygun faaliyet gösteren işletmeleri desteklemek isteyen yatırımcılarca bu fonlara yatırılan paralar, toplam yatırımların henüz %10’luk bir kısmını oluşturmaya karşın, yatırımcıların bu yönde artan eğilimini göstermesi bakımından önemli bir gösterge olarak değerlendirilebilir (Goetz, 1997: 43-46).

Bir işletmenin SA 8000 Standardı'na uygun faaliyet gösterip göstermediği, (SGS-International Certification Services) Uluslararası Belgelendirme Hizmetleri gibi kar amaçsız, bağımsız denetim şirketlerince kontrol edilmekte (Scherer, 1997: 245-248) ve gerekli koşulları sağladığına karar verilen işletmelere belge verilmektedir. CEPAA tarafından sosyal-denetim mesleğinin yeterliliklerine sahip kuruluşlar arasından seçilen

denetçi kuruluşlar, belge almak isteyen işletmeleri ziyaret ederek standardın içeriğiyle ilgili konulardaki uygulamalarını değerlendirmektedirler. Denetçi kuruluşların değerlendirmeleri ayrıca CEPAA tarafından düzenli aralıklarla kontrol edilerek, standardın güvenilirliği sağlanmaya çalışılmaktadır. Denetçiler, gerektiğinde denetimin ve belgelendirmenin etkinliğini arttırabilmek amacıyla bölgesel insan hakları gruplarıyla bilgi alışverişinde bulunabilmektedirler (Wah, 1998: 18-23).

Küçük çocuk çalıştırmada, Kenya, Bangladeş ve Haiti'den sonra 4. sırada yer alan Türkiye; Cezayir, Mısır, Hindistan, Endonezya, Bolivya, Guatemala, Nikaragua, Malezya, Filipinler, Pakistan gibi ülkelerden bile kötü durumdadır (Tokay vd., 1999: 13). DİE'nün Ekim 1994'te gerçekleştirdiği Hanehalkı İşgücü Araştırması'na göre; ülkemizde 6-14 yaş grubunda yaklaşık 11.9 milyon çocuk bulunmakta ve bunların, 1.008 milyonu (%8.48) iş hayatında ve 2.8 milyonu (%23) ev işlerinde olmak üzere, toplam 3.8 milyonu çalıştırılmaktadır (Aslantepe, 1999: 8) Günde 12-16 saat sağlıksız ortamlarda, sosyal güvenlikten uzak olarak çalıştırılan bu çocukların büyük bir kısmı iş yerlerinde aşağılanma, dövülme vb. kötü söz ve davranışlarla karşılaşmakta ve kolayca işten çıkartılabilmektedirler. Bir diğer araştırmaya göre, "ağır iş" kapsamına giren iş yerlerinde çalışanların %80'nini çocuklar oluşturmakta ve iş şartları nedeniyle tezgahlarda elini, kolunu kaptırarak ölen ya da sakat kalanların sayısı oldukça yüksek bulunmaktadır. Çocukların çalıştığı iş yerlerinin %83'ünün kayıt dışı, küçük ölçekli ve denetimden uzak atölyeler olması durumun kötülüğünü bir kat daha ağırlaştırmaktadır (Tokay vd., 1999: 13).

Ülkemizde Ocak 1999 itibarıyla 2,987,975'i sendikalı olmak üzere özel ve kamu toplamında 4,350,016 işgören çalıştırılmaktadır. Sendikalaşma oranının %68.69 olduğu ülkemizde sigortasız çalıştırılabildikleri için bazı işletmelerce çocukların tercih edilmesi, yetişkinlerin sosyal güvenlik kapsamı dışında kalmasına, dolayısıyla da sistemin ve sendikaların zayıflamasına neden olmaktadır (ÇŞKB,1999:116).

2.6. İŞLETMELERİN TÜKETİCİLERE KARŞI SORUMLULUKLARI

Müşteriler açısından sosyal sorumluluğa yaklaştığımızda tüketicilerin dikkatini çeken iki ana başlık olduğunu görürüz. Sağlıklı-güvenli ürünler ve kalite (Bartol ve Martin, 1994:106-107).

Ürün güvenliği ve sağlığa uygunluğu açısından; ürünü tanıtmak, onun hakkında tüketiciyi bilgilendirmek, ürünlerin hangi hammaddelerden yapıldığı, herhangi bir tehlike arz edip etmediği, nasıl kullanılacağı hakkında prospektüsler, kullanma kılavuzları ve etiketler hazırlamak, ürünün üzerine tutturmak veya ambalajının içine yerleştirmek gerekmektedir (Bartol ve Martin, 1994:106-107).

Kalite, ürün veya hizmetin kabul görmüş ulusal ve/veya uluslararası standartlara uygunluğu olarak tanımlanabilir. Kalite kavramına verilen önem her geçen gün hız kazanmaktadır. Bu nedenle işletmelerin, müşterilerine standartlara uygun hizmet yada ürün sunarak kalite güvencesi vermesi kaçınılmaz bir sorumluluk haline gelmiştir. Müşteriler, kendilere sunulan mal veya hizmetten memnun olmadığı takdirde nasıl bir mekanizma ile işletmeye şikayetlerini bildireceklerini bilmekte, ne tür ve ne kadar süreli garantiler verileceğinden, satış sonrası hizmetten nasıl yararlanacaklarından haberdardırlar.

Bir işletmenin Birleşmiş Milletler tarafından belirlenmiş tüketiciye karşı olan evrensel sorumlulukları aşağıdaki gibidir:

1. Temel İhtiyaçlarının Giderilmesi Hakkı: İnsan, yaşamını ve sosyo-ekonomik varlığını sürdürebilmek için çağdaş bir ülkede gerekli olan temel ihtiyaç maddeleri ve unsurlarının özellikle devlet olmak üzere ilgililer tarafından karşılanması hakkına sahiptir.

2. Güvenlik ve Sağlık Hakkı: Bu haklar içerisinde en önemlisi diyebileceğimiz güvenlik hakkı, tüketicinin can ve mal güvenliğinin, sağlığının hatta psikolojik sağlığının korunması demektir. Tüketici güvenliği sağlığa zararlı, hileli, bozuk, kullanım amacına uygun olmayan mal ve hizmetlere karşı güvenli bir tüketim sağlamak için alınması gerektiren önlemleri öngörmektedir. Satın alınan mal ve hizmetlerin kullanım öncesinde, kullanım sırasında ve sonrasında tüketici sağlığına ve güvenliğine zarar vermemesi için ilgililer tarafından her türlü önlemin alınması hakkıdır. Standardizasyon bu noktada güvenlik koşullarını asgari düzeyde temin etmekle büyük önem taşımaktadır.

3. Ekonomik Çıkarlarının Korunması ve Seçme Hakkı: Tüketicinin yaptığı ödemenin karşılığını tam olarak alabilmesi hakkıdır. Bu da tüketicilerin üretici ve satıcılar karşısında güçlü olabilmesi için gerekli önlemlerin alınmasına bağlıdır. Bu önlemler arasında tüketicilerin aldatıcı yanıltıcı reklamlara karşı korunması, satış öncesi ve sonrası yapılan taahhütlere tam olarak uyulmasının sağlanması, haksız sözleşmelerin önlenmesi ve etkin bir rekabet ortamının yaratılması sayılabilir. Etkin rekabet ortamı ile tüketicilere mal ve hizmetlerin makul fiyatlarda yeterli kalite, servis, garanti ve yedek parça ile ulaştırılması hakkını kapsar.

4. Tazmin Edilme Hakkı: Bozuk, kusurlu, eksik, hileli, kullanım dışı yedek parça veya servisten yoksun mal ve hizmetlerin satışı neticesinde tüketicinin uğradığı zararın tazmin edilmesini öngören yasal önlemlerdir

5. Temsil Edilme ve Sesini Duyurma Hakkı: Tüketicilerin sahip oldukları tüm hakları elde edebilmeleri ve çıkarlarını koruyabilmeleri için ilgili karar organlarında temsil edilmeleri tüketicinin temsil edilme hakkıdır. Bu konuda görüşlerini ilgili çevrelere duyurması ve kamuoyu oluşturma girişimleri ise sesini duyurma hakkıdır.

6. Eğitilme Hakkı: Tüketicilerin öğrenim sürecinden itibaren tüketici hakları ile ilgili örgün ve yaygın eğitim hakkıdır.

7. Bilgilendirilme Hakkı: Tüketicilerin doğru seçim yapabilmesi için, mal ve hizmetler hakkında, kalite, garanti, servisi, markası, içerdiği maddeler, imal yeri, süresi, kullanımı, tahlil deney ve sonuçları gibi benzeri bilginin sağlanması, aldatıcı reklam, etiketleme, ambalajlama v.b. uygulamalar hakkında bilgilendirilmesi hakkıdır.

8. Sağlıklı ve Güzel Bir Çevreye Sahip Olma Hakkı: Bu hak özellikle ileri teknolojinin olumsuz etkilerine karşı gereken önlemlerin yeterince alınmaması nedeniyle toplumun gündemine girmiş bulunan çevre kirliliği ve doğal kaynakların bozulmaya başlaması ile önem kazanmış bulunmaktadır. Tüketicilerin doğanın korunmasına önem veren yeşil ve sağlıklı bir çevre hakkına sahip olmasıdır.

2.7. İŞLETMELERİN ÇEVREYE KARŞI SORUMLUKLARI

Bu aşamada, etkileşenlerden biri olan çevre unsurunu sosyal denetim açısından daha yakından incelemek uygun olur. Çevre konusundaki bilincin uyanması günümüzden otuz yıl öncesine dayanmaktadır. Çevre sorunlarının uluslararası düzeyde dikkati çekmesi ve bu konuda çözüm arayışları 1972 yılında düzenlenen Stockholm Konferansı ile başlamış, 1987 yılında Birleşmiş Milletler Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu tarafından yayınlanan Ortak Geleceğimiz Raporu'nda detaylı biçimde ele alınan sürdürülebilir kalkınma kavramı çevreyi koruma yönündeki çabaların somut adımlarla ilerlemesine olanak sağlamıştır. İşletmelerin çevrelerini birer etkileşen olarak görmeye başlaması ve çevreye karşı sosyal sorumlulukları olduğunu farkına varması ise bundan sadece 10-15 yıl öncesine uzanır. Çevre bilincinin işletmeler düzeyinde oluşumunda Milletlerarası Ticaret Odası'nın 1991 yılında yayınladığı Sürdürülebilir Kalkınma İş Bildirisi ile, Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada'da çevreyi korumak amacıyla bir araya gelen çeşitli grupların veya şirketlerin yayınladığı CERES Prensipleri, Üçlü Sorumluluk İlkeleri gibi rehber niteliğinde bildiriler önemli rol oynamıştır.

Çevreye duyarlı yönetim, ekolojik çevreyi karar alma süreçlerinde önemli bir unsur olarak dikkate alan, faaliyetlerinde çevreye verilen zararı minimuma indirmeyi veya

tamamen ortadan kaldırmayı amaç edinen, bu çerçevede, ürünlerinin tasarımını ve paketlemesini, üretim süreçlerini değiştiren, ekolojik çevrenin korunması felsefesini işletme kültürüne yerleştirmek için çabalayan, sosyal sorumluluk kapsamında topluma karşı görevlerini yerine getiren işletmelerin benimsediği bir anlayıştır. Shrivastava, geleneksel yönetim anlayışıyla çevreye duyarlı yönetim anlayışını aşağıdaki tabloda görüldüğü gibi karşılaştırmaktadır. (Shrivastava:1995,130).

GELENEKSEL YÖNETİM

Amaçlar:

- Ekonomik büyüme ve kar kalitesi
- Ortaklara sağlanan getiri

Ürünler :

- Fonksiyon, stil ve fiyat için tasarlanmış ürünler
- Gereksiz atık yaratan paketleme

Organizasyon:

- Hiyerarşik yapı
- Yukarıdan aşağıya karar verme

Çevre:

- Çevreye hakim olma
- Doğal kaynakların sınırsız olmadığının farkına varılması

CEVREYE DUYARLI YÖNETİM

Amaçlar:

- Sürdürülebilirlik
- Ortakların refahı

Ürünler:

- Çevre için tasarlanmış çevre dostu ürünler

Organizasyon:

- Hiyerarşik olmayan yapı
- Katılımcı karar verme

Çevre:

- Doğayla uyum içinde olma
- Çevrenin bir kaynak olarak yönetilmesi
- Kirlilik ve atıkların yönetilmesi ve minimize edilmesi

Şekil 2.5. Geleneksel Yönetim ve Çevreye Duyarlı Yönetim Anlayışının Karşılaştırılması.

Uluslararası alanda oluşturulan çevre yönetimi standartları, işletmelerin çevreyle ilgili çabalarını, sürdürülebilir kalkınma ortak amacına yönlendirmelerine yardımcı olmaktadır. Bu tip standartlar ayrıca, şirketlerin şu anda varolan ve gelecekte ortaya çıkabilecek olan yasal düzenlemelere uyum sağlamalarını kolaylaştırmaktadır. Bu alanda ISO 14001 Çevre Yönetim Sistemi Standardı, BS 7750 Çevre Yönetim Sistemi Standardı ve Eko Yönetim ve Denetim Sistemi (EMAS) dikkat çekmektedir.

ISO 14001 Standardı, etkin bir çevre yönetim sisteminin temel unsurlarını tanımlamaktadır. Bu unsurlar, organizasyon yapısını, planlama faaliyetlerini, sorumlulukları, prosedürleri, süreçleri ve çevre politikasını geliştirmek, uygulamak ve gözden geçirmek için gerekli kaynakları kapsayan bir yönetim sistemini oluşturmaktadır. (Marc EPSTEIN ve ROY, 1998:292.)

ISO 14001 Standardı, işletmelere çevre yönetimi konusunda yol gösterici bir rol üstlenmekte ve çevresel performanslarını iyileştirmelerine yardım etmekte, yasal düzenlemelere uyumu kolaylaştırmakta, toplumdaki imajlarını iyileştirmelerine yardımcı olmakta ve işletme kültürlerinin çevre sorunlarına daha duyarlı hale gelmesini hızlandırmaktadır.

ISO 14001'in en önemli yönlerinden biri de, işletmeleri çevre konusunda daha proaktif olmaya zorlamasıdır. Geçmişte şirketlerde çevreyle ilgili birkaç yönetici zamanlarının önemli bir kısmını yasaların izin verdiği kadar fazla miktardaki atıkları azaltmak üzere harcarlarken, sertifika alma süreci, bütün çabaların çevre yönetim sisteminin tasarlanmasına ve uygulanmasına yönlendirilmesini gerektirmektedir. Bu şekilde, hem bugün mevcut problemler hakkında önlemler alınması, hem de gelecekte karşılaşılabilecek çevresel problemler hakkında proaktif olunması söz konusudur.

İşletmelerin sosyal açıdan çevreye karşı olan sorumluluklarının yerine getirilmesinin ölçüsünde yukarıda sözü edilen ISO standartları objektif ve standardize kriterler olarak kullanılmaktadır.

Sosyal denetim alanları arasında yeralan doğal çevreyi koruma konusunda gözetilmesi gereken başlıca kriterler aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- Üretim işletmelerinin seçtiği fabrika lokasyonunun , yerleşim birimleri içerisinde olmaması
- İşletmenin üretim yada pazarlama faaliyetleri hiçbir şekilde insan ve hayvan hayatını, doğal çevreyi tehdit altına sokmaması
- İşletmenin yaptığı ürün testleri hayvanlar üzerinde denendiği takdirde hayvanların hayatını tehlikeye sokmaması
- Paketleme ve ambalajlamada doğa dostu ürünler tercih edilmesi
- İşletmeler, doğal çevrenin korunmasına yönelik düzenlenen projelere destek olmaları

İşletmelerin çevrelerine karşı olan sorumlulukları başlığı altında ekonomik dışsallıklar kavramını incelemek yerinde olacaktır. Genel bir terim olan ve ilk defa Marshall tarafından kullanılan “dışsallık”, iktisadi faaliyetlerin piyasa dışı bütün etkileri anlamında kullanılmaktadır. Bu etkiler, sosyal çevreye zarar veren faaliyetlerin dışında bir kişinin diğerinin elbisesinden duyduğu hoşnutsuzluğu da kapsayabilir (Güneş, 2003).

İktisat teorisinin büyük bir bölümünün varsaydığı gibi üretici ve tüketiciler tamamıyla kendi özel çıkarlarının peşinde koşarlar. Çevredeki birçok varlığın bireylerin değil de toplumun malı olması ve çevre hizmetlerinin birçok kişi tarafından toplu olarak tüketilmesi gibi faktörlere bağlı olarak çevre kirliliği ya da dışsallık olarak nitelendirilen olay ortaya çıkmaktadır.

Dışsal etki bir etkinliğin bir başka etkinlik üzerinde etkilenenin istek ve iradesine bağlı olmadan meydana gelen etkilere verilen isimdir. Bir başka deyimle, “dışsallık” ; üretici ya da tüketiciler, davranışlarının bütün sonuçlarına katlanmadıkları ve ne üreteceklerine ya da tüketeceklerine karar verirken, başkaları üzerindeki etkileri hesaba katmadıkları zaman ortaya çıkar .Bu noktada Mishan’ın bu konuyu tamamlayıcı

görüşüne göre ise; dışsallığın bir başka özelliği de, bir bireyin davranışının diğer birey üzerindeki etkisinin “meşru bir faaliyetin” daha önceden düşünülmeyen ya da olağanüstü bir yan ürünü olmasıdır. Tüketim dışsallıklarına verilebilecek klasik örneklerden biri de sigara içenlerin yarattığı negatif tüketim dışsallığıdır. Sigara içen bir kişinin yarattığı maliyetler sadece kendisini ilgilendirmemekte aynı zamanda yakın çevresi ve toplum tarafından da paylaşılmaktadır. Sigara dumanında bulunan kimyasal maddelerin kanser yapıcı özellikleri yanında kalp krizi riskini artırdığı, bronşit, zatürre, anfişem gibi hastalıklara yol açtığı çocuklar ve pasif sigara içiciler içinde akciğer kanseri, solunum yolları enfeksiyonları gibi tehditler yarattığı bilinmektedir (Güneş ,2003). Ya da üretim faaliyetlerinden dolayı halk sağlığını tehlikeye atan ve doğanın kirlenmesine neden olan bir işletme yarattığı bu dışsallığı içselleştirmek için çevre kirliliğinin önlenmesi konusunda çevre yönetiminde ekonomik araçlardan faydalanmak durumundadır. Bunun için öncelikle çevre kirliliğini önlemenin maliyetini, daha sonra çevre kirliliğini önlemenin yöntemlerini ve son olarak da, kirliliği önleme konusunda kirliliği yaratan üreticinin tercihinin ortaya konulması gerekmektedir.

Yaptığı ekonomik etkinlikle bir başkasının ekonomik şartları üzerinde olumsuz etki yaratan kişi, ya yol açtığı zararı tazmin edecek ya da vermekte olduğu zararı önleyecek çeşitli eylemlere başvuracaktır. Her iki durumda da yapacağı harcamalar ekonomik açıdan zarar verenin kişisel bütçesine tesir edecektir. Bu durumda yapılabilecek ödemeler, zarar verenin ekonomik kârlılığını sağlayacak düzeyin altına inemeyecektir. Aksi taktirde ortaya çıkacak olan negatif gelir nedeniyle zarar veren kişi, işletmesini kapatmak durumunda olacaktır. Burada belirtildiği gibi yalnızca iki kişi arasındaki dışsal ilişkilerde sorunun çözülmesi kolaydır. Her iki tarafın karşılıklı kâr ve zararlarının bulunduğu noktaya kadar üretim yapılabilmekte ve üretim sonucu oluşan dışsal etkilere katlanılabilmektedir. Bu yaklaşımın ortaya koyduğu çözüme bazı ekonomistler "içselleştirme" adını da vermektedirler (Güneş, 2003).

2.8. İŞLETMELERİN TOPLUMA KARŞI OLAN SORUMLULUKLARI

Toplum düzeyinde sosyal sorumluluklar iki seviyede düşünülebilir. Birincisi bölgesel, ikincisi ise, ulusal seviyedir.

Toplunun, eldeki mevcut kaynakların etkili kullanımının ötesine yayılan birçok sosyal ihtiyaçları vardır. Bunun bir sonucu olarak, toplumun işletmelerden bir takım istekleri vardır. Son yıllarda, hava ve su kirliliğinin kontrol altına alınması, kültürel aktiviteler, şehir gelişim planları, yerel sağlık programları, eğitim etkinlikleri gibi birçok istekler büyük fabrikatörlerden, ilgililerce talep edilmektedir (Bartol ve Martin, 1994:106-108).

Toplum işletmelerden bu doğrultuda isteklerde bulunduğu gibi, işletmeler de devlet yoluyla, dolaylı olarak toplumdan değişik ihtiyaçlarının karşılanmasını istemektedirler. Bu ihtiyaçlar; rahat taşıma (ulaşım) olanakları, eşit vergiler, polis, itfaiye, su, gaz, kanalizasyon, elektrik gibi tam devlet hizmetleri olarak görülmektedir (Bartol ve Martin, 1994:106-108).

Ulusal seviyede sosyal sorumluluk anlayışına birçok örnek verilebilir. Özellikle birçok işletme, kendi ihtiyaçları yanı sıra eğitim ve istihdama katkı sağlamak amacıyla laboratuvar, okul, yurt yapımı, sosyal sorunların çözümü doğrultusunda kreş ve hastahane yapımı, sivil toplum örgütleri ile işbirliği yaparak ürünlerini satmak yoluyla muhtaç insanlara maddi katkıda bulunmak gibi toplumun sorunlarının çözümü doğrultusunda hassas davranmaktadır.

Toplumsal konulara yaptıkları katkılarla ön plana çıkan kuruluşlar aynı zamanda kamu yönetimi gözünde de değer kazanmaktadırlar. Bu değeri, kişisel çıkar sağlayarak değil, toplumsal katkı sağlayarak kazanmak saygın bir yaklaşım olarak kabul edilmektedir. Şirketlerin seçtikleri alanda saygın gönüllü kuruluşlarla işbirliği yapmaları toplumsal katkının etkinliğini artırmaktadır. Özellikle birçok işletme, eğitim reformu için

laboratuvar ve okul yapımı konusunda hassas davranmaktadır (Bartol ve Martin, 1994:109). Anaokulları, çocuk parkları, çocuk ya da yaşlı koruma evleri topluma hizmet etmek isteyen işletmelerin tercih ettiği diğer yatırım alanlarıdır. Bu tür yüksek yatırımlar firmalara vergi istisnası ve birtakım vergi avantajları da yaratmak aynı zamanda satış rakamlarını artırmaktır. Örneğin Walker Research'ın 1997 yılında yaptığı bir araştırmada tüketicilerin yüzde 76'sı fiyat ve kalite aynı olsa bile "hayırseverlik" söz konusu olduğunda marka değiştireceklerini ifade etmişlerdir. Yine Fortune Dergisi'nin her yıl yaptığı en beğenilen şirketler araştırmasında da "sosyal sorumluluk" ana kriterlerden biri haline gelmiştir. Ancak burada unutulmaması gereken, bu konudaki faaliyetlerdeki en ufak bir samimiyetsizlik, toplumsal katkıyı kendi çıkarı yönünde kullanma eğiliminin firmalara yarardan çok zarar getirmesidir.

Toplumsal katkı aynı zamanda çok yönlü nitelikli personelin kuruma cezbedilmesine ve kuruma olan bağlılığının artmasına da yardımcı olmaktadır. İnsanlar kendilerini, sadece bir çalışan değil, aynı zamanda içinde yaşadıkları toplumun, sorumluluk alan ve değer yaratan bir parçası olarak gören kuruluşlara, daha yakın hissetmektedirler. Toplumsal katkıya önem veren şirketlerde çalışanların iş performansına yönelik motivasyonları da artmaktadır. Başta BM olmak üzere AB, OECD, Dünya Bankası gibi uluslararası kuruluşlar “Kurumsal Sosyal Sorumluluk” kavramına önem vermektedir. Çünkü, sürdürülebilir ekonomik gelişme için şirketlerin içinde yaşadıkları ve etkin oldukları topluma ilişkin bilgi ve ilgilerini geliştirmeleri gerekmektedir.

Dünyada birçok fon, bir şirkete yatırım yapmadan önce, o şirketin toplumsal sorumluluk konusundaki performansını değerlendirmeye başlamıştır.. Bu konuda duyarlı şirketlere yatırım yapanlara yardımcı olmak için Londra'da FT4GOOD isimli ayrı bir endeks oluşturulmuştur. Böylece şirketler yaptıkları toplumsal katkılarla daha geniş finansman kaynaklarına ulaşabilmektedir.

Uluslararası sosyal sorumluluk, işletmelerin uluslararası ticarete artan biçimde yönelmeleri paralelinde, üretim sürecinde sebep oldukları çevre kirliliğinin ulusal

sınırları aşması sonucunda işletmelerin sosyal sorumluluk alanları içinde yer almaya başlamış, küreselleşmeyle paralel olarak da bu konuya verilen önem artmıştır.

Uluslararası işletmeler; farklı kültürlere sahip toplumların yaşadığı, farklı mevzuatların yanı sıra yazılı olmayan çok farklı sosyal değer yargılarının hakim olduğu, belirsiz koşulların hüküm sürdüğü, az tanınan, karışık ve hızla değişen bir çevrede çalışmaktadırlar. Bu şartlar altında sosyal sorumluluk, işletmelerin kendi faaliyet gösterdikleri ülke sınırları dışında başka ülke vatandaşlarının da sosyal haklarına saygı duymayı gerektirmektedir. Bu ülkeler, çok gelişmiş olabileceği gibi, gelişmemiş ya da gelişmekte olan ülkeler de olabileceğinden , değişik şartlara uyum sağlayabilmek, uluslararası işletmelerin karşı karşıya kaldığı artı bir sosyal sorumluluk alanıdır.

Örneğin, Nestle firması, çocuklara yönelik mama üretimini 7 yıl gibi uzun bir süre geliştirmekte olan ülkelerde durdurmuştur. Nestle'nin bu kararı almasında aşağıdaki nedenler etken olmuştur: (Negahandi, 1987:55)

- 1- Tropikal bölgelerde iklim koşullarına rağmen halkın buzdolabına sahip olmayışı ve sağlıklı sulardan dolayı çocukların şişe ile beslenmesinin hastalıklara neden olması,
- 2- Gelişmemiş ülkelerin fakirliğinin mama formülünün istenenden daha fazla sulandırılmasına neden olması ve sonuçta çocuk beslenmesinin istenen seviyeye çıkmamasına sebep olduğunu tespit edilmesi,
- 3- İnsanların bu ürüne ödeme yapacak güçlerinin olmaması,
- 4- Nestle tarafından kullanılan reklamların ve promosyon tekniklerinin yanlış ürün kullanımlarına neden olması,

Çocuk maması üretimi sadece profesyoneller, hükümet, kilise temsilcileri tarafını değil WHO'nunu da (Dünya Sağlık Örgütü) ilgilendirmektedir. Nestle'nin boykotu 7 yıl sonra

WHO'nun yapmış olduğu adaptasyon ve uygulamalardan sonra sona ermiştir. Gazetelerde çıkan haberler de Nestle'nin bu davranışının işletmelerin genel anlamda bir sosyal sorumluluğunu gösterdiğini vurgulamaktadır (Negahandi, 1987:58).

Dünyada bir çok şirket "Kurumsal sosyal sorumluluk" alanında yaptığı çalışmalarla örnek gösterilmektedir. Bu şirketler arasında IBM, Coca-Cola, Colgate Palmolive, Unilever, Nestle gibi firmalar sık sık gündeme gelmektedir.. Söz konusu şirketler çalışmalarında eğitim ve yoksullukla mücadele gibi konulara ağırlık vermektedirler. Örneğin Nestle Güney Afrika gibi ülkelerde beslenme konusunda çalışmalar yaparken, Unilever de Afrika'da AIDS'le ilgili çalışmalarıyla dikkat çekmektedir. Johnson & Johnson, Boeing, General Mills, GTE, Hewlett-Packard, Xerox gibi büyük kurumlar etik kodlar yaratmış, sosyal sorumluluk denetimleri kurmuş ve eğitim programlarına etik bilincini de dahil etmişlerdir.

Türkiye'de ise kavramın, yeni olmasına rağmen gittikçe benimsendiği gözleniyor. Türkiye'de sosyal sorumluluk deyince akla gelen ilk örneklerden biri Cifin Topkapı Sarayı'nı temizleme projesidir. Proje Dünya Altın Ödülü'ne lâyık görülmüştür.

Borusan da bu konuya çok önem veren bir kurum olarak karşımıza çıkmaktadır.. Klasik müziğin özellikle lise ve üniversite çağındaki gençler tarafından tanınması ve benimsenmesi için çalışmalar yapan Borusan İstanbul Filarmoni Orkestrası sadece büyük şehirlerde değil Güneydoğu Anadolu'da da klasik müziğin tanınması için çaba sarfetmektedir. Orkestra bu kapsamda Diyarbakır, Mardin, Şanlıurfa ve Gaziantep'te halka açık ücretsiz konserler vermektedir. Türkiye'de dikkate değer diğer örnekler arasında ise Eczacıbaşı'nın İstanbul Kültür ve Sanat Festivali'ni yaratmış olması, Tofaş'ın Zeugma'ya destek vermesi, TEGV'in kampanyalarına kurum ve kişiler tarafından verilen destekler, TEMA'nın kampanyaları ve Becel'in "Kalp Haftası" etkinlikleri sayılabilir.

Türkiye'de faaliyet gösteren uluslararası şirketler de "Kurumsal Sosyal Sorumluluk" çalışmalarına oldukça önem vermektedir. Bunların içinde Colgate Palmolive'in her yıl

Türk Dişhekimleri Birliği ile düzenlediği "Diş Koruma Günleri" ve Tetra Pak'ın "Okul Sütü" ve "Açık Süte Karşı Ulusal Kampanya" sı dikkate değer örnekler arasında sayılabilir. İstanbul, Ankara, İzmir ve Diyarbakır olmak üzere dört ilde dar gelirli bir milyonu aşkın ilköğretim öğrencisine her gün süt içme olanağı sunan Tetra Pak'ın "Okul Sütü Programı" ise iki yıldır başarıyla sürdürülmektedir. Bu yıl dördüncüsü düzenlenen "Diş Koruma Günleri" ise, yüz binlerce kişiye ücretsiz diş muayenesi olanağı sağlayarak, Türkiye'de koruyucu dişhekimliği alanının gelişmesine önemli katkıda bulunmuştur. Ericsson'un Bodrum Surları Restorasyonu ve Turkcell'in Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği ile yürüttüğü "Çağdaş Türkiye'nin Çağdaş Kızları" projesi ise teknoloji sektörünün dikkate değer örneklerini oluşturuyor. Turkcell'in projesi halkla ilişkiler sektörünün en prestijli ödülllerinden IPR Excellence Award ve WEPR (Foundation of Women Executive in Public Relations) tarafından Crystal Obeliks ile ödüllendirilmiştir. Sosyal sorumluluk çalışmalarına önem veren diğer bir teknoloji firması da Türkiye'de onuncu yılını kutlayan Microsoft Türkiye'dir. Şirket 2005 yılında bilgisayarlaşma ve bilgisayar okuryazarlığı projeleriyle anılmayı hedefliyor. İlk adımı çocukların bilgisayarla tanışmasını amaçlayan "Bilişim Kervanı" projesinde ikinci adımı ise öğretmen eğitim seferberliği oluşturuyor.

Sonuç olarak "Kurumsal Sosyal Sorumluluk" kavramının dünya çapında yoksulluk ve buna bağlı sorunların artmasıyla önemi artmakta ve şirketlerin yeni stratejisi olarak karşımıza çıkmaktadır. 1990'lı yıllarda Fortune 500 ün 500 endüstri 500 hizmet şirketinde yaptırdığı araştırma sonuçlarına göre 244 firmanın % 46 sı şirketlerinde etik bilincini geliştirmek için giderek artan bir çaba sarf etmektedir. Bu rakam 1984 yılında ise ancak % 19 'dur.

Bu bölümde sosyal sorumluluk kavramı açıklanmış, konuyla ilgili görüşlere yer verilmiş, sosyal sorumluluk alanları belirlenmiş, sosyal denetimin temelini oluşturan etkileşenler yaklaşımı incelenmiş ve işletmenin her bir etkileşenine karşı olan sorumlulukları dünyadan ve Türkiye'den örnekler verilerek detaylı olarak ele alınmıştır. Bir sonraki bölümde kurumsal yönetim kavramı incelenmiştir.

3. KURUMSAL YÖNETİM

Bu başlık altında, kurumsal yönetim kavramı açıklanarak, dünyada ve Türkiye'deki uygulamalarından söz edilecektir.

3.1. KURUMSAL YÖNETİMİN KAPSAMI VE TARİHSEL GELİŞİMİ

Kurumsal Yönetim (Corporate Governance); şirketin pay sahipleri, yönetim kurulu üyeleri, yöneticileri ve çalışanları ile iş ilişkisinde bulunduğu diğer kurum, kuruluş ve kişilerle arasındaki ilişkilerin, oluşturulan belirli ilke ve standartlarla kurallara bağlanmasıdır. Kurumsal yönetim anlayışı ile gündeme gelen olgu, şirket yöneticilerinin doğru kararlar alabilmeleri için demokratik katılım kanallarının açık olmasını, şirket yönetiminin aldığı kararları hissedarlar başta olmak üzere çıkarları etkilenebilecek tüm kesimlerin denetleyebilmesini, şirketin keyfilikten uzak ve hukuk kurallarına bağlı şeffaf bir biçimde yönetilmesini ifade etmektedir. Kurumsal yönetim, şirketin yönetimi tarafından uygulanmakta ve kontrol edilmektedir (Berg, 2003:3).

Kurumsal yönetim anlayışı, şirketlerin yönetiminde ve faaliyetlerinde değer yaratma, kar elde etme ve elde edilen karları pay sahiplerine dağıtma amacını taşıyan geleneksel yapılarının yanında, hissedarların ve diğer tüm menfaat gruplarının (çalışanlar, yöneticiler, tedarikçiler, müşteriler, toplum) haklarının korunmasını ve bu çerçevede sözkonusu menfaat grupları arasındaki ilişkilerin yapısını düzenlemeyi amaçlayan bir anlayıştır. Kurumsal yönetim, bir yandan hissedarların çıkarlarının korunmasını sağlarken diğer yandan da şeffaflığı artırarak makro ekonomik politikaların desteklenmesine ve uluslararası rekabette paralellikler sağlanmasına yönelik olarak uygulanmaktadır (Öztürk, 2004).

Kurumsal yönetim sorumluluk, hesap verebilirlik, şeffaflık ve adil olmak gibi etik kavramları öne çıkaran bir yönetim biçimidir. Tüm menfaat gruplarına eşit muamele yapılması, tüm bilgilerin hissedarlarla ve ortaklarla eşit olarak paylaşılması, yürütülen

faaliyetlerin hesabının verilebilmesi toplum değerlerini yansıtan kurallara saygılı olunması kurumsal yönetimin temel prensipleri olarak sıralanmaktadır.

Kurumsal yönetim çalışmalarının kökeni 1920'lere kadar gitmekle birlikte, son on yıllık süreçte önem kazanmıştır. Özellikle 1997 yılında yaşanan Güneydoğu Asya Krizinin ardından çeşitli uluslararası kuruluşlar kurumsal yönetime ilişkin çalışmalar yapmışlar ve şirketlerde uygulanabilecek ortak ilkeler geliştirme çabasına girmişlerdir. Bu konuda Dünya Bankası ve İktisadi İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) ile bu iki örgütün özel sektör katılımcıları ile birlikte oluşturduğu Global Kurumsal Yönetim Formu (GCGF) öncü rol oynamışlardır (Öztürk, 2004).

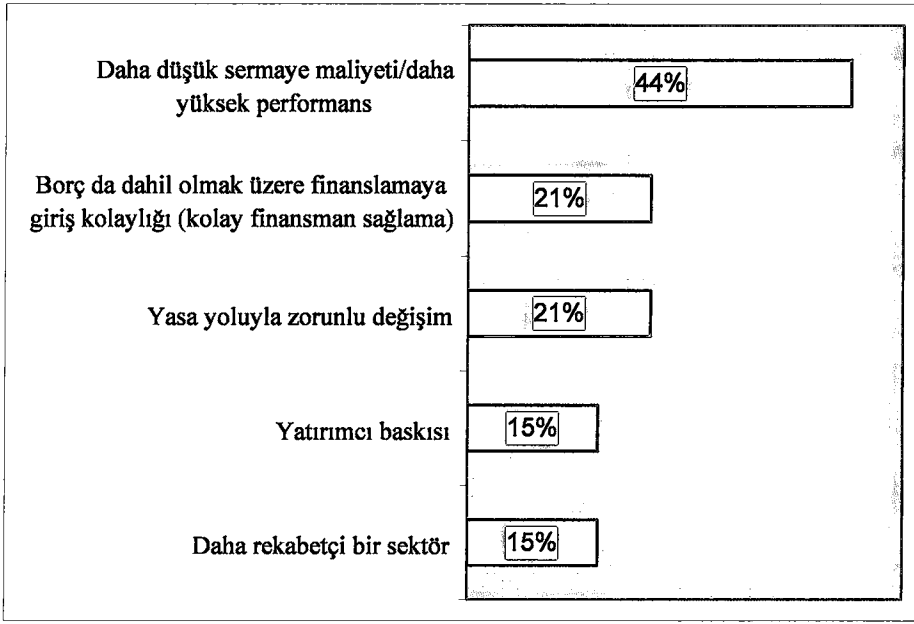
3.2. KURUMSAL YÖNETİMİN ÖNEM KAZANMASINI SAĞLAYAN FAKTÖRLER

Kurumsal yönetimin önemli bir olgu haline gelmesinin ardındaki temel sebep, küreselleşme sonucunda dünya ile entegre olunması çabalarıdır. Günümüzde küreselleşmenin ulaştığı boyut oldukça çarpıcıdır. 1970'lerde dünya serbest ticareti içerisinde yer alan nüfus, toplam dünya nüfusunun 1/3'ünü oluştururken, bu oran günümüzde dünya nüfusunun 4/5'ini aşmaktadır. Son yıllarda uluslararası günlük nakit akış miktarı yaklaşık 1.5 trilyon dolara ulaşmış olup, dünya ticareti son on yılda ortalama % 6-7 oranında artış göstermiştir. Küreselleşmenin temel olgularından birisi de küreselleşmenin çokuluslu şirketlere dayanmasıdır. 1970'li yılların başlarında çokuluslu şirketlerin sayısı birkaç yüzü geçmez iken, bugün sayıları 40.000'i aşmaktadır. Dünyadaki ilk 200 büyük şirketin ciroları toplamı tüm dünyadaki ekonomik faaliyetlerin 1/4'ünden fazladır. Örneğin, General Motors'un cirosu Danimarka'nın gayri safi milli hasılasından, Toyota'nun cirosu da Norveç'in gayri safi milli hasılasından daha fazladır (www.mfa.gov.tr).

Yaşanan uluslararası finansal krizler ile ABD'nin 7. büyük şirketi olan Enron, Worldcom ve Tyco gibi büyük şirketlerde yaşanan skandalların ardında yatan önemli sebeplerden birisi olarak kamunun ve özel sektörün kurumsal yönetim politikalarının yetersiz olduğu görüşü, kurumsal yönetimin önemini artıran başka bir faktör olmuştur. Gelişmiş ülkeler, uluslararası finans kuruluşları ve ilişkili organizasyonlar bu konuya büyük önem vermeye başlamışlar, yatırım yapmadan veya kredi tahsis etmeden önce kurumsal yönetim uygulamalarını ve kalitesini gözetir hale gelmişlerdir.

İyi kurumsal yönetim uygulamalarının şirketler ve ülkeler açısından önemli yararları bulunmaktadır. Konuya şirketler açısından bakıldığında kurumsal yönetim kalitesinin yüksek olması; düşük sermaye maliyeti, finansman olanaklarının ve likiditenin artması, krizlerin ise daha kolay atlatılması anlamına gelmektedir. Ülkeler açısından konuya yaklaştığımızda ise, iyi kurumsal yönetimin ülkenin imajının yükselmesi, sermayenin yurtdışına çıkmasının önlenmesi, yabancı sermaye yatırımlarının artması ve kaynakların daha etkin bir biçimde dağılması gibi birçok yarar sağlamaktadır (Öztürk,2004).

Mc. Kinsey&Company Nisan-Mayıs 2002 tarihleri arasında Asya, Doğu Avrupa ve Latin Amerika'daki 20 gelişmekte olan piyasada, hisse senedi yöneticileri, piyasa düzenleyicileri ve kamu yöneticilerinden oluşan 44 kişi üzerinde yapılan araştırmada kurumsal yönetimin işletmeye sağladığı kazançlar aşağıdaki biçimde sıralanmaktadır (Emerging Market Policymaker Opinion Survey: Key Findings, 2002; 10).

Şekil 3.1. Kurumsal yönetimin işletmeye sağladığı kazançlar

3.3 KURUMSAL YÖNETİM UYGULAMALARI

Dünya üzerinde sadece bir tane ideal kurumsal yönetim modeli mevcut değildir. Her ülkedeki kurumsal yönetim uygulamaları o ülkenin koşullarına, kültürel yapısına, hukuksal altyapısına ve şirket yapılanmalarına ve insan faktörüne bağlı olarak farklılık göstermektedir.

Bir ülkenin kurumsal yönetim düzeyini, ülkenin içinde bulunduğu genel şartlar, finansal piyasalarının gelişmişlik düzeyi ve şirket uygulamaları belirlemektedir. Ülke ile ilgili faktörler; ekonomik durum ve finansal ortam, rekabetin yoğunluğu, bankacılık sistemi ve mülkiyet haklarının gelişmişliği vb. faktörlerden oluşmaktadır. Finansal piyasalarla ilgili faktörler de; piyasaya ilişkin düzenlemeler ve piyasanın alt yapısı, piyasa likiditesi, gelişmiş bir yatırımcı topluluğunun varlığı ve başta muhasebe standartları olmak üzere, uluslararası standartların uygulanma düzeyinden oluşmaktadır. Şirket uygulamalarında öne çıkan konular ise; finansal ve finansal olmayan bilgilerin kamuya

açıklanması, pay sahiplerinin eşitliği, yönetim kurullarının uygulamaları, yönetim kurullarının bağımsızlığı ve bunlara sağlanan maddi menfaatler, sermaye yapısı, halka açıklık oranları, hisse senetlerinin likiditesi, şirket ile ilgili kesimlerin (menfaat sahiplerinin) alınan kararlara katılım düzeyi, şirketin çevreye olan duyarlılığı ve sosyal sorumluluk düzeyi olmaktadır. Farklı kurumsal yönetim uygulamalarının her birinin kendi içinde avantajları ve dezavantajları bulunmaktadır (Öztürk,2004).

Dünya üzerinde kurumsal yönetim uygulamalarına ilişkin farklı sınıflamalar yapılabilmekle birlikte, “Gelişmiş Piyasalar Sistemi” (Anglo-Sakson Sistemi ve Kıta Avrupası Sistemi) ile “Gelişen Piyasalar Sistemi” olarak sınıflandırılabilir.

Anglo-Sakson Sistemi; Dünyada üzerinde en etkin ve gelişmiş finansal piyasalara sahip olan ABD ve İngiltere’de Anglo-Sakson sistemi uygulanmaktadır. Mülkiyetin tabana yayıldığı ve hisse senedi sahipliğinin çok yoğun olduğu bu ülkelerde finansal piyasalar faaliyetlerini etkin bir biçimde sürdürmektedir. Anglo-Sakson sistemini uygulayan ülkelerde yasalar çok hızlı işlemekte ve küçük yatırımcıların hakları (azınlık hakları) çok iyi korunmaktadır.

Kıta Avrupası Sistemi; Alman sistemi olarak da bilinen bu sistemde, kurumsal yatırımcılar, özellikle de bankalar finansal piyasaların hakimi durumundadırlar. Özellikle Almanya ve Japonya’da uygulanan bu sistemde şirketlerin gözetimi de genellikle bankalar tarafından yapılmakta olup, baskın hissedarlar şirketleri kontrol etmektedirler.

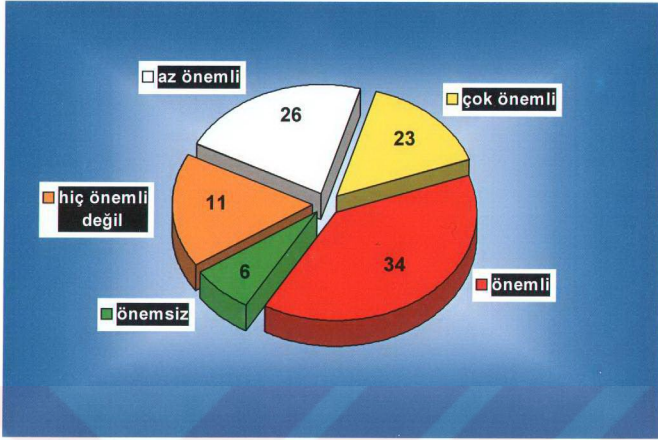
Gelişen Piyasalar Sistemi; Finansal piyasaların yeterli çeşitlilikte ve derinlikte olmadığı gelişmekte olan ülkelerde uygulanan sistemdir. Piyasaların çoğu zaman etkin çalışmadığı, yasaların geri planda kaldığı, şirket hisselerinin büyük bölümünün ailelerin elinde bulunduğu sistemde küçük hissedarların hakları yeterince korunamamaktadır.

McKinsey&Company'nin araştırmasında gelişen piyasalarda kurumsal yönetimin gelişiminin önündeki engeller aşağıdaki biçimde sıralanmaktadır (Emerging Market Policymaker Opinion Survey: Key Findings, 2002; 9).

şekil 3.2. Gelişen piyasalarda kurumsal yönetimin gelişiminin önündeki engeller.

McKinsey&Company tarafından yapılan aynı araştırmanın sonuçlarına göre ankete katılanların kurumsal yönetim uygulamalarının sağladığı ekonomik yararlarla ilişkin önem dereceleri aşağıda sunulmaktadır (Emerging Market Policymaker Opinion Survey: Key Findings, 2002; 4).

Şekil 3.3. Kurumsal Yönetim Uygulamalarının Sağladığı Ekonomik Yararlara İlişkin Önem Dereceleri

Türkiye, gelişen piyasalar sistemi içerisinde yer almakta olup, şirketlerin %99'unda aileler hisselerin büyük bir bölümüne sahiptir. Aile şirketlerinin sahipleri, şirketlerinde kurumsal yönetim sürecinin uygulanmasıyla, yönetiminin tamamen profesyonellere terk edilerek bir kenara çekilmek zorunda kalacaklarını, şirket sırlarının deşifre olacağını, küçük hissedarların taleplerini yerine getirmeleri gerekeceği düşüncesine kapılmakta ve bu sebeple de kurumsal yönetim uygulamalarına direnmektedirler (Alacaklıoğlu, 2004;17-18).

Şirket hisselerin büyük bölümünün ailelerin elinde bulunması, kurumsal yönetim kurallarının açık ve şeffaf bir biçimde uygulanmasını da engellemektedir. Bu konuda karşılaşılan temel sorunlar, şirket kurullarının aile üyelerinden oluşması, kurullarda bağımsız üyelere yer verilmemesi, iletişim ve sorumluluk zincirinin kurulamaması olarak sıralanmaktadır. Bağımsız denetim komitesinin bulunmaması ve azınlık haklarının yeterince korunmaması da diğer önemli sorunlardır.

Gelişen piyasalardaki kurumsal yönetim uygulamaları ile gelişmiş piyasalardaki kurumsal yönetim uygulamaları karşılaştırmalı olarak aşağıda sunulmuştur.

GELİŞEN PİYASALARDA KURUMSAL YÖNETİM MODELİ	GELİŞMİŞ PİYASALARDA KURUMSAL YÖNETİM PİYASA MODELİ
Hisse sahipliğin belirli kişi ya da gruplarda toplandığı bir piyasa	Hisse sahipliğinin yaygın olduğu bir piyasa
Aileye ve banka finansmanına güven	Kurumsal yatırımcılara güven
Şirket ele geçirmelerinin sınırlı olduğu bir piyasa	Şirket ele geçirmelerinin yoğun olduğu bir piyasa
İmtiyazlı hissedarlara öncelik sağlanan piyasa	Hissedar eşitliğinin yüksek olduğu bir piyasa
Sınırlı açıklık	Üst düzey açıklık
Azınlık hissedarlarının yeterli korunmaması	Azınlık haklarının çok iyi korunması
Çoğunluğunu yöneticilerin oluşturduğu kurullar	Çoğunluğunu yöneticilerin oluşturmadığı kurullar

Şekil 3.4. Gelişen ve Gelişmiş Piyasalarda Kurumsal Yönetim (McKinsey Emerging Market Investor Opinion Survey, 2000)

3.4. AVRUPA BİRLİĞİ'NDE VE TÜRKİYE'DE KURUMSAL YÖNETİM UYGULAMALARI

Son dönemde Avrupa Birliği'nde sermaye piyasalarının öneminin artması yanında, yaşanan çarpıcı şirket iflasları ve halkın finans piyasalarına güveninin sarsılması AB dışındaki Avrupa ülkelerinde de kurumsal yönetim ilkelerinin tartışılmasına neden olmaktadır. Avrupa Birliği'ndeki çalışmalar da kurumsal yönetim sistemleri üzerine yoğunlaşmış olup, son 10 yılda Avrupa Birliği'ndeki kurumsal yönetim düzenlemelerinin sayısı 45'i geçmiştir.

Kurumsal yönetim konusundaki duyarlılığın artması üzerine OECD Bakanlar Konseyi, OECD Sekretaryası'ndan kurumsal yönetim konusunda bir dizi standart ve yol gösterici ilkeler geliştirmesini istemiştir. 1999 yılında hazırlanan ilkeler; hissedar hakları, hissedarlara eşit muamele, menfaat gruplarının rolü, açıklık ve şeffaflık ile kurulların sorumlulukları olmak üzere 5 ana alanı kapsamaktadır. AB üyesi ülkelerde kurumsal yönetimi ilişkin düzenlemelerin çoğu, OECD'nin kurumsal yönetim ilkeleri esas alınarak oluşturulmuştur (Öztürk, 2004).

AB üyesi ülkeler kurumsal yönetim ilkelerine uyumunun bağımsız şirketlerce değerlendirilip, derecelendirilmesine önem vermektedirler. Yatırımcılar kurumsal yönetim uygulamaları yüksek notlarla derecelendirilmiş olan şirketlerin hisse senetlerine daha çok ilgi göstermektedirler.

Dünyada kabul görmüş uluslararası üç önemli derecelendirme şirketi olan; Standart&Poor's Corp., Moody's Investor Service Inc ve Fitch Ratings Ltd. şirketleri kurumsal yönetim uygulamalarını derecelendirmektedirler. Söz konusu şirketler, kurumsal yönetim ilkelerini uygulayan şirketleri belirli bir dönem gözlemleyip, dokümantasyonlarını ve uygulamalarını inceleyerek derecelendirmektedir (Öztürk,2004).

Kurumsal yönetim uygulamalarını da içine alan ve dünyada finansal piyasalar alanında son yıllarda üzerinde önemle durulan “Sosyal Sorumluluğa Dayalı Yatırım (Socially Responsible Investment-SRI) kavramına da değinmek gerekmektedir. Bu kavram, bireyler, kurumlar veya çeşitli grupların yatırım yapacağı şirketleri belirlerken çevre, insan hakları, kurumsal yönetim, saydamlık gibi standartları da dikkate almalarını ifade etmektedir. Söz konusu standartlarla ilgili şirket değerlendirmeleri yapılmakta olup, sadece bu standartlara uyan şirketlere yatırım yapan özel yatırım fonları ve ortaklıkları kurulmakta ve bu standartlara uyan şirketleri kapsayan özel borsa endeksleri oluşturulmaktadır (Cansızlar, 2003) .

Bu bölümde, kurumsal yönetim kavramı ve uygulamalarından sözedilmiştir. Bir sonraki bölümde ise bahsettiğimiz sosyal sorumlulukların yerine getirilip getirilmediğini ölçme amacını taşıyan sosyal denetim kavramına yer verilecektir.

4. SOSYAL DENETİM KAVRAMI

Bu bölümde sosyal denetim kavramı açıklanacak, sosyal denetimin ilke ve amaçlarına değinilecek, sosyal denetimin kapsamı, aşamaları, türleri ve avantaj ve dezavantajlarından söz edilecektir.

4.1. SOSYAL DENETİMİN TANIMI VE NİTELİĞİ

Günümüzde bilinçlenen ve sosyal sorunların acilliğini hissedenden toplum, işletmelerin sosyal sorunlarla neden ilgilenmediklerini, sosyal sorumluluklarını neden yerine getirmediklerini sorgulamaya başlamıştır (Petit, 1967: 6). İşte bu nedenle sosyal sorumluluk kavramı zaman içerisinde sosyal denetim kavramını doğurmuştur. Sosyal sorumluluklarını yerine getiren işletmelerin bu hizmeti ne ölçüde ve ne etkinlikte verebildikleri sosyal denetim işlevi ile kontrol edilebilmektedir. Sosyal sorumluluğun önem kazanmasının bir sonucu olarak, bazı şirketler sosyal performanslarının kalitesini değerlendirme çabası içindedirler. Böylesi bir değerlendirme prosedürü çoğunlukla bir sosyal denetim olarak ifade edilir

Sosyal denetim kavramı ilk olarak 1950'li yıllarda Howard R. Boven tarafından ortaya atılmıştır. 1970'li yılların başında işletmelerdeki sosyal denetimler, firmanın işbirliği olmaksızın müşteri dernekleri, sosyal denetim şirketleri ve kamu çıkarları için hareket eden kuruluşlar tarafından dışarıdan yapılmaktaydı. 1980'li yıllarda işletmeler, sosyal denetimi, hem içsel bir yönetim aracı olarak hem de sosyal bir organizasyon olarak kendilerini teşvik edecek bir araç olarak kullanmaya başlamışlardır. Son zamanlarda işletmelerin bu konuyla ciddi bir şekilde ilgilendikleri ve sosyal açıdan kendilerini sorgulamaya başladıkları görülmektedir (Koontz ve Weihrich, 1988: 611).

Sosyal denetim ile ilgili olarak aşağıdaki tanımlar sıralanabilir:

- Sosyal denetim; bir örgütün performansını ekonomik yönden ziyade sosyal yönden değerlendiren sistematik bir incelemedir. (Koontz ve Weihrich, 1988: 611).
- Sosyal denetim; hedefle ilişkili olarak bir organizasyonun ahlaki davranış ölçütleri geliştirmesi ve faaliyetlerinin sosyal etkilerini tanımlaması, gözlemlemesi ve raporlaması sürecidir. (Koontz ve Weihrich, 1988: 611).
- Sosyal denetim; belirli sosyal grupları içine alan toplumun refahı üzerinde bir örgütün faaliyetlerinin etkisini analiz etme, değerlendirme ve ölçmeye yönelik sistematik bir girişimdir. Başka bir ifadeyle, sosyal denetim; organizasyonun sosyal sorumluluk alanındaki performansını sistematik bir biçimde değerlendirme ve raporlamadır (Miner vd., 1985: 453).
- Berkowitz' e göre, sosyal denetim; sosyal olarak sorumlu fikirleri eyleme dönüştürmek ve sosyal sorumluluk alanında işletmenin hedefleri, stratejileri ve performansını sistematik olarak değerlemek ve ölçmek için dikkatli bir şekilde hazırlanan planlar ve programların izlenmesi sürecini kapsar (Berkowitz, 1992: 104).
- Sosyal denetim; bir işletmenin sosyal duyarlılığının ölçülmesidir (Boone ve Kurtiz, 1992: 82).
- Sosyal denetim; toplumun beklentilerine uygun olarak eyleme geçmeleri için kişiler, alt gruplar ve grupları etkileyen güçler ve süreçlerle ilgili olmaktadır (Laufer ve Robertson, 1997: 29-48).

Sosyal denetimin arkasındaki gereksinimler, öncelikler, yaklaşımlar ve yöntemler önemli ölçüde farklılık göstermektedir (Descardings ve Mccall, 1990: 13). İş dünyasında bir organizasyon açısından hem içsel hem de dışsal sosyal maliyetler ve kazançları belirlemek için mevcut işletme uygulamalarını gözleme yeteneğini geliştirmek hayati önem arz eder. Sosyal denetim ve raporlama bu yeteneği

geliştirmenin önemli yolları olarak işlev gördüğünden her geçen gün dikkat çekici bir biçimde uygulama alanı bulmaktadır. Dünyada birçok fon, bir şirkete yatırım yapmadan önce, o şirketin toplumsal sorumluluk konusundaki performansını değerlendirmeye başladığı gözlenmektedir. Bu konuda duyarlı şirketlere yatırım yapanlara yardımcı olmak için Londra'da FT4GOOD isimli ayrı bir endeks oluşturulmuştur. Dolayısı ile günümüzde toplumsal katkı, girişimcilerin daha geniş ve uygun finansman kaynaklarına ulaşmalarına da yardımcı olabilmektedir.

Toplumsal sınıflar arasında her geçen gün artan gelir dengesizliği, istihdamdaki güvensizlik, iletişim konusundaki işletme kararlarının etkisinin göz ardı edilmesi, kâr ve maliyetlerin ürün ve hizmet standartlarını saptamada hakim faktörler olduğuna dair endişelerin artması, birçok girişimin aşırı düzenlemeleri terk ederek yöneticilerine daha fazla bağımsızlık ve etkileme şansı tanımak istemesi, şirket yönetimi ve sorumluluğu konusundaki endişelerin artması, işletmelerin kendilerini çıkar gruplarına karşı sosyal yönden daha fazla sorumlu hissettiği bir ekonomik anlayışın giderek yaygınlaşması ve toplumun işletmelerin faaliyetleri hakkında daha fazla bilgi talep etmesi gibi pek çok sebep, sosyal denetimi gerekli kılmaktadır (Spear, 1997: 1).

Sosyal denetim, “yasallık” ve “kamu sorumluluğu” ilkelerini esas almaktadır. Sosyal denetimi uygulamada benimseyen bir işletme, topluma karşı duyarlı bir işletmedir. Faaliyetlerinin olumsuz etkilerine karşı gönüllü olarak önlem alır ve sosyal denetim raporu hazırlar. Bu işletmeler tepkisel ve onarıcı davranıştan ziyade öngörücü ve önleyici bir davranış sergiler. Sosyal sorunlara dönük çabaları tüm çıkar gruplarınca desteklenmektedir. Bu bakış açısı tanıtım, toplumsal katılım ve sosyal sorunların çözümünü teşvik etmek açısından son derece önemlidir (Spear, 1997: 2).

Toplumsal konulara yaptıkları katkılarla ön plana çıkan kuruluşlar aynı zamanda kamu nezdinde de değer kazanırlar. Bu değeri, kişisel çıkar sağlayarak değil, toplumsal katkı sağlayarak kazanmak saygın bir yaklaşım olarak kabul edilir. Şirketlerin yönetim becerisi ve kaynakları seçilen konu hakkında uzmanlaşma kazanmış gönüllü kuruluş deneyimleri ile birleştirildiğinde topluma sunulan çözümlerin etkinliği artırır.

4.2. SOSYAL DENETİMİN İLKELERİ

Sosyal denetimin başarılı bir şekilde uygulanması için aşağıdaki ilkeler gözönünde bulundurulmalıdır. Sosyal denetim;

- Çoklu bakış açısı gerektirmeli, örgütteki tüm görüşleri yansıtmalı.
- Bütünleyici olmalı, örgütün tüm sosyal, çevresel, kültürel ve toplumsal faydalarını birleştirmeli.
- Karşılaştırmacı olmalı, örgütü kendiyle ve diğer örgütlerle kıyaslamalı, benchmarkingi kullanmalı.
- Düzenli olmalı, arada sırada yapılan bir faaliyet olmamalı.
- Sonuçlar örgüt ve toplumun rahatça ulaşacağı şekilde net olarak sunulmalı.

4.3. SOSYAL DENETİMİN AMAÇLARI

Yöneticilerin, sosyal sorumluluk konusundaki girişimlerinin, işletme ve toplum üzerinde olumlu veya olumsuz bir etkiye sahip olup-olmadığını bilmeleri işletmenin geleceği açısından önemlidir. Sosyal denetim, yöneticilere bu konudaki çabalarını değerlendirme ve geliştirme imkanı tanımaktadır. Ayrıca, sosyal denetim sayesinde toplum ve uzmanlar, işletmelerin sosyal sorumluluk politikalarını değerlendirmekte ve işletmenin faaliyetlerinin ulusal standartlara uygun olup olmadığını denetlemektedir (Spear, 1997: 3).

Sosyal denetim sayesinde organizasyon, üyelerinin ekonomik ve sosyal kazançlarını artırmak için üyeler arasında topluluk duygusu ve eşitlikçi veya işbirliğine yönelik davranışları teşvik eder. Gözle görülebilir net ekonomik kazançlar sağlamazsa bile,

geleneksel değerlerin analizinden farklı olarak çok boyutlu hedefleri kapsayan bir değerlemeyi amaçlamaktadır.

Sosyal denetimin hizmet ettiği temel amaçlar aşağıdaki gibi sıralanabilir (Labat ve Anderson, 1997: 4; Spear, 1997: 3):

1. Organizasyonun sosyal performansını ve etik etkilerini gözlemek.
2. Sosyal performansı iyileştirmek için örgütsel öğrenmeyi kolaylaştırmak.
3. Sosyal olarak sorumlu bir biçimde yönetim stratejisini şekillendirmek.
4. Toplum, kamu ve diğer organizasyonları kaynaklar hakkında bilgilendirmek.
5. Organizasyonun üyeleri ve genel toplumu örgütsel faaliyetlerin etkileri ve kamu çıkarları için işletme uygulamalarıyla ilgili sınırlamalar hakkında bilgilendirmek.
6. Organizasyonel değerler ile farklı çıkar gruplarıyla ilgili yöntem ve ölçülerin etkili bir şekilde kıyaslanmasını sağlamak.
7. Sosyal sorunların çözümü konusunda organizasyonların yaptıkları katkılar ve gösterdikleri çabalar hakkında ilgili çıkar grupları ve kamuoyunu bilgilendirmek.

4.4. SOSYAL DENETİMİN KAPSAMI VE KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER

Sosyal denetimin neleri kapsayacağı hususunda farklı görüşler mevcuttur (Boone ve Kurtiz, 1992: 82). Sosyal denetimin kapsamı her geçen gün gelişmekte ve uygulamada önemli ölçüde farklılıklar göstermektedir.

Sosyal denetimin kapsadığı alanlar genel olarak aşağıdaki gibi sıralanabilir (Plunkett ve Attner, 1997: 701; Spear, 1997: 1-5):

- Toplumun genel sağlığı,
- Toplumu geliştirme programları,
- Topluluk ilişkileri,
- İşgörenler, müşteriler, hissedarlar ve hükümetlerle ilişkiler,
- Kalite mal ve hizmet, reklamcılıkta doğru uygulamalar,
- İşgören eğitimi ve kariyer geliştirmeye yönelik araçlar,
- Çevre kirliliğinin kontrolü,
- İşgören güvenliği ve sağlığı,
- Çeşitli sosyal yardım ve katkılar,
- Yerel toplulukların faaliyetlerini desteklemek,
- Korunması gereken grupların istihdamı,
- Politik katkılar,
- Yeni teknolojik gelişmelerin muhtemel sosyal etkileri.

Sosyal denetimin raporlanmasında, “zaman sınırlamaları, süreci tekrarlama ve iyileştirme konusundaki beceriksizlik, denetimin dışsal geçerlilikten yoksun olması, sosyal performansın ne olduğu konusundaki yorumların farklılık göstermesi, çok aşırı gelenekselcilik, yeni yaklaşımlara kapalı olma, aşırı genelleme, yetersiz performansı rasyonelleştirme, bilginin hangi alanlarda ve hangi yöntemlerle toplanacağı konusundaki belirsizlik” gibi pek çok sorun sosyal denetimin tam olarak benimsenmesini engellemektedir (Hodgetts and Kuratko, 1991: 676).

Aşağıdaki sorular sosyal sorumluluğu doğru olarak raporlamadaki güçlüğü işaret etmektedir (Hodgetts ve Kuratko, 1991: 676):

1-Sosyal sorumluluk alanları ölçülebilecek mi?

2. Veriler nasıl toplanacak ve analiz edilecek?

3-Ölçümelerde hangi kriterler kullanılacak?

4- Ölçümler nasıl sonuçlandırılacak?

5-Sosyal sorumluluğun farklı biçimlerinin nispi değerini kim kararlaştıracak?

Bu nedenle, bir sosyal denetimi planlamak ve uygulamak için örgütün uygulayacağı yöntem ve kriterlerin dikkatle saptaması gerekir. Sosyal denetim sonuçları itibariyle değerlendirildiğinde, sonuçlar biraz soyut olabilir veya sonuçları ölçmek güç olabilir. En titiz sosyal denetim bile finansal denetimin kesinliğinden yoksundur. Finansal denetimlerin kesinliğinden yoksun olmalarına rağmen, sosyal denetimler sosyal performans gözlemlmek isteyen yöneticiler için bilgi sağlama işlevi görebilir. Belli bir organizasyonun karşılaştığı önemli sosyal sorunları saptayabilir, performans ölçülerini geliştirebilir ve böylece şirket performansını değerlendirebilir (Longenecker ve Pringle, 1981: 85).

4.5. SOSYAL DENETİM DÖNGÜSÜ

Sosyal denetimin, standart bir formatı yoktur. Bugün pek çok organizasyon, hem işletme içi hem de dışarıdaki grupların, kendi çabalarını desteklemeleri amacıyla, faaliyetlerinin sonuçları hakkında bilgilendirmek üzere çeşitli sosyal denetim yöntemlerinden yararlanmaktadır. Inter-Praxis adlı bağımsız denetim şirketinin 2002-2003 döneminde bir şirket hazırladığı sosyal denetim raporu örnek olarak Ek-2 de yer almaktadır.

Bir sosyal denetimin başarılı olmasında, açıklık ve sistematik düşüncenin ilke olarak benimsenmesi önemlidir. Sosyal denetimin etkin bir şekilde işlevlerini yerine getirebilmesi için faaliyet alanı, amacı ve çıkar gruplarının katılım düzeyinin belirlenmesi gerekir. Her bir çıkar grubunun hedefleri ve ölçüleri dikkate alınmalıdır. Sosyal denetim raporları ilgili çıkar gruplarına (müşteriler, işgörenler, hissedarlar, diğer içsel ve dışsal çevre) iletilmelidir (Spear, 1997: 4).

Yönetim başarılı programları sürdürmeli, ancak çok az başarılı programları terk etmede direniş göstermemelidir. Bu tutum, daha etkin programların kurumsallaşmasını sağlayacaktır (Plunkett ve Attner, 1997: 701). Özellikle, sosyal denetim ile ilgili örgütsel yaklaşımı belirlerken en kullanışlı adımlar aşağıdaki gibi sıralanabilir (Berkowitz, 1992: 104; Hodgetts ve Kuratko, 1991: 676):

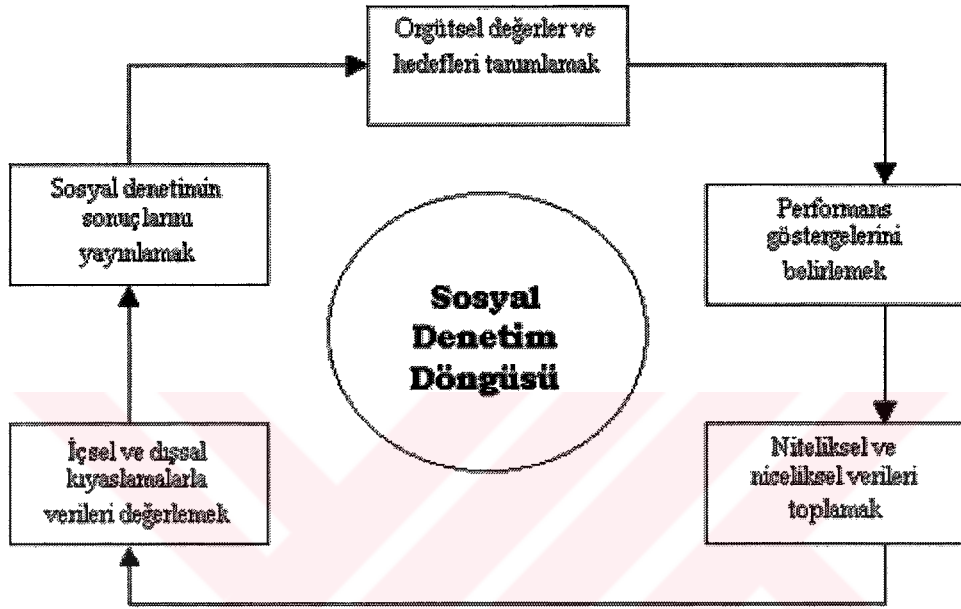
1. Bir işletmenin sosyal beklentileri karşılama ve sosyal sorumluluk çabalarıyla meşgul olması için temel felsefesinin ve misyonun belirlenmesi.
2. Sosyal sorumluluk hedefleri ve programlarının işletmenin misyonu ile tutarlı bir biçimde belirlenmesi.
3. Üstlenilecek programlara ve faaliyetlere yönelik örgütsel hedefler ve önceliklerin belirlenmesi.
4. Sosyal sorumluluk hedeflerini başarmak için gerekli kaynakların tip ve miktarının belirlenmesi.
5. Üstlenilen sosyal sorumluluk programları ve faaliyetlerinin değerlendirilmesi ve gelecekle ilgili olanların tayin edilmesi.

Sosyal denetim bir süreçtir. Yöneticilerin sosyal sorunlar üzerinde yüksek düzeyde yönetsel etkinliğe sahip olabilmesi için sorunları yaşam döngüsü içinde ele almaları gerekir. Sosyal denetim döngüsü, işletmeden işletmeye farklılık göstermektedir. Ancak çoğu kez sosyal denetim döngüsü Şekil 4.1’de görüldüğü gibi beş aşamadan oluşur (Seyfang, 1997: 5-7).

Sosyal Denetim Döngüsü

- Örgütsel değerler ve hedefleri tanımlamak.
- Performans göstergelerini belirlemek.

- Niteliksel ve niceliksel verileri toplamak
- İçsel ve dışsal kıyaslamalarla verileri değerlemek.
- Sosyal denetimin sonuçlarını yayınlamak.

Şekil 4.1. Sosyal Denetim Döngüsü

Sosyal denetim döngüsü aşağıdaki adımlarla açıklanabilir:

4.5.1. Örgütsel Değerler ve Hedefleri Tanımlamak

Değerler, organizasyondaki bütün herkesin tavrını yansıtır. Bireysel ve örgütsel davranışın kalitesi değerler vasıtasıyla anlaşılabilir. İşletme faaliyetlerinde sürekliliği sağlamak için değerler hayati işlev görür. Değerlerini tanımlayan organizasyonlar ortaya koydukları hedefler hakkında açıktırlar. Sosyal sorunların çözümü konusunda tutarlı hedefler saptarlar. Uzun vadede başarılı organizasyonlar, değer temeline dayalı organizasyonlardır.

Örneğin, Hewlett Packard;

a) başkalarına saygı,

b) bir toplum duyusu ve

c) sade, dürüst, sıkı ve etkin çalışma,

gibi değerleri benimsemektedir. Bu şirket yıllardır büyüme ve başarısını büyük ölçüde bu temel değerlere borçludur (Tierney, 1997: 73-90).

Yönetim hedeflerini açıkça belirlemelidir. Çalışanlardan neler beklediğini açıkça ifade etmelidir. Ayrıca sosyal sorunların çözümünde duyarlı davranmalı ve yapıcı hedefler ortaya koymalıdır (Tierney, 1997: 73-90). Sosyal değerlerle uyumlu hedeflerin belirlenmesi, sosyal haklara saygının bir göstergesidir.

4.5.2. Performans Göstergelerini Belirlemek

Organizasyon sosyal denetimi uygularken temel değerler ve hedeflere uygun performans ölçüleri belirlemelidir. Her bir çıkar grubunun hedefleri ve ölçüleri dikkate alınmalıdır. Sosyal performans değerlemede kullanılan göstergeler işletmeden işletmeye farklılık göstermektedir. Eğitim, sağlık ve güvenlik, sosyal katkılar ve kültürel faaliyetlerle ilgili göstergeler göz ardı edilmemelidir. Dürüstlük, sosyal uyum, öz-denetim, yardımseverlik, doğayı koruma, kişisel sorumluluk, kalite, işbirliği ve itibar gibi değerlere uygun performans göstergeleri belirlemek işletmelerin sosyal yönden duyarlı olmalarını sağlayacaktır.

Toplumsal hedeflere yönelmek ve toplumun değer ölçülerine uygun politikalar belirleyerek faaliyet göstermek için şüpheye yer bırakmayacak ölçüler belirlenmelidir. Yani, sosyal denetim süreçlerinde performans göstergeleri, sosyal ve etik endişeler üzerinde odaklanabilmelidir (Seyfang, 1997: 1-3).

4.5.3. Niteliksel ve Niceliksel Verileri Toplamak

Sosyal denetimin amaçlanan işlevlerini yerine getirebilmesi için niceliksel ve niteliksel verilerin düzenli bir biçimde toplanması gerekir. Bu nedenle, bilgileri düzenli bir şekilde toplayacak ekiplere, araçlara ve sisteme gereksinim duyulmaktadır. Kullanışlı bilgilerin toplanması sosyal denetimin etkinliğini artıracaktır. Potansiyel çevresel değişime ilişkin uyarı sinyallerinin belirlenmesi, çevredeki spesifik eğilimlerin ve sorunların izlenmesi, çevresel değişimin gelecekteki yönünün tahmin edilmesi ve organizasyonlar açısından değişimin etkisinin ve öneminin yorumlanarak verilerin toplanması önem taşımaktadır (Frederick, 1998: 107-110).

4.5.4. İçsel ve Dışsal Kıyaslamalarla Verileri Değerlemek

Toplanan verilerin sistematik bir şekilde kıyaslanması gerekir. İşletmenin geçmiş yıllardaki sosyal performansı hem bugünkü sosyal performans ile hem de, benzer işletmelerin performanslarıyla kıyaslanmalıdır. Değerleme, organizasyonun toplumdaki genel yaşam kalitesini iyileştirip iyileştirmediği üzerinde odaklanmalıdır (Sturdivant ve Vernon-Vortel, 1990: 10).

Sosyal denetimin sonuçları değerlemeden yoksunsa, anlamlı olmaz. En iyi sosyal denetim uygulamalarının belirlenip, işletmenin yapısına uygun hale getirilmesi ve uygulanması için sürekli bir değerlendirme ve araştırma yapmak gereklidir. Bu organizasyonun öğrenen bir anlayışı benimsemesini gerektirmektedir (Garvin, 1993: 81-88). Sosyal performansı değerlendirme, dışa dönük bir bakış açısı elde etmeyi amaçlamaktadır.

4.5.5. Sosyal Denetimin Sonuçlarını Yayınlamak

Sosyal denetimler, genelde yıllık bazen de altı aylık sürelerde yapılmaktadır. Günümüzde sosyal sorumluluk derecelerini kamuoyuna göstermek için sosyal denetim raporları hazırlayıp yayınlayan örgütlerin sayısı giderek artış göstermektedir. Örneğin;

“Atlantic Richfield ve General Motors gibi bazı şirketler, toplum karşısında olumlu imaj sergilemek için sosyal performans konusunda özel raporlar hazırlamaktadırlar. Ayrıca bir dondurma üreticisi olan Ben & Jerry’s Homemde Inc. son zamanlarda yıllık raporuna dört sayfalık bir sosyal denetim raporunu da eklemektedir” (Boone ve Kurtiz, 1992: 82).

4.6. SOSYAL DENETİM TÜRLERİ

İşletmelerin sosyal sorumluluklarını yerine getirip getirmediikleri çeşitli şekillerde denetlenebilir. Bunlardan bazıları aşağıdaki gibi açıklanabilir (Bovee vd., 1993: 114; Koontz ve Weihrich, 1988: 611):

>İlgili Etkileşenlerin Denetimi: Bu denetim türü, işletme dışındaki çıkar grupları vasıtasıyla olmaktadır. İşletmenin ilgili çıkar gruplarının menfaatlerini dikkate alması, kavraması ve örgütsel tepkileri değerlemesine ve buna göre uygulamalarını yönlendirmesine yardımcı olur. Örneğin; hükümetin düzenlemeleri ve kontrolü, işletme dışı grupların etkisi, rekabet ve pazarın işleyişi bu tür denetimlere girer.

>Güvenlik Denetimi: Bu denetim türü, bir organizasyonun en iyi şekilde nasıl kontrol edileceğini ve iş ile ilgili tehlikelerin nasıl en aza indirgenebileceğini veya elimine edilebileceğini ortaya koymayı amaçlamaktadır.

>Çevresel Denetim: Çevresel denetim; doğal çevreyle ilgili potansiyel risk durumunu kesin bir şekilde tahmin etmeye çalışarak bu alandaki örgütsel çabaları yönlendirme ve potansiyel çözümler belirleyip sunma amacını taşımaktadır

>İşletmenin Kendi Kendini Denetlemesi: Strateji ve uygulamalarında öncelikle sosyal sorumluluğu sürdürmek isteyen işletme, sosyal sorumluluğun çeşitli alanlarında işletmenin performansını sistematik bir biçimde değerleyen ve raporlayan bir sosyal denetim mekanizması çalıştırabilir.

Sosyal denetim türleri bir başka sınıflandırmaya göre altı grupta incelenebilir (Miner vd., 1985: 454-455):

>Kanunlar ve Hükümet Düzenlemeleri Vasıtasıyla Sosyal Denetim: Çevresel kirlilik, personelin istihdamında ayırım yapma, endüstriyel güvenlik ve sağlık gibi alanlarda örgütün performansının analitik ve niceliksel olarak ölçülmesini kapsar. Amaç, devletin istediği gereklerin yerine getirilmesidir. Bu denetim türünde raporlar işletme personeli tarafından hazırlanır. Bu raporlar devletin farklı kurumları tarafından izlenmekte ve denetlenmektedir.

>Sosyal Performansın Denetimi: Kirlilik, istihdamda cinsiyet, etnik köken ve ırksal ayırım yapma gibi sosyal kaygıların olduğu belli bazı alanlarda; işletme ve endüstrinin değerlemeye tabi tutulmasını ve bu konudaki eleştirileri kapsar. Bu denetim türünde raporlar, dışarıdan bir uzman ya da eleştirmen tarafından hazırlanır. Bu denetim türünde izleyiciler, yatırımın yapıldığı yerel topluluk ve ilgili toplum olmaktadır. Bu tür bir denetimin faydası, yatırım kararlarını etkilemek amacıyla işletme ya da endüstriye yönelik olumsuz tanıtım ve eleştiri yaparak işletme ve endüstrinin gereken standartlar ve kurallara uymasının sağlanmasıdır.

>Seçilen Grup Tavırlarının Denetimi: Sosyal endişelerin olduğu çeşitli alanları ve bunlarla ilgili sorunları dikkate alarak işletmenin eylemlerinden etkilenen grupların tutum ve tercihlerinin analitik olarak ölçülmesini kapsar. Söz konusu gruplar; işgörenler, hissedarlar, tedarikçiler, müşteriler, yerel topluluklar ve genel toplum olarak ifade edilebilir. Bu denetim türünde raporlar dışarıdan bir danışmanlık şirketi tarafından hazırlanır. Bu tür raporlar, işletme yönetimi ve ilgili toplum tarafından izlenmektedir. Bu türden bir denetimin faydası, sosyal etkilerin yeniden gözden geçirilmesi ve hakla iletişimin yönetilmesine olanak sağlamasıdır.

> Makro-Mikro Açıdan Sosyal Gösterge Denetimi: Ülke düzeyinde ya da bölgesel düzeyde ortaya konan bir sosyal göstergeler seti yardımıyla işletme performansının niceliksel olarak saptanmasını amaçlar. Göstergeler; sağlık ve güvenlik, eğitim, konut, ulaşım, gelir düzeyi ve kültürel faaliyetler gibi faktörlerle ilgili olmaktadır. Burada

makro düzeydeki sosyal göstergelerle ilgili raporlar, kamu ve özel kuruluşlar tarafından hazırlanırken mikro düzeydeki işletme performansı ile ilgili sosyal göstergelere ilişkin raporlar işletmenin kendi personeli tarafından hazırlanmaktadır. Bu denetim türünde izleyiciler, işletme yönetimi, hissedarlar ve ilgili topluluk olmaktadır. Bu denetim türünün faydası, sosyal performansın yeniden gözden geçirilmesine dönük bir yönetim biçimini benimsemesi ve ilgili çıkar gruplarıyla iletişime önem vermesidir.

> Sosyal Denge Bilançosu ve Gelir Raporu: Geleneksel muhasebe ve finans yöntemlerinden yararlanılarak sosyal performansın parasal olarak ifade edilmesi söz konusu olmaktadır. Bu denetim türünde raporlar, işletmenin uzman personeli ve/veya mali müşavirlik firmaları tarafından hazırlanmaktadır. Bu denetim türünde izleyiciler; işletme yönetimi ve ilgili topluluktur. Bu denetim türünün faydası, maliyet-kârlılık rasyolarının yeniden gözden geçirilmesi ve hissedarlarla ilişkilerin yönetimde kolaylık sağlamasıdır. Bu denetim türü, Fransa, İtalya, Belçika ve Luxembourg'da bütün orta ve büyük boy işletmeler açısından yasal bir zorunluluktur.

> Sosyal Süreçlerin ve Programların Denetimi: Sosyal açıdan önem arz eden belirli programların yönetilmesi esnasında örgütsel performansın niceliksel, tanımlayıcı ve analitik olarak değerlemesini kapsar. Bu denetim türünde raporlar işletme personeli ve dışarıdan danışmanlar tarafından hazırlanır. Bu denetim türünde izleyiciler, işletme yönetimi ve ilgili topluluktur. Bu denetim türünün faydası, program etkinliğinin yeniden gözden geçirilmesi ve toplumla iletişimin yönetimine olanak sağlamasıdır.

4.7. SOSYAL DENETLEME MODELLERİ

Yukarıda ilkelerini tanımladığımız sosyal denetlemenin birçok yaklaşımı söz konusudur. İngiltere'de en azından 5 model vardır. Bunlardan ikisi, The New Economics Foundation (NEF) ve Auditing for Voluntary Organisations SAVO'nun modelleridir.

1995’ te kurulan uluslararası etik enstitüsü ise kendi sosyal denetleme programını kurmuştur (ISEA AA1000 Framework Standard for Social and Ethical Accounting, Auditing and Reporting).

4.8. SOSYAL DENETLEMENİN AVANTAJ VE DEZAVANTAJLARI

Sosyal denetlemenin firma açısından avantajı, örgüt içerisinde ve dışarısında güven sağlayarak, şirketin sosyal etkisini artırmasına yardımcı olmasıdır. Şirketin tanınırlığını, güvenilirliğini, piyasadaki itibarını artırmasının yanı sıra, firmaya nitelikli işgücünü çekecek, hisse değerlerini artıracaktır. Sosyal denetlemenin diğer değerlendirme sistemlerinden en önemli farkı, tüm iç ve dış etkileşenleri hesaba katarak çok detaylı bir analiz yapabilme olanağı sunmasıdır. Firma açısından dezavantajı ise, zaman ve finansal açıdan maliyetli olması ve etkileşenlerin ortak değerlerde karar kılamamasıdır.

Sosyal denetlemenin topluma sağladığı fayda ise, firmaların tüm etkileşenlerine karşı, tüm sorumluluklarını yerine getirerek toplumun genel refahını artırması, tüm firmaların yoğun rekabet ortamının etkisiyle belli standartlara çekilmesini sağlayacak olmasıdır.

Bu bölüme kadar, sosyal sorumluluk kavramına değinilmiş, sosyal sorumluluğun yerine getirilip getirilmediğini belli standartlar çerçevesinde değerlendiren sosyal denetim metodundan söz edilmiştir. Bir sonraki bölümde, sosyal denetim kavramının, Türkiye’de uygulanabilirliğini incelemek amacıyla gerçekleştirilen bir alan araştırmasına yer verilecektir.

5. SOSYAL DENETİM OLGUSUNUN TÜRKİYE AÇISINDAN UYGULANABİLİRLİĞİ KONUSUDA NİTEL BİR ALAN ARAŞTIRMASI

Bu başlık altında, Türkiye’de faaliyet gösteren orta ve büyük ölçekli şirketlerin yöneticilerinin sosyal denetime olan bakış açılarının incelenmesi amacıyla yapılan araştırmanın yöntemi ve bulguları ele alınmıştır.

5.1. ARAŞTIRMANIN AMACI

Araştırmanın amacı, sosyal denetim kavramının Türkiye’de kabul görüp görmeyeceği, işletmelerin kendilerini böyle bir değerlendirmeye tabi tutmak isteyip istemeyeceği istemeyeceği ve böyle bir denetim mekanizması oluşturma konusuna denetim şirketlerinin nasıl baktığını ortaya koymaktır.

5.2. ARAŞTIRMA UYGULAMA YÖNTEMİNİN TANITIMI

Araştırmanın örneklemini, uluslararası bir denetim şirketi olan Deloitte& Touche’nin Partnerlarından Sn. Ömer Tanrıöver’e ve Türkiye’de faaliyet gösteren ulusal ve uluslararası çalışan 20 firmanın orta ve üst düzey yöneticileri oluşturmuştur. Veriler görüşme yöntemi ile toplanmıştır. Firma yöneticilerine , sosyal denetim kavramına bakış açılarını ve Türkiye’de uygulanabilirliği konusundaki düşüncelerini almak üzere, yöneltilen görüşme formları araştırmacı tarafından üç ay içerisinde yüz yüze görüşülerek tamamlanmıştır.

Araştırma yöntemi olarak, nitel araştırma yöntemlerinden yüz yüze görüşme yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanır. Nitel araştırma yöntemlerinde en çok kullanılan yöntem görüşme yöntemidir. Çünkü, görüşme insanların perspektiflerini, deneyimlerini, duygularını ve algılarını ortaya koymada kullanılan oldukça güçlü bir yöntemdir.

(Bogdan veBiklen, 1992)

Nitel araştırmalarda araştırmacının rolü, nicel araştırmalardakinde farklıdır. Nitel araştırmacı, belirli yöntemlere göre verileri toplayıp, bu verileri sayısal analize tabi tutmaz. Bunun yerine , katılımcılarla bizzat yüz yüze görüşerek, gerektiğinde araştırmaya yön verecek yeni sorular üretebilen, araştırma esnasında konu ve deneklerle ilgili kazandığı deneyimleri araştırma sonuçları içerisinde yorumlar. Kısaca, görüşme, araştırmacı ve denekler arasında interaktif bir şekilde sürdürülür. Veri kaynaklarına yakın olma, bireylerle bizzat görüşme, araştırılan konuyu yakından tanıma nitel araştırmanın önemli bir parçasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2004).

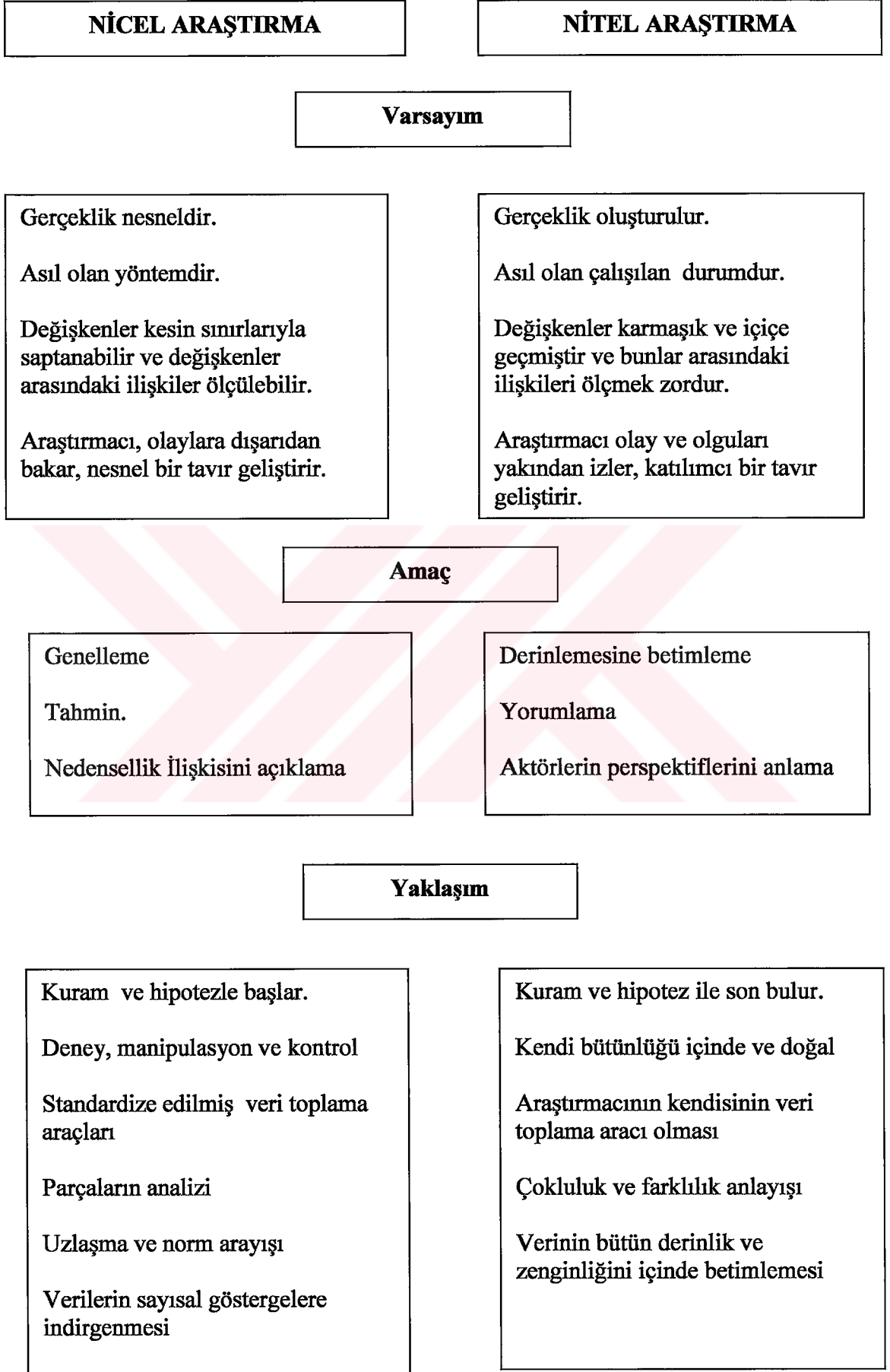
Nitel araştırmanın bir başka önemli özelliği de deneklerin algı ve deneyimlerine yer vermesidir. Araştırmaya katılan bireylerden, nicel araştırmalarda olduğu gibi bir teste yanıt vermeleri ya da daha önceden formüle edilip sınırlı sorulardan oluşan bir anketi doldurmaları beklenmez.Araştırmaya dahil edilen bireyler , önemli veri kaynakları olarak görülür ve verecekleri yanıtlar önceden belirlenmiş sorularla sınırlandırılmaz.Bu bireyler konuyla ilgili araştırmacının daha önce aklına gelmemiş ya da görüşme formunda yeralmayan bir noktaya değindiklerinde rahatlıkla araştırmanın kapsamı genişletilebilir ve görüşülen konular değerlendirme kapsamına dahil edilir. Nitel araştırmanın yönü gerektiğinde değişebilir, araştırma örneklemi daraltılabilir ya da genişletilebilir. Yani, nitel araştırmanın esnek bir yapısı vardır (Yıldırım ve Şimşek, 2004).

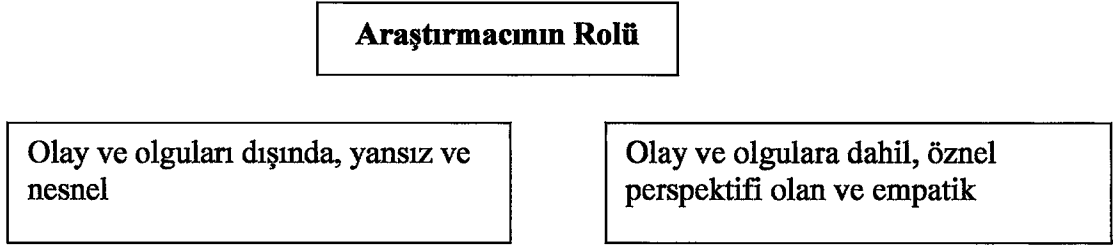
Belirli bir kuramsal yapıya bağlı olarak neden-sonuç ilişkilerini irdeleyen ya da tümdengelim ilkesine dayalı olarak belli bir kuramın uygulamaya aktarılmasını ya da denenmesini konu eden pozitivist yaklaşımın aksine, nitel araştırmada genellikle, doğruluğu veya yanlışlığı test edilmek üzere önceden belirlenmiş bir kuram yada hipotez yoktur. Nitel araştırmada, tümevarım ilkesi hakimdir ve araştırmacı topladığı tanımlayıcı ve ayrıntılı verilerden yola çıkarak incelediği probleme ilişkin ana temaları ortaya çıkarma, topladığı verileri anlamlı bir yapıya kavuşturma, yani bu verilerden yola çıkarak bir kuram oluşturma çabası içindedir. (Glaser ve Strauss,1967).

Nitel araştırmada toplanan veriler nicel araştırmada olduğu gibi sayılara indirgenmez. Her ne kadar nitel yöntemlerle toplanan veriler üzerinde sayısal analizler yapmak mümkün olsa da , nitel araştırmada temel amaç sayılar yoluyla sonuçlara ulaşmak değildir. Buradaki amaç, araştırılan konu ile ilgili okuyucuya bir resim  izebilmektir. Bu nedenle, toplanan verilerin ayrıntılı ve derinlemesine olması ve araştırmaya konu olan bireylerin görüş ve deneyimlerinin mümkün olduğuunca doğrudan sunulması gereklidir (Yıldırım ve şimşek, 2004).

Genel olarak nitel araştırmaların, nicel araştırmalarından farklarını aşağıdaki tablodaki gibi özetleyebiliriz.

Şekil 5.1. Nicel ve Nitel Araştırma Yöntemlerinin Karşılaştırılması
(Glesne ve Peskin,1992)

Araştırmanın sonuç bölümünde ise, elde edilen bulgulara yola çıkarak kuram ve uygulamaya yönelik bir takım sonuçlar çıkarmak ve bunları yorumlamak ve öneriler getirmek gerekmektedir. Kurama yönelik çıkarımlar daha önceden ortaya konan kuramların teyit edilmesi, açıklanması, örneklendirilmesi veya çürütülmesi biçiminde olabileceği gibi, yeni kuram ortaya koyma ve bu kurama dayalı hipotezler öne sürme şeklinde olabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2004).

Sosyal denetim kavramının, henüz Türkiye’de uygulanmaması hatta kurumlar tarafından tanınmaması sebebiyle, araştırma yöntemi olarak nitel araştırma yöntemlerinden görüşme yöntemi kullanılmıştır. Türkiye’de faaliyet gösteren ve konuya ilgi göstereceği tahmin edilen on adet kurumsal şirket yöneticisine öncelikle sosyal denetim kavramı hakkında ön bilgi verilmiş daha sonra ,kurumların mevcut uygulamaları araştırılmış ve sosyal denetim hakkındaki görüşlerine yer verilmiştir. Bu çalışmanın amacı, araştırma sonuçlarına dayanarak, bir hipotezi test etmek ve tüm evren hakkında bir genelleme yapmak değil, görüşme verilerine dayanarak mevcut durumu ortaya koymak, konu hakkındaki görüşlere yer vermek ve bu araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda araştırmacının önceki literatür çalışmalarından da faydalanarak edinmiş olduğu fikir ve önerilerini sunmaktır.

5.3. ÖRNEKLEM SEÇİMİ

Nitel araştırma, ilgili alanın yakından incelenmesi ve mümkünse ilk elden veri toplanmasını gerektirir. Nitel araştırmada örneklemin geniş olması çoğu zaman mümkün değildir. Gerek araştırma kaynaklarının sınırlılığı, gerekse kullanılan bilgi toplama ve analiz yöntemlerinin özelliği nedeniyle çok sayıda bireyi araştırma örneğine dahil etmek gerçekçi olmaz. Nitel araştırmada örneklem seçimi araştırma problemini özelliği ve araştırmacının sahip olduğu kaynaklarla yakından ilgilidir. Bazen bir birey tek başına bir araştırmanın örneğini oluşturabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2004).

Nitel araştırmalarda sık sık kullanılan amaçlı örnekleme yöntemi, zengin bilgiye sahip olduğu düşünülen durumların üzerinde derinlemesine çalışmaya izin verir. Böylelikle olgu ve olayların keşfedilmesinde ve açıklanmasında yararlı olur. Çalışmamızda, amaçlı örnekleme yöntemlerinden, tipik durum örnekleme kullanılmıştır. Tipik durum örnekleme, araştırmacının, yeni bir uygulamayı veya yeniliği tanıtmak istediği durumlarda konu ile ilgili birkaç tipik örnek seçmesi yolu ile yapılır. Tipik durumların seçiminde genellikle bu konuda bilgi sahibi olduğu düşünülen bireyler veya kurumlar tercih edilir. Buradaki amaç evrene genelleme yapmak değil, yenilik hakkında fikir sahibi olmak ve yeterli bilgi sahibi olmayanları bilgilendirmektir (Yıldırım ve Şimşek, 2004).

Görüşme yönteminin yarattığı bir takım sıkıntılar mevcuttur. Bunlardan ilki, yüz yüze görüşme gerektirmesi sebebiyle maliyetli olması, görüşülecek bireyleri saptanması, bu kişilerle birebir ilişki kurularak ,randevu alınması, görüşme yerine ulaşmak ve görüşme notlarını almak oldukça uzun zaman almaktadır. Diğer bir sıkıntı ise gizliliğin ortadan kalkması nedeniyle görüşmecilerin, sorulara cevap verme konusunda çekimser bir tavır almalarıdır.

Yukarıdaki nedenlere dayanarak araştırma örnekleme, Türkiye’de büyük ölçekli firmaları temsil ettiğine inanılan değişik sektörlerden on büyük firmanın orta ve üst

düzyer yöneticileri ile orta ölçekli firmaları temsil ettiğine inanılan değişik sektörlerden on büyük firmanın üst düzey yöneticileri oluşturulmuştur.

5.4. GÖRÜŞÜLEN YÖNETİCİ VE BAĞLI OLDUKLARI ŞİRKETLERE AİT BİLGİLER

Araştırma, denetim şirketi açısından bakabilmek amacıyla Deloitte& Touche'da, büyük ölçekli firmalar açısından incelemek amacıyla ise Tekfen Holding bünyesinde Toros Gübre A.Ş 'de, TEB Yatırım A.Ş'de, Sabancı Holding bünyesinde Philip Morrissa A.Ş 'de, Polo Giyim A.Ş'de, Başer Kimya'da, Barmek Holding'de, isim vermek istemeyen bir bankada, Kossifler Oto A.Ş'de, Koç A.Ş de ve Anadolu Cetelem A.Ş'de, MNG A.Ş'de ve Sheraton Hotel'de, orta ölçekli firmalar açısından incelemek amacıyla Uluova İnşaat ve Makine Sanayi Ltd Şti'de, Aslanlar İnşaat Sanayi ve Ticaret Ltd Şti'de, Uğur İnşaat Ltd. Şti.'de, Birko Halı A.Ş'de, Nibaş 'da, Ditaş'da, Otacı A.Ş'de, Global Fuarçılık A.Ş'de, Hedef Alliance Holding'te, Enersis A.Ş'de, Merk Unlu Mamuller A.Ş'de ve Derin Mağazaları A.Ş'de uygulanmıştır. Görüşmeye katılanlar, sözkonusu şirketlerin orta ve üst düzey yöneticileridir.

5.5. GÖRÜŞME FORMLARININ TANITIMI

Araştırmada, denetim firmasına ve şirketlere uygulanmak üzere iki ayrı görüşme formu kullanılmıştır. Her iki form da beşer sorudan oluşmuş ve sorular açık uçludur. Soruların açık uçlu olarak seçilmesi, araştırmacıya keşfetme ve toplanan verilerden yola çıkarak kuram oluşturma olanağı sağlar. (Strauss ve Corbin ,1990). Açık uçlu sorular, görüşülen kişileri sınırlandırmaz, onlara fikirlerini rahatça beyan etme özgürlüğü sunar. Sorulardan birinde öncelik sırasına göre dizme tekniği kullanılmıştır, burada ki amaç, görüşülen kişilerce sorunu net anlaşılmasını sağlamak ve sağlıklı bir sonuç alabilmek için öncelik sıralaması yaptırmaktır.

5.5.1. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formunun Tanıtımı

On adet şirket yöneticisiyle yapılan görüşme formu aşağıda yer almaktadır. Firmalara, önce sosyal denetim hakkında ön bilgi verilmiş sonra aşağıdaki sorular yöneltilmiştir.

- 1) Şirketiniz bağımsız denetim şirketleri ya da mali yeminli müşavirlerle çalışıyor mu?
- 2) Şirketinizin aşağıda bahsedilen sosyal sorumluluk alanlarından hangilerine ağırlık verdiğini düşünüyorsunuz? (1 den 6 ya kadar sıralayınız.)
 - a) Çalışanlar
 - b) Tüketiciler
 - c) Devlet
 - d) Hissedarlar
 - e) Doğa ve hayvanlar
 - f) Toplum
- 3) Bugüne kadar şirketinizin yer aldığı herhangi bir toplumsal sosyal sorumluluk projesi oldu mu? Açıklar mısınız.
- 4) Şirketiniz Sosyal denetime tabi tutulduğu takdirde bunun şirketinize ne gibi avantajlar yada dezavantajlar yaratacağını düşünüyorsunuz.
- 5) Şirket politikalarınız sosyal denetime tabi tutulmak üzere bütçe ayırmaya uygun mu?

5.5.2. Derin Görüşme Formunun Tanıtımı

Sn. Tanrıöver'e ise aşağıdaki sorular yöneltilmiş ve şu cevaplar alınmıştır:

➤ **Deloitte & Touche olarak ne tür denetim yapıyorsunuz?**

Deloitte and Touche 'un hizmet verdiği konu başlıkları şu şekilde özetlenebilir.

Denetim ve Muhasebe Hizmetleri

Bağımsız ve Özel Amaçlı Denetim, Denetim ve Muhasebe Eğitimleri Dış Muhasebe (Outsourcing) Hizmetleri, Enflasyon Muhasebesi

Kurumsal Risk Hizmetleri

Bilgi Teknolojileri Denetim Hizmetleri, Bilgi Teknolojileri Projeleri Yönetimi ve Denetimi

Vergi ve Mali Mevzuat Hizmetleri

Dolaylı Vergiler Danışmanlık Hizmetleri, Finans Sektörü Vergi Danışmanlığı Hizmetleri, Gerçek Kişilerin Vergilendirilmesi ve Yabancı Uyruklu Personel Vergi Planlaması, Hukuk Danışmanlığı Hizmetleri, Mali Mevzuat Eğitim Hizmetleri, Vergi Danışmanlığı Hizmetleri, Yeminli Mali Müşavirlik Hizmetleri, Yeniden Yapılandırma Amaçlı Mali Denetim ve Danışmanlık Hizmetleri

Kurumsal Finansman Hizmetleri

Değerleme, Durum Tespiti, Sermaye Yaratma, Şirket Satışı, Yabancı ve Yerli Yatırımcılara Verilen Hizmetler.

Yönetim Danışmanlığı Hizmetleri

Finans kurumlarında Risk Yönetimi Hizmetleri, Kurumsal Dönüşüm Hizmetleri, Müşteri ilişkileri Yönetimi (CRM) Hizmetleri, Organizasyon Yapısı ve İnsan Kaynaklarına Yönelik Hizmetler, Sektörel Yeniden Yapılandırma Hizmetleri

- Deloitte and Touche ‘un sosyal denetim yaptığı bir ülke mevcut mu?

Henüz herhangi bir ülkede böyle bir uygulamamız yok. Fakat bu hiç olmayacağı anlamına da gelmiyor. Eğer ihtiyaç olduğu kanaatine varılırsa başlatılabilir.

- Sosyal denetim konusunda Deloitte Türkiye bacağı olarak ne kadar haberdar?

Adı sosyal denetim olamamakla beraber sosyal sorumluluk kavramı konusunda Deloitte’nin de çalışmaları mevcut. Özellikle İngiltere’de Yönetim Danışmanlığı konusundaki çalışmalar içerisinde sosyal sorumluluk ön plana çıkıyor Deloitte’nin İngiltere partnerlerinden Neil Yeomans bu konuda şunları söylemektedir: “Sosyal sorumluluğa dayalı yatırım piyasası büyümeye devam edecek ve biz inanıyoruz ki gelecek 3 yılda yatırım kararlarında sosyal sorumluluk kavramı önemli rol oynayacaktır. Biz bunu tahmin ediyorduk ve işletme faaliyetlerinde sosyal ve çevresel uygulamalar başlatacağız.”.

- Eğer Türkiye’de sosyal denetim uygulanmaya başlarsa bunu nasıl bir kuruluş üstlenir? Kimlerle işbirliği yapılabilir? Ve de hangi kriterlere göre değerlendirme yapılabilir? Bir model örnekleyebilirmisiniz?

Bir sosyal denetim uygulaması yapılacaksa, bunu muhtemelen bağımsız denetim şirketlerinden biri üstlenecektir. Bu Deloitte ya da diğerleri olabilir, çünkü böyle bir veri araştırması, analizi ve değerlendirmesi ancak denetim için gerekli altyapıya sahip bir kuruluş tarafından yapılabilir.

Fikrimce, sosyal denetim yapabilmek için gerekli kriterlerin en başında denetimi yapılacak şirketlerin IMKB'e endeksli olması ve şeffaflığı gözönünde bulundurulması gelir. Borsaya kote olmayan şirketlerin finansal verilerine ulaşmak imkansız Ancak, mali tablolarını açıklayan, halka açık bir şirket denetim için uygun olabilir

Hangi kriterlere göre değerlendirebiliriz diye düşünürsek, ilk olarak şirketlerin hükümete karşı olan görevlerini yerine getirip getirmediğine bakabiliriz. Bu görevler vergi ödemeleri ve taahhütlerdir. Vergiler de gelir vergisi ve SSK vergileridir. Şirketin vergilerini düzenli ve gerçekçi ödemesi en önemli kriterlerden biridir. Bu arada Yeminli Mali Müşavirlerle çalışan firmaların düzenli olarak vergi denetiminden geçtiği ve bu denetimi kendi istemleriyle yaptıkları düşünülürse bu hükümete karşı olan sorumluklara artı bir puan olarak eklenebilir.

Diğer kalem olan taahhütler de firmaların, sabıkalı ve eski hükümlü çalıştırması, özürlü vatandaşları çalıştırması olarak ele alınır. Burada dikkat edilmesi gereken nokta, firmaların her 100 kişiden birini sabıkalı yada özürlü çalışan alması gerekiyorsa bundan kaçmak için çalışan sayısını 99 da tutması gibi hilelere başvurulmamasıdır.

Rakipler açısından baktığımızda ihalelerde ne kadar dürüst davrandığı, faaliyet casusluğu yapıp yapmadığı, sahte know how bulundurup bulundurmadağı, reklamlarında haksız rekabete yer verip vermediği ele alınabilecek kriterlerdir. Bununla ilgili verileri elde etmede rekabet kurulunun kanıt ve raporlarından yararlanılıp, bir iş birliğine girilebilir.

Çevre açısından ele aldığımızda, doğaya ve hayvan haklarına karşı gösterdiği saygı , bu konuda başlattığı sosyal sorumluluk kampanyaları artı birer puan olarak değerlendirilirken, üretim faaliyetlerinden doğan çevre kirlenmesi eksi puan olarak değerlendirilebilir.

Çalışanlara karşı sorumluluklara baktığımızda, SSK kayıtları incelenerek, çocuk çalışan olup olmadığı araştırılarak çalışanlar arasında haksız rekabet uygulamasının

olup olmadığı, kariyer fırsatlarının adil ve gelişime izin verecek şekilde olması, izin kullanma haklarının ihlal edilmemesi birer artı puan olarak değerlendirilebilir. Bu konuda İnsan Kaynakları politikaları incelenip, çalışanlara anketler uygulama yönteminden faydalanılabilir.

Türkiye’de bu tarz bir çalışma yapılacaksa işbirliği yapılacak kurumları daha da çeşitlendirmek mümkündür.

➤ Son olarak sosyal denetime tabii tutulmak şirketlere ve topluma nasıl bir fayda sağlar?

Sosyal denetim uygulamasını başlatmak, yukarıda da belirttiğimiz gibi topluma karşı olan sorumluluk bilincini arttıracak için toplumun yaşam kalitesini yükseltecektir.

Şirketler açısından yeni bir rekabet alanı yaratacak, tanınırlık ve reklam açısından çok iyi bir referans sağlayacaktır. Her yıl düzenli açıklanan sosyal denetim puanlarıyla kurumsal şirketler itibar kazanmak için birbirleriyle rekabete girecek, kendi reklamlarını kendileri yapacaklardır.

Diğer bir yandan da iyi yetişmiş iş gücü daha itibarlı firmada çalışmak isteyeceği için bu şirketlere daha iyi donanımlı elemanlar çalışmak için aday olacaklardır.

Sn. Tanrıöver, konu ile yakından ilgilenmiş, kendisine yöneltilen sorulara içtenlikle cevap vermiştir. Deloitte and Touche ile yapılan söyleşi sonucunda, denetim firmalarının sosyal denetim kavramına olumlu yaklaşıtları, fikir olarak cazip bulduklarını, ülkemizde uygulanabilirliğinin ise özellikle devlet kuruluşları ile yapılabilecek işbirliği ve gerekli düzenlemeler sonucunda mümkün olacağı sonucuna varıyoruz.

5.6. ŞİRKET YÖNETİCİLERİ İLE YAPILAN GÖRÜŞME SONUÇLARI

Türkiye'nin orta ve büyük ölçekli işletmelerinin sosyal denetime olan bakış açılarını incelemek amacı ile yapılan bu araştırmanın örneklemine dahil edilmek üzere kırk beş adet firma ile kontak kurulmuş, ancak yirmi dört tanesince görüşme talebi olumlu karşılanarak görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Sözkonusu 24 firmanın 12'si büyük 12' si orta ölçeklidir. Firma yöneticilerinin sorulara cevap verme konusunda genel olarak çekimser bir tavır aldıkları ve bazılarının isim verilmemesi yönünde bir talepleri olmuştur. İlk defa duydukları bir kavram karşısında, firmaları adına olumlu yada olumsuz bir görüş bildirme konusunda zorlandıkları gözlemlenmiştir. Büyük ölçekli şirket yöneticilerinin tümü, bağımsız denetim şirketleri ile çalışmakta olduklarını söylemişlerdir. Polo Giyim, Kosifler Oto vebank ve MNG Holding dışında tüm firmalar bugüne kadar çeşitli toplumsal projelerde rol aldıklarını ifade etmişlerdir. Tekfen Grubunun bir üyesi olan Toros Gübre, Tema Vakfıyla ortak projelere imza atmış, maddi, manevi ve insan gücü olarak destek verdiklerini belirtmiştir. TEB Yatırım ise toplumsal projeler içerisinde en çok kültürel ve sanatsal aktivitelere önem verdiklerini, en son Topkapı Sarayı'nın tanıtımını konu alan bir cd hazırladıklarını belirtmiştir. Koç Topluluğu, eğitime ve çevrenin korunmasına yaptığı katkılarla tanındıklarını, TEV (Türk Eğitim Vakfı), TAPAV (Türkiye Aile Sağlığı ve Planlama Vakfı), TEGV (Türk Eğitim Gönüllüleri Vakfı)'nın kurucusu olduklarını, "Deniztemiz" adlı denizlerin temizlemesi ve bu konuda eğitim verilmesi konulu projelere imza attıklarını, üretim faaliyetleri esnasında çevreyi korumayı görev edindiklerini ve tüm şirketleri ilgili ISO belgesi olan ISO 14001 'in sahibi olduğunu çevresel atıkları temizlenmesi ve geri dönüşümlü ürünler üretmek için ciddi yatırımlar yaptıklarını, bunları dışında çeşitli sporsal etkinliklere sponsor olduklarını ve Koç Olimpiyatlarının başlattıklarını ifade etmişlerdir. Sabancı grubunun bir ortağı olan Philip Morris ise sürekli olarak muhtaç öğrencilere burs sağladıklarını, sokak çocuklarının korunması için ilgili derneklerin kampanyalarında yer aldıklarını ve turizme katkı sağlamak amacıyla İzmir'de bir antik kentin kazılmasında sponsorluk yaptıklarını ifade etmiştir. Genel olarak Sabancı Grubu'nun ise, toplumsal sorumluluk alanında ciddi yatırımlar yapan bir topluluk olduğunu, bugüne kadar kurduğu vakıf üniversitesinde pek çok başarılı

öğrenciyi bursla okuttuğunu ve istihdam sağladığını, bunun dışında pek çok polis evi, kütüphane, spor tesisi, kreş, sağlık tesisleri ve öğrenci yurtları açarak topluma hizmet ettiklerini belirtmiştir. Başer Kimya, deprem bölgelerine ,öğrencilere , Türk Silahlı Kuvvetlerine , darülacezeeye aynı ve nakdi katkılarda bulunduklarını, Barmek Holding ise bir okul yaptırdıklarını ifade etmiştir. Sheraton Hotellerinin, yetiştirme yurtlarına ve görme özürlü vatandaşlara dönem dönem eğitim ve sosyal faaliyet olarak yaptığı katkılar sözkonusudur. Büyük ölçekli firmalar çıkar gruplarından en çok hangilerine önem verdikleri sorusuna ise aşağıdaki tablodaki gibi cevap vermişlerdir:

KURULUŞLAR	Çalışanlar	Tüketiciler	Devlet	Hissedarlar	Doğa ve Hayvanlar	Toplum
Toros Gübre	5	2	6	4	3	1
Teb Yatırım	4	3	2	1	6	5
Philip Morissa	4	3	2	1	6	5
Polo Giyim	5	1	3	2	6	4
Başer Kimya	5	1	3	6	4	2
Barmek Holding	2	4	3	1	6	5
Sabancı A.Ş	5	3	4	1	6	2
Anadolu Cetelem	3	4	1	2	6	5
Koç A.Ş	3	1	2	5	6	4
MNG Holding	3	5	2	4	6	1
Sheraton	3	5	2	4	6	1
Kossifler A.Ş	6	1	2	3	4	5
Öncelik sırası	49	31	32	31	65	44

Şekil 5.2 Büyük ölçekli firmaların çıkar gruplarına verdiği öncelik sıralaması

Büyük ölçekli firmaların, sosyal sorumluluk hissettikleri grupların başında tüketici ve hissedarların aynı ağırlıkta olduğunu, daha sonra sırasıyla devlet, toplum, çalışanlar, doğa ve hayvanların geldiğini görüyoruz. Genel olarak firmalara sosyal denetim uygulandığı takdirde kendilerine ne gibi avantaj ve dezavantajlar yaratacağını düşündüklerini sordüğümüzda ise, şirkete güvenilirlik ve prestij kazandıracağını, şeffaflık sağlayacağını, müşteri payını ve satışları arttıracacağını, bunun yanı sıra herhangi bir dezavantajı olacağını düşünmediklerini ifade etmişlerdir. Koç ve Sabancı toplulukları ise, denetime katılmanın artı bir avantaj yaratmayacağını fakat diğer şirketlere bu konuda örnek olabileceklerini düşündüklerini ifade etmişlerdir. Firmaların biri bu konuda

görüŖ belirtmezken biri de sosyal sorumluluk konusunda çok hassas davrandıklarını fakat bu konunun denetime tabi tutulması fikrine ısınamadıklarını, böyle bir derecelendirmede mecbur kalmadıkça yermek istemeyeceklerini belirtmiştir. Bu konuya rahat bütçe ayırabileceklerini söyleyen şirket sayısı araştırmaya katılanların sadece yarısıdır. Diğer yarısı, bütçelerinin kısıtlı olduğunu belirtmiştir.

Orta ölçekli şirketlerin yöneticilerinin tümü şirketlerinin bağımsız denetim şirketleri ya da yeminli mali müşavirlerle çalıştığını söylemiştir. Uğur İnşaat, Merk Unlu Mamuller, Global Danışmanlık, Enersis A.Ş haricinde tüm firmalar bugüne kadar en az bir toplumsal sosyal sorumluluk projesine katıldıklarını ifade etmişlerdir. Otacı A.Ş ve Uluova İnşaat, vakıflar aracılığıyla üniversite öğrencilerine eğitim desteği sağladıklarını, Ditaş, ODTÜ ilköğretim kurumuna gitmek isteyen başarılı öğrencilerin eğitim masraflarını karşıladıklarını, Niğbaşı, zaman zaman eğitim ve gıda konusunda ihtiyaç duyan kişilere yardım yaptıklarını, Birko, yöresel festivaller düzenleyerek, insanları ve firmaları bir araya getirmeye yönelik çalışmalar yaptıklarını, Hedef Alliance, her yıl 100 kişiye burs verdiklerini, Siirt'te bir hastane yaptırdıklarını, ve çeşitli etkinliklere sponsorluk yaptıklarını, Aslanlar İnşaat, deprem bölgelerindeki enkaz kaldırma etkinliklerine destek verdiklerini ve Derin Mağazaları, deprem bölgelerine ve dönemsel olarak özellikle Doğu Anadolu bölgesinde ihtiyaç duyan kişilere giyecek yardımı yaptıklarını ifade etmişlerdir. Büyük ölçekli firmalar çıkar gruplarından en çok hangilerine önem verdikleri sorusuna ise aşağıdaki tablodaki gibi cevap vermişlerdir:

KURULUŞLAR	Çalışanlar	Tüketiciler	Devlet	Hisseedarlar	Doğa ve Hayvanlar	Toplum
Enersis A.Ş	1	2	4	5	6	3
Aslanlar İnşaat	3	2	1	4	6	5
Uluova İnşaat	1	3	2	4	5	6
Hedef Alliance	1	3	5	6	4	2
Birko A.Ş	3	2	6	1	5	4
Niğbaşı	4	1	3	2	6	5
Ditaş	4	3	2	1	6	5
Otacı A.Ş	2	3	6	1	5	4
Global Danışmanlık	2	3	5	1	6	4
Uğur İnşaat	5	6	3	4	2	1
Derin Mağazaları	3	1	6	2	5	4
Merk Unlu Mamuller	4	1	3	2	6	5
Öncelik sırası	33	30	46	33	62	48

Şekil 5.3 Orta ölçekli firmaların çıkar gruplarına verdiği öncelik sıralaması

Orta ölçekli firmaların, sosyal sorumluluk hissettikleri gruplar, büyük ölçekli firmaların öncelik verdiği gruplardan farklılık göstermiştir. Orta ölçekli firmaların ağırlık verdiği grupların başında tüketiciler gelmiş, ardından hissedarlar ve çalışanlar aynı önem derecesine sahip olmuş, daha sonra sırasıyla devlet, toplum, doğa ve hayvanlar yer almıştır. Bu firmalara genel olarak kendilerine sosyal denetim uygulandığı takdirde kendilerine ne gibi avantaj ve dezavantajlar yaratacağını düşündüklerini sorduğumuzda ise, büyük ölçekli şirketlere benzer olarak şirkete güvenilirlik ve prestij kazandıracağını, şeffaflık sağlayacağını, müşteri payını ve satışları arttıracığını, bu sayede çevrenin korunacağını ve toplumsal değerlere sahip çıkılacağını, çalışanların güveninin kazanılacağını ifade etmişler bunun yanı sıra dezavantajı olarak da üretim ve istihdam için kullanılacak kıt kaynakların harcanması olarak gördüklerini belirtmişlerdir. Bu konuya rahat bütçe ayırabileceklerini söyleyen şirket sayısı beş tanedir. Diğer yarısı, bütçelerinin kısıtlı olduğunu belirtmişlerdir.

Sonuç olarak, orta ve büyük ölçekli şirketlerin sosyal denetim kavramına benzer bakış açıları ile baktıkları, her ikisinin de bugüne dek bütçeleri doğrultusunda sosyal sorumluluk hareketlerine destek vermeye çalıştıklarını, sadece orta ve büyük ölçekli firmalar arasında çıkar gruplarına verilen öncelik sırasında farklılık olduğu sonucuna varabiliriz. Orta ölçekli işletmelerde ilk sırayı tüketiciler, ikinci sırayı çalışanlar ve hissedarlar alırken, büyük ölçekli şirketlerde ilk sırayı tüketici ve hissedarlar alırken, ikinci sırayı devletin aldığı gözlemlenmiştir. Bu farklılıklar, farklı ölçekteki şirketlere sosyal denetim uygulanırken puanların değişik çıkar gruplarına kayması sonucunu doğuracaktır. Örneğin, büyük ölçekli bir şirket, devlete karşı sorumluluklarını yerine getirmekten dolayı bu alanda yüksek skor elde ederken, orta ölçekli bir şirket çalışanlarına karşı olan sorumluluklarını yerine getirmekten skor elde edecektir.

Bir sonraki bölümde, sosyal sorumluluk ve sosyal denetim kavramları elde edilen bulgular ışığında tartışılacak ve yorumlanacaktır.

6. SOSYAL SORUMLULUK VE SOSYAL DENETİM KAVRAMLARININ BULGULAR IŞIĞINDA TARTIŞILMASI VE YORUMLANMASI

Küreselleşmenin etkisi ile işletmeler kendi ülke sınırlarından çıkıp, birer dünya şirketi haline gelmiş, yoğun rekabet artmış ve aynı sektörde çalışan şirketler arasında kalite ve fiyat farkı yok olmaya başlamıştır. Gün geçtikçe daha homojen ürünler satmaya başlayan işletmeler, maliyet avantajı sağlamakta sıkıntı çekip, rekabet avantajı yakalayabilmek için, ilişkide olduğu tüm kesimlerle sosyal ilişkilerini geliştirme yoluna yönlenmişlerdir. Önceki bölümlerde üstünde detaylı olarak durduğumuz, etkileşenler olarak adlandırdığımız, işletmenin ilişkide bulunduğu ve işletmenin devamlılığı ve kar elde etmesi için işletme üzerinde güç sahibi çıkar grupları ile varolan ilişkilerini güçlendirerek, satışlarını ve müşteri paylarını artırmayı, rakipleri arasından elde edecekleri prestij ile sıyrılmayı hedefleyen işletmeler, özellikle tüketici, doğal çevre ve topluma odaklanmışlardır. İşletmelerin kendi etik değerlerini oluşturmak yoluyla, sunduğu ürün ve hizmetin yanı sıra bu gruplara sosyal sorumluluk bilinci ile birtakım yan hizmetler sunmaya başlamış, piyasaya sunduğu ürünlerle çevreye zarar vermemeye çalışmış, kazandıkları gelirin bir bölümünü yardım kuruluşlarına bağışlamışlardır. Böylece ürün veya hizmetlerinin satış rakamlarını artırırken bir yandan da ürününü kullanan yada kullanmayan tüm topluma hizmet etmektedirler.

Bu sosyal sorumluluk hareketi, uluslararası piyasalardaki belli başlı firmalarca başlatılmış olmakla beraber, ülkemizdeki bir çok firmaca da benimsenmiş, Türkiye'nin büyük ölçekli işletmeleri çevre dostu olduklarını, sivil toplum örgütlerine yaptıkları katkıları, tüketici haklarında sınır tanımadıklarını, eğitim ve sağlık sektörüne yaptıkları katkıları dile getirmeye başlamış, bu konuda birbiriyle yarışır hale gelmişlerdir. Son zamanlarda yayınlanan ürün reklamlarına dikkat edecek olursak, artık işletmelerin, ürünün niteliği ve fiyatından çok topluma artı ne kattıklarını vurguladıklarını gözlemliyoruz.

Türkiye’de sosyal denetim kavramından henüz söz edilmemekle birlikte, sosyal sorumluluk bilincinin düzenli bir hareket haline getirilmesi yolunda, kurumsal yönetim uygulamalarına rastlamaktayız. 1999 yılında ülkemiz finansal piyasalarının, dünyadaki uygulamalara paralel olarak global piyasaların bir parçası olarak yapılanabilmesi için Sermaye Piyasası Kurulu tarafından “Kurumsal Yönetim İlkeleri” oluşturulmuştur. Bu ilkelerin hazırlanmasında OECD Kurumsal yönetim ilkeleri başta olmak üzere dünyadaki genel kabul görmüş genel esaslar ülkemizin kendine özgü yapısal koşulları da dikkate alınarak düzenlenmiştir. Bu ilkeler öncelikle halka açık şirketler için hazırlanmıştır. Ancak, bu ilkelere yer alan prensipler kamuda ve özel sektörde faaliyet gösteren diğer şirketler ve kuruluşlar tarafından da kullanılabilir. Söz konusu ilkelere yer alan prensiplerin uygulanıp uygulanmaması isteğe bağlı bulunmaktadır. Ancak, bu ilkelere yer alan prensiplerin uygulanıp uygulanmadığına, uygulanmadı ise buna ilişkin gerekçeli açıklamaya yıllık faaliyet raporunda yer verilmesi ve kamuya açıklanması gerekmektedir.

Kurumsal yönetim dünya ile entegre olmuş, kurumsallaşma yönünde önemli adımlar atmış olan büyük Türk şirketlerinde bir ihtiyaç olarak ortaya çıkmaktadır. Sermaye Piyasası kurulu tarafından yapılan düzenlemeler çerçevesinde isteyen şirketler, kurumsal yönetim derecelendirmesi yapan derecelendirme kuruluşlarına şirketlerindeki kurumsal yönetim uygulamalarını derecelendirebilmektedirler.

Kurumsal yönetimi, Türkiye’de birçok şirket uygulama çabası içinde olmakla beraber kurumsal yönetim derecelendirmesi alan tek firma Tansaş AŞ’dir. Tansaş bu değerlendirmede Fitch Ratings Ltd’nin Türkiye’deki kuruluşu olan Fitch Ratings Finansal Derecelendirme Hizmetleri A.Ş.den 10 puan üzerinden 7 puan almış bulunmaktadır. Türkiye’nin ilk kurumsal yönetim denetimi sırasında, Fitch Ratings tarafından Tansaş’a 20 konuyu kapsayan 76 detaylı soru yöneltilmiştir. Bu sorular, "yönetim politikaları ve iş ahlakı", "risk yönetimi", "yönetim ve icra kurullarının organizasyonu", "yönetim kurulu ve üst düzey yöneticilerin özlük hakları", "ortaklık yapısı ve kontrol", "yatırımcı hakları ve yatırımcılarla ilişkiler" ile "finansal şeffaflık ve

denetim" gibi 7 ana başlık altında toplanmıştır. Bu 76 sorunun yanıtı daha önce belirlenmiş bir puanlama sisteminde değerlendirilmiş ve en düşük 1, en yüksek 10 arasında değişen 10'lu skalaya göre bir rating verilmiştir. Tansaş, bu değerlendirmeye göre Fitch'den 7 (CG) kurumsal yönetim ratingi almıştır. Borusan AŞ'nin de kurumsal yönetim derecelendirme işlemi için Fitch ile görüşmeleri sürmektedir. Ayrıca, Ray Sigorta AŞ gibi Doğan Holding'e bağlı bazı kuruluşlarda ve Koç Holding kuruluşlarında kurumsal yönetim çalışmaları devam etmektedir (Capital, 2004;18-20).

Ülkemizde sivil toplum örgütleri de yeterli olmasa da kurumsal yönetim uygulamalarının hayata geçirilmesine katkı sağlama çabası içindedirler. 2003 yılında faaliyetlerine başlayan Kurumsal Yönetim Derneği bir yandan toplumun, şirketlerin ve siyasilerin ilgisini kurumsal yönetim üzerine çekmeye çalışırken diğer yandan da birçok kuruluşun kurumsal yönetim konusundaki ihtiyaçlarına cevap vermektedir.

Kurumsal yönetimin, sosyal denetime özünde benzemekle birlikte, esasen daha mali yapı odaklı olduğunu söyleyebiliriz. Kurumsal yönetim kapsamına değerlendirilen konular daha çok, sermaye ve hissedar yapısı, şeffaflık ilkesinin gözetilmesi, yönetim kurulunun yapılanması ve işleyişini kapsar. Oysa sosyal denetim, bunların yanı sıra tüm etkileşenler grubuna karşı sorumlulukları içerir. Kurumsal Yönetim kavramının temelini oluşturan konular özetle şöyle sıralanabilir:

Yönetim Kurulları Yapısı ve İşleyişi

- Yapısı ve üye sayısı ve işleyişi: Faaliyetlerini etkin sürdürebilecek büyüklükte olmalı, çok da küçük olmamalı (5 - 9 arası). Toplantıların belli prosedürler çerçevesinde ilerlemesi (sekretarya, gündem, toplantı notları....). Komitelerin işlevsel olması ve prosedürler çerçevesinde Yönetim Kuruluna destek sağlayacak nitelikte olmalıdır.
- Rolü, görevleri ve etkinliği: Yönetim kurulunun başlıca görevi stratejiyi onaylama ve denetlemektir. Yönetim Kurulu şirketin en üst düzey yetkin organıdır. Ayrıca, CEO değerlendirmek ve üst kademe yöneticileri atamaktır.

- Yönetim Kurulunun ve üyelerinin performansı, değerlendirilmesi ve ödüllendirilmesi: Yönetim Kurulunun kendi performansını takip etmek, üyelerin belli kriterler çerçevesinde değerlendirilip ödüllendirilmesini sağlamaktır.

- Yönetici olmayan bağımsız üyelerin etkinlikleri: Yönetim Kurulunun çoğunluğunun bağımsız üyelerden oluşması tercih edilmektedir ancak koşulların elverdiği ölçüde bulundurulması da ülkenin koşullarına göre değerlendirilebilir. Özellikle Yönetim Kurulunun performansının değerlendirilmesi esnasında bağımsız ve yönetici olmayan üyelerin bulunması hayati önem arz etmektedir.

Ortaklık Yapısı ve Etkileri

- Şeffaflık: Ortaklık yapısının açık olması ve soru bırakmayacak şekilde duyurulması, açıklanması.
- Dolaylı ve dolaysız ortaklık yapısının da açıkça belirtilmesi.

Hissedar Hakları ve İlişkileri

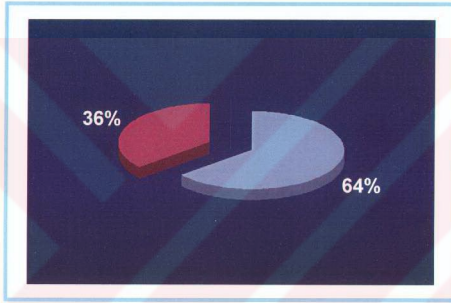
- Genel Kurul toplantıları bilgilerine düzenli ve kolay ulaşabilme: Hissedarların Genel Kurul toplantılarına katılabilmeleri için her türlü kolaylık sağlanmalıdır.
- Oy verme ve Genel Kurul toplantıları prosedürleri: Prosedürler yazılı olarak belirlenmeli ve açıklanmalıdır.
- Hisse sahipliği hakları: hissedar haklarını korumalı ve azınlık ve yabancı hissedarlar dahil olmak üzere bütün hissedarlara eşit muamele yapılmasını güvence altına almalıdır. Aynı zamanda, içeriden bilgi olarak gerçekleştirilen kural dışı alım satım ve usulsüz kişisel işlemler yasaklanmalıdır.

Şeffaflık ve Kamuoyunu Aydınlatma

- Kamuoyuna açıklanan bilgilerin kalitesi ve içeriği: Şirket hissesinin fiyatında etki yaratması beklenen her türlü değişiklik (yönetim değişikliği, devralma, temettü politikası vb) doğru ve zamanlı bir şekilde tüm çıkar ortaklarına duyurulmalıdır. Yıllık Raporda, hisse senedinin performansı, kar/zarar, aktifler; hisse sahipliği, yönetim yapısı, amaçlar, gelecekteki kurumsal strateji, temettü politikası, yatırım politikası, iş ahlakı kuralları, çevresel konular; Yönetim Kurulu üyelerine ilişkin açıklamalar, çalışanlar ve diğer çıkar sahipleri ile ilgili önemli konular; kurumsal yönetim uygulamalarına dair açıklamalar yer almalıdır.
- Bilgilere zamanında ve kolay ulaşılabilmesi: İnternet, telefon, çağrı merkezi sürekli hazır olmalı. Her türlü kamuya açık bilgi, her an bütün paydaşların ulaşabileceği düzende tutulmalı ve açık olmalıdır.
- Denetimcilerin bağımsızlığı: Özellikle, son gelişmeler ile denetçilerin rolü daha önemli konuma gelmiştir. (Ör: Sermaye Piyasasındaki Bağımsız Denetim Hakkındaki Seri:X No: 16 sayılı Tebliğin 23. maddesine yapılan ekleme ile hisse senetleri borsada işlem gören ortaklıklarda zorunlu, görmeyenlerde ihtiyari olarak, yönetim kurulu kararı ile kurul bünyesinde en az iki üyeden oluşan "Denetimden Sorumlu Komite"(DSK) kurulması esası getirilmiştir.) (Öztürk,2004).

Bu tez çalışması ile sözkonusu sosyal sorumluluk hareketini, belli etik kodlar oluşturarak bir sistematığe oturtup, işletmeleri bu doğrultuda gösterdikleri çaba sonucunda kredilendiren bir sistemin, yani sosyal denetim mekanizmasının oluşturmasının önemi vurgulanmak istenmiştir. Firmaların kendi inisiyatifleri ile yaptıkları sosyal sorumluluk hizmetleri ancak böyle bir sistemin kurulması ile bütün ülke geneline yayılarak, işletmelerin içsel verimlilik ve karlılıklarının artmasına katkı sağlamak paralelinde, hem firmaların itibarını, hem de toplumun genel yaşam seviyesini yükseltmeye önemli bir katkı sağlayacaktır.

Türkiye’de sosyal denetim kavramının oturması için öncelikle işletmeler ve toplum içerisinde iş ahlakı kavramının ne kadar bilindiği ve değer verildiğini sorgulamak gerekir. Türkiye Etik Değerler Merkezi (TEDMER), Türk işgücünün iş etiğine yaklaşımı ve genelde etik değerlerde ve iş ahlâkında yaşanan yozlaşmaları tespit etmek amacıyla 1 - 14 Haziran 2002 tarihlerinde 12 ilde 1033 çalışanı kapsayan bir araştırma yapmıştır. Ankete katılan 1033 çalışanın yüzde 64’ü, iş ahlakının ne olduğunu ve bu kavramların neyi ifade ettiğini bildiklerini söylemiştir.

- İş ahlakı kavramını tanımiyorum
- İş ahlakı kavramını tanıyorum

Şekil 6.1. Çalışanların iş ahlakı kavramını bilme oranları.

Araştırma sonucunda, çalışanların önemli bulduğu ve işverenlerinin yeterince uyguladıkları “iş ahlakı” ile ilgili başlıca değerler aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

- Çalma, hırsızlık, sahtekarlık, dolandırıcılık konularına uzak durmak.
- Ödeme yükümlülüklerini zamanında yapmak.
- Müşterilerine değer vermek.

- Vergisini düzenli olarak ödemek.
- Rüşvet, gayri resmi komisyon (bahşiş), uygunsuz hediye vermekten-almaktan kaçınmak.
- Irk, renk, cinsiyet, yaş ve benzer konularda ayrımcılık yapmamak.

Bunun yanı sıra çalışanların işverenden dikkat etmesini, özen göstermesini bekledikleri etik değerler ise aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

- Çalışanlarına değer vermesi.
- Çalışanlara müşterilere, tedarikçilere verilen sözleri ve taahhütleri tutması.
- Çalışanlara, müşterilere, tedarikçilere veya halka doğruyu söylemesi.
- Çevre ve güvenlik kurallarına , yasalarına uyması.
- Kayıtların ve raporların doğruyu göstermesi, yasalara uygun olması.
- Değişik fikirlere değer vermesi ve desteklemesi.
- Gerekli bilgileri çalışanlardan, müşterilerden, tedarikçilerden veya halktan saklamaması.

Yine araştırma sonucu elde edilen bir diğer bulgu, iş ahlakına sahip bir işyerinde işverenin ve yöneticilerin davranışlarının çalışanları büyük ölçüde etkilediğidir. Çalışanlar;

- İş arkadaşlarının ve yöneticilerinin ahlaki iş davranışlarının motivasyonlarını artırdığını,
- Kurumlarının iş ahlakı konusunda hassasiyet göstermesinin, kuruma olan bağlılıklarını artırdığını,
- Kurumlarında çalışan insanların iş ahlakına uymayan davranışlarını herhangi bir olumsuz sonuç korkusu olmadan rapor edebileceklerini,
- Kurumlarının sadece karlı olanı değil doğru olanı yaptığına inanmakta olduklarını,
- Yöneticilerinin, eğer kurumun değerlerine ve iş davranışlarına ters geliyorsa işleri ve diğer fırsatları geri çevireceklerine inandıklarını,
- Kurumlarında, çalışanların gerçekten inandığı değerlerinin ve davranış standartlarının varlığına inandıklarını,

belirtmişlerdir.

Elde edilen sonuçlara göre, kamuoyunun iş ahlakına sahip firmalar ile ilgili değerlendirmeleri ise aşağıdaki gibi saptanmıştır:

- Tüketiciler, ürünleri aynı fiyatta olursa iş ahlakına saygı duyan bir firmanın ürünlerini satın almayı tercih ediyorlar.
- Tüketiciler ürünleri yüzde 25 daha pahalı olsa bile iş ahlakı olan bir firmanın ürünlerini satın almayı tercih ediyorlar.
- İş ahlakı olan kurumların ürünleri daha kaliteli olduğuna inanıyorlar .
- Uluslararası şirketlerin, iş ahlakı standartlarına ulusal şirketlere göre daha çok uyduğunu düşünüyorlar.
- Türkiye'de özel sektörün, kamu sektöründen daha fazla iş ahlakına sahip olduğunu düşünüyorlar.
- Devletle ilişki içinde olan bir kuruluşun kendi koyduğu iş ahlakı değerlerine uymasının zor olduğunu düşünüyorlar.
- İş ahlakı olan firmaların haksız rekabete uğrayabileceğini düşünüyorlar.
- Çalışanlar maaşı yüzde 25 daha az olsa bile iş ahlakı olan bir firmada çalışmayı tercih ediyorlar.
- Küçük ve orta ölçekli şirketlerin iş ahlakı standartlarına büyük ölçekli şirketlere göre daha çok uyduğunu düşünüyorlar.

Araştırmaya katılanlardan, iş ahlakı konusunun bu ülkede yerleşmesi için neler yapılması hususundaki alınan görüşler ise aşağıdaki gibidir:

- İş ahlakına uymayan firmalar cezalandırılmalıdır.
- Türkiye'de iş ahlakının yerleşmesi için devletin yeniden yapılanması gerekmektedir.
- Türkiye'de iş ahlakının yerleşmesi için ekonomik iyileşme gerekmektedir.
- İş ahlakına sahip firmalara bu konuda teşvik edici ödüller verilmelidir.

- Türkiye'de iş ahlakının yerleşmesi için siyasi sistemin yeniden yapılanması gerekmektedir.
- İş ahlakına sahip olan firmalar, sivil toplum kuruluşları tarafından teşvik edilmelidir.
- Türkiye'de iş ahlakının yerleşmesi için üst düzey yöneticilerinin tutumlarının değişmesi gerekmektedir.
- Türkiye'de iş ahlakının yerleşmesi için şirketlerin kurumsallaşmasının tamamlanması gerekmektedir.
- Türkiye'de iş ahlakının yerleşmesi için tüketici ve kamuoyunun firmalar üzerinde baskısının artması gerekmektedir.
- Türkiye'de iş ahlakının yerleşmesi için uluslararası firmaların ağırlığının artması gerekmektedir.

Türkiye’de iş ahlakı alanında çalışmalar yapan bir diğer kuruluş da Hacettepe Üniversitesi İşletmecilik Meslek Etiği Uygulama ve Araştırma Merkezi’dir (HÜEM). 2001 yılı Ocak ayı itibariyle faaliyete geçen HÜEM ülkemizde iş ahlakının ve firmaların sosyal sorumluluklarının geliştirilmesini amaçlamaktadır. Merkezin amacı, ülkemizde iş ahlakı alanında bilimsel çalışmalar yapmak, iş dünyası ile akademik çevreler arasında iş ahlakı konusunda diyalog ve işbirliği ortamını oluşturmak, bunun için her türlü kongre, konferans, panel, seminer, kurs, sertifika programı gibi bilimsel etkinliklerde bulunmaktır. Hacettepe Üniversitesi İşletmecilik Meslek Etiği Uygulama ve Araştırma Merkezi (HÜEM), aynı zamanda Avrupa İş Ahlakı Ağının (European Business Ethics Network, EBEN) Türkiye branşı koordinatörlüğünü yürütmektedir. EBEN Avrupa’da özel ve kamu sektörüyle gönüllü kuruluşlar ve akademik çevreleri iş ahlakının geliştirilmesi amacıyla bir araya getiren tek organizasyondur. 1987 yılında kurulan bu organizasyonun üyeleri, iş ahlakı eğitimi, yaygınlaştırılması ve geliştirilmesi için çalışmaktadırlar. EBEN iş ahlakı alanında bir Avrupa örgütü olarak tüm dünyaca tanınmakta ve Avrupa’nın görüşünü temsil etmektedir. EBEN-TR’nin başlıca amacı işletmelerin karar verme sürecinde ahlaki duyarlılığı eğitim, karşılıklı diyalog ve örnek uygulamalar kanalıyla artırmaktır. EBEN-TR üye firmalar üzerinde bir kontrol ve cezalandırma mekanizması olmaktan çok eğitim yoluyla öz disiplini geliştirmeye

çalışacaktır. EBEN-TR'nin temel amacı geleceğin yönetici, iş adamı, girişimci ve akademisyenlerini iş ahlakı alanında teşvik etmek ve desteklemektir.

Günümüzde hızla gelişen ve yaygınlaşan global ekonomi ve bilgi çağı olanaklarının sınır tanımayan koşulları, toplumlarda ortaya çıkan sosyal çölleşmenin, yerel ve ulusal ortamlarla sınırlı kalmasını imkansız hale getirmiştir. Dolayısıyla bir yörede, bir ülkede ortaya çıkan sosyal çölleşme, bir süre sonra öncelikle o ortamda faaliyet gösteren yerel ve ulusal işletmeleri de dolaylı olarak olumsuz etkilemeye başlayacaktır.

Bu gelişme firmaların da rekabet güçlerini zayıflatmaya, karlılıkları ve verimliliklerini olumsuz etkilemeye, faaliyet gösterdikleri ortamda kurumsal menfaatleri doğrultusunda işletme faaliyetlerini sürdürebilme olanağının kalmamasına neden olacaktır. Yukarıda değinilen gerçeklerden ötürü de bir süreç içerisinde ulusal sınırları aşacak olan sosyal çölleşme, global ekonomilerin krize girmesi, yatırımların azalması, istihdamın daralması ve refah düzeyinin gerilemesi sonuçlarını gündeme gelmesi kaçınılmaz olacağından, tüm ulusları tehdit eden boyutlara ulaşacaktır.

Bu nedenle, ülkemizdeki siyasal otoritelerin yanı sıra, kamu yönetiminin, sivil toplum örgütlerinin, özel girişimcilerin bu bilinçle hareket ederek “Sosyal Denetim” uygulamalarının yaygın ve etkin kullanımını sağlamak amacıyla işbirliği yapmaları, bu doğrultuda başta “Şeffaflık”, “Kurumsal Yönetim” ve “Sosyal Denetim” uygulamalarının işleve konması ve yaygınlaştırılması amacıyla gerekli alt yapının oluşturulması için bir seferberlik başlatılmasına ihtiyaç vardır.

7. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde daha önceki bölümlerdeki literatür taramasından ve beşinci bölümde yer verilen araştırma sonuçlarından yararlanarak sosyal denetim kavramı ve Türkiye’de uygulanabilirliği konusunda görüş ve önerilere yer verilmiştir. Türkiye’de sosyal denetim kavramı, henüz bilinmemekle beraber kurumlara tanıtıldığı takdirde, hem orta hem de büyük ölçekli şirketler tarafından rağbet görecektir, kurumlara rekabet avantajı sağlayacaktır. Sosyal denetime tabi tutulan şirketler, sadece müşteri paylarını değil, prestijlerini de artırmış olacak yanı sıra piyasadaki nitelikli işgücünü çekmeyi başaracaktır.

Sosyal denetimin, topluma sağlayacağı faydalara değinirsek, ilk olarak düzenli bir toplumsal kalkınma hareketine neden olacak ve toplumun yaşam kalitesini artıracaktır. Buna ilaveten, firmalar hakkında yayınlanan sosyal denetim raporları, yatırımcılara kararlarında yön verecektir. Daha yüksek puanlarla derecelendirilen firmaların hisseleri piyasada daha çok itibar görecektir, hisselerine olan talep artacaktır.

Diğer bir yandan “ekonomik dışsallıklar ” azaltacaktır. Toplum tarafından “serbest mal” ya da “ortak mal” olarak isimlendirilen ve herkesin kolaylıkla ve bedel ödemeksizin yararlanabildiği mallar ki bunlara hava ve su örnek verilebilir, işletmelerin sınırsızca kullanım alanına girerler İşletmeler bu serbest malları kullanmalarının yanı sıra zaman zaman çevreye kirletici atık bırakmakta ve bu zararın bedelini ödememektedirler. Bu olgu çevresel değerlerin ve kıt kaynakların istismarına yol açabilmektedir. Sosyal denetime tabi tutulan ve yüksek dereceler alan firmalar, kıt kaynakları israf etmediklerini ve faaliyetlerinden dolayı 3. şahıslara ve çevreye zarar vermediklerini, dolayısıyla başkaları tarafından ödenecek ek maliyetlere sebep olmadıklarını da ispatlamış olacaklardır.

Bir başka yönden ele alacak olursak; yatırım ve işletme amacıyla girişimcilere kamu tarafından tahsis edilen teşviklerin ve bankalarca verilen kredilerin amaca uygun olup

olmaması kavramı, sosyal denetim kriterlerini de kapsamalı, diğer bir deyişle sözkonusu tahsisler, tahsis öncesi ve tahsis süreçleri itibariyle olumlu "Sosyal Denetim" raporları ile ilişkilendirilmelidir. Ülkemizde uzun yıllardan bu yana yatırımların özendirilmesi amacıyla kamu kaynaklarından sağlanan teşviklerin, özendirme niteliği itibariyle yetersiz olmaları kadar, amacına uygun tahsis edilememeleri nedeniyle de kalkınmamıza yeterince hizmet edemediği, bir çok yatırımın geri dönmediği için buralara tahsis edilen kaynakların heba olduğu bilinen bir gerçektir. Bu da devletin omuzuna ağır bir yük bindirmektedir. Bu finansal kaynakların ekonomiye yeni kaynak olarak transfer edilmesi, ekonomik açıdan büyümeye önemli bir katkı sağlayacaktır.

Bu kapsamda, kredi talepleri olan ve "Sosyal Denetim" raporları uygun bulunan kuruluşlara diğerlerine göre;

- Daha fazla
- Daha ucuz,
- Ödemesiz dönemi daha uzun,

teşvik ve kredi verilmesiyle, girişimcilerin sosyal denetim sistemine gönüllü olarak katılımları daha özendirici hale getirilebilir. Bu amaçla "Sosyal Denetim" uygulamalarının, girişimcilerin kamu teşvik mekanizmaları ve banka kredileri ile desteklemesinde bir yeterlilik kriteri olarak uygulanabilmesini özendirmek uygun bir yaklaşım olacaktır.

Sosyal denetim raporları, firmaların birbirini yeterince tanımadığı uluslar arası piyasalarda da, uygunluk alan firmalara yurtdışı işlemlerinde kolaylık ve kredibilite sağlayacak, dolayısıyla ihracatı daha kolay hale getirecektir. İhracat hacminin artması da firmaların karlarını artıracak gibi, ülkeye döviz girişini sağlayacağı için ekonomiye de faydalı olacaktır.

İyi bir sosyal denetim sisteminin kurulabilmesi için ilk olarak topluma etik bilincinin kazandırılması, bunun için de iş ahlakı dersinin tüm meslek kazandıran eğitim

kurumlarında ders olarak okutulması gerekmektedir. Sonrasında, bu işi üstlenebilecek altyapıya sahip bağımsız denetim şirketlerinin böyle bir uygulamayı başlatması ve devletin pek çok kurumuyla işbirliği yapması zorunluluğu sözkonusudur. Denetim için gerekli kriterlerin incelenmesinde ihtiyaç duyulacak verilerin elde edilmesi için de; Sosyal Sigortalar Kurumu, Çalışma Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Çevre Bakanlığı ve Rekabet Kurumu gibi devletin çeşitli organları ile işbirliği yapılmasını getirmektedir. Bu nedenle sosyal denetim kuruluşlarının ihtiyaç duyacakları kayıtları bu kurumlardan temin edilebilmelerine yönelik gerekli mevzuat düzenlemelerinin ve işbirliği organizasyonlarının alt yapısının siyasi ve kamu otoriteleri tarafından oluşturulmasına ihtiyaç vardır.

KAYNAKÇA

AKGEMİCİ, Tahir , A.ÇELİK ve Ş. ÖZGENER , İ.Ü.Siyasal Bilgiler Fakültesi
Dergisi No: 23-24 Ekim 2000-Mart 2001

ALACAKLIOĞLU, Haluk. “Şirketlerin Yeni Anayasası Kurumsal Yönetim Olacak”,
Platin Dergisi, Ocak-2004

ARSLAN, Mahmut, *İş ve Meslek Ahlakı*, Ankara,2001

ASLANTEPE, Gülay. “Kesimlerin Aktif ve İstekli Katılımları, ILO-IPEC
Programı’nın Türkiye’deki Başarısına Önemli Katkıda Bulunmuştur”,
İşveren, TİSK, Cilt: XXXVII, Sayı: 7, Nisan 1999

AYDEMİR, Muzaffer. “Sosyal Sorumluluk 8000 (Social Accountability 8000)
Standardı” Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Cilt 1,
Sayı:3, 1999 s.1-11.

ARUOBA Çelik, *Çevre Ekonomisi, Gelişme Ekonomisi, İnsan Çevre Toplum*,
Yayına Hazırlayan: Ruşen Keleş, İmge Kitabevi, Ankara, 1997, ss.172-192.

EARTOL, K.M. and D.C. MARTIN, *Management*, McGraw Hill, 2.ed., 1994

BEAUCHAMP, Tom L. and N. E. BOWIE, *Ethical Theory and Business*, 1998

BELIERMAN, Saul W, "Why Good Managers Make Bad Ethical Choices?", Ethics
in Practice, Ed.Kenneth R. Andrew, Harvard B.S. Boston, 1989

BERG, Alex. “Corporate Governance Reform in Emerging Market”, The World
Bank Private Advisory Services, June-2003

BERKOWITZ, Eric N , R. A. KERIN , S.W HARTLEY and W. RUDELIUS
(1992), İ.Ü.Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi No: 23-24 Ekim 2000-Mart
2001

BLAIR, John D, Starr A. Blair, Myron D. Fottler, Timothy W. Nix, G. Tyge Payne,
and Grant T. Savage, "From Stakeholder Management Strategies to Strategic
Styles: Serendipitous Research on Organizational Configurations." In Grant
T. Savage, John D. Blair, and Myron D. Fottler, eds. *Advances in Health
Care Management*

(Amsterdam : JAI/Elsevier Science, 2002).

BOONE, Louis E. and David L KURTIZ,. *Management* (New York: McGraw-Hill
Inc., Fourth Edition),1992.

BOVEÉ, Courtland L and John W. THILL, M. B. WOOD and G. P. PAVEL,
Management ,New York: McGraw-Hill Inc, 1993

CANSIZLAR, Doğan. “Kurumsal Yönetim Konferansı Açılış Konuşması”, İstanbul,
7.11.2003.

DEMİRKAN, Mahmut. “İşletmelerin Sosyal Sorumlulukları” İ.Ü.S.B.F. Yük.Lisans
Tezi, İstanbul, 1991

DONALDSON, Thomas and P. H. WERHANE, *Ethical Issues In Business: A
Philosophical Approach*,1998

DESJARDINGS, Joseph R. and J.J McCALL, *Contemporary Issues in Business
Ethics* , California: Wadsworth Publising Co,1990.

DİKEN, Ahmet. (1998), “İşletmelerde İş Ahlakı ve Sosyal Sorumluluk İlişkisi”,(
Siyasette ve Yönetimde Etik Sempozyumu’ na sunulan bildiri),Sakarya
Üniversitesi, Adapazarı 24-26 Aralık 1997:479-480.

EPSTEIN, Marc. and M.J. ROY, "Managing Corporate Environmental Performance: A Multinational Perspective", *European Management Journal*, Vol 16, No:3, June 1998, s.292

EREN, Erol. *İşletmelerde Stratejik Planlama ve Yönetim*, İ.Ü.İşl.Fak.Yayını, Cilt 1, 3.Baskı, 1990, *İşletmelerde Stratejik Yönetim ve İşletme Politikası* , İstanbul: Der Yayınları,1997

EXPORT TODAY, "Conduct of Codes", Vol. 14, Issue 9, September 1998

EVAN, W.F and R.E FREEMAN, *In Ethical Theory and Business*,Prentice Hall, Eaglewood Cliffs, 1998

FREDERICK, Robert E. *A Companion to Business Ethic*, 1999

FREDERICK, William C, K. DAVIS and J.E. POST, *Business and Society: Corporate Strategy, Publicity, Ethics* , New York: McGraw-Hill Pub. Com, Sixth Edition,1998

FREEMAN, R and W. F. EVAN "Corporate Govarnance: A Stakeholder Interpretation", *Journal of Behavioral Economics* 19,1984

GARVIN, David A. "Building a Learning Organization" *Harvard Business Review* (July-August 1993): 81-88.

GOETZ, Thomas, "Dealing with the devil", *Village Voice*, Vol. 42, Issue 33, 19 August 1997

GRIFFEN, Richy W., "Management", Third Edition, Houghton Mifflin Company, 1990.

GÜNEŞ, İsmail."Dışsallıklar Teorisi Ve Ağ Dışsallıkları", <http://idari.cu.edu.tr>

HALICI, Ali. "İşletmelerde Sosyal Sorumluluk Stratejileri: Çanakkale İlinde Bir Araştırma"(1996)< <http://iktisat.uludag.edu.tr/dergi/9/09-ali/ali.htm>>

HILL, Charles W.L and J. GARETH, *Strategic Management*, Houghton Wifflin Com., Boston, 1989

HODGETTS, Richard M, Donald F KURATKO,. *Management*, San Diego: HBJ Inc., Third Edition, 1991

HOFFMAN, Michael W , R. E FREDERICK. AND M. SCHWARTZ, *Readings ad Cases in Corporate Morality*

KENNETH HATTEN, "Knowledge Management: Creating A Knowing CULTURE", www.iveybusinessjournal.com/article.asp?intArticle_ID=193

GOODPASTER K. E. , "Note on the Corporation As Moral Enviroment", Ethics in Practice, Ed.Kenneth R. Andrew Harward B.S. Boston, 1989

KOONTZ, Harold and H. WEIHRICH. , *Management* ,New York: McGraw-Hill Book Company, Ninth Edition,1998

LABAT, Anderson. "Final Social Audit Report," 1997 at <http://www.fex.com>.

LAUFER William S. and D. C. ROBERTSON, "Corporate Ethics Initiatives: As Social Control", Journal of Business Ethics, (16, 1997): 4.

LONGENECKER, Justin G and D. PRINGLE, Charles *Management* ,Columbus: Charles E. Merill Publishing Co., A Bell&Howell Company,1998

McKinsey&Company, *"Emerging Market Investor Opinion Survey- 2001*

McKinsey&Company, *"Emerging Market Policymaker Opinion Survey; Key Findings"*, November-2002

MINER, John B.ve. T. M. SINGLETON and V.P. LUCHSINGER, *The Practice of Management*, Columbus: Charles E. Merrill Publishing, 1985.

NEGAHANDİ, A.R., *International Management*, Allyn & Bacon Com., Massachusetta, 1987

ÖZTÜRK, Başaran M. "Avrupa Birliği'ne Uyum Sürecinde Kurumsal Yönetim Uygulamaları " 3. Ulusal Orta Anadolu Kongresinde sunulan bildiri, (Niğde Üniversitesi, Niğde 2004)

PETIT, Thomas A. *The Moral Crisis in Management*, New York: Mc Graw-Hill Book Co., 1967

POST, James E , A.T Lawrance and J. Weber, *Business and Society*, New York: Mc Graw-Hill, 2002

.PLUNKETT, Warren R. and Raymond F. ATTNER. *Management*, Ohio: South-Western College Publishing, 1997.

PUNTER, Louise and D. GANGNEUX, "Social Accountability: The Most Recent Element To Ensure Total Quality Management", *Total Quality Management*, Vol. 9, Issue 4/5, July, 1998

"SA8000- The New Universal Solution For Demo Workplace Values"

< www.sgsicsus.com/sa8000.htm>

SEYFANG, Gill. "Examining Local Currency Systems: A Social Audit Approach" Leeds Metropolitan University, *International Journal of Community Currency Research*, Volume 1, 1997, at <http://www.geog.le.ac.uk>.

SCHERER, Ron, "Eye on Firms That Use 'Cheap Labor' Abroad", Christian Science Monitor, Vol. 89, Issue 245, 14 November ,1997

SPEAR, Roger. "Social Audit and the Social Economy: Approaches and Issues", CRU, Open University, Milton Keynes, UK, 1997
[.http://www.ny.airnet.nejp/ccij/spearze.htm](http://www.ny.airnet.nejp/ccij/spearze.htm).

STURDIVANT, Frederick D. and H. VERNON-WORTEL. *Business&Society: A Managerial Approach*, Fourth Edition, Boston: Richard D. Irwin Inc., Homewood,1990.

SHERMERHORN, J.R., *Management For Productivity*, John Wiler and Sons Inc., NewYork, 1993

SHRIVASTAVA Paul "Ecocentric Management For A Risk Society", Academy of Management Review, Vol 20, No 1, 1995, s.130

SPEAR, Roger. "Social Audit and the Social Economy: Approaches and Issues", CRU, Open University, Milton Keynes, UK, 1997
[.http://www.ny.airnet.nejp/ccij/spearze.htm](http://www.ny.airnet.nejp/ccij/spearze.htm).

ŞİMŞEK, M.Şerif ve A. ÇELİK. "Ekolojik Yapı ve İşletmelerin Sosyal Sorumlulukları", Çevre ve İnsan Dergisi, (20, 1995): 30-33.

TARANTINO, Dominic A., "Principled Business Leadership", Vital Speeches of the Day, Vol. 64, Issue 18, 1 July, 1998.

THALER CARTER, Ruth E., "Social Accountability 8000", HR Magazine, Vol. 44, Issue 6, June, 1999.

TIERNEY, Elizabeth P. *İş Ahlakı*, (Çeviren: Günhan GÜNEY), 1.Basım, İstanbul : Rota Yayınları, Temmuz, 1997.

TOKAY, Murat ve R.ERCAN, Ramazan, "Aferin Bize (!)", Zaman, 7 Ekim 1999.

ÜSTÜNEL, Besim, *Ekonominin Temelleri*, Alfa Yayın., 6.Baskı, İstanbul, 1994

WAH. Louisa, “Treading The Sacred Ground”, *Management Review*, Vol. 87, Issue 7, July-August ,1998.

WEISS, W. Joseph. *Business Ethics*, USA, 1990

YILDIRIM, Ali ve H. ŞİMŞEK, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Ankara,2004

YURTSEVEN, H. Rıdvan. “İşletme Yönetiminde Etik”, 8. Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi’ ne sunulan bildiri, (Erciyes Üniversitesi, Kayseri 25-27 Mayıs 2000): 249-251.

EK 1- GÖRÜŞME FORMLARI

GÖRÜŞME FORMUNA İLİŞKİN ÖN BİLGİ

Bu araştırma, Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü Yönetim ve Organizasyon Ana Bilim Dalı Başkanlığı öğretim üyelerinden Doç Dr. Mahmut ARSLAN'ın danışmanlığında hazırlanan " Sosyal Denetim" konulu yüksek lisans tezine katkı sağlaması açısından, büyük ve orta ölçekli firmaların orta ve üst düzey yöneticilerinden konuya şirketlerin bakış açısını anlayabilmek amacıyla yürütülmektedir. Sosyal denetim kavramı aşağıda özetlenmiştir.

Sosyal denetim kavramı, henüz Türkiye'de uygulanmayan, şirketlerin etik açıdan değerlendirmeye tabi tutulması ve bir takım sosyal kriterleri yerine getirebilme gücüne göre kredilendirilmesi yöntemidir. Ülkemizde şirketler kendi istekleri doğrultusunda, mali göstergeler açısından nizami olduklarını ispatlamak amacıyla profesyonel denetim şirketlerinden ve yeminli mali müşavirlerden onay almaktadırlar. Sosyal denetim ise mali denetimden farklı olarak şirketlerin, müşterilerine, çalışanlarına, tedarikçilerine, devlete, çevreye, hissedarlarına ve topluma karşı olan sorumluluklarını yerine getirebilme oranlarını ölçerek bu değerlere göre firmalara bir kredi notu verir. Şirketlerin yukarıda bahsedilen sorumluluklarını yerine getirilebilmesi öncelikle bu şirketlerin şeffaflık ilkesine uymaları, verilerini ve faaliyet raporlarının toplumla paylaşabilir olması gereklidir. Yukarıda bahsedilen sorumluluk alanlarına örnek olarak, şirketin, çalışanlarının haklarını gözetip gözetmediği, ücret politikası, ürünlerinin doğayı kirletmemesi, üretim kaynaklarının verimli kullanılması, tüketici haklarına saygı göstermesi, toplumsal projelere destek vermesi ve benzerlerini verebiliriz.

Sosyal denetime tabi tutulan ve standardın üzerinde kredibilitesi olan şirketler, rekabet avantajı kazanacak şirket prestijini artıracak, bilinçli tüketici tarafından daha çok tercih edilecek ve daha iyi donanımlı iş gücü tarafından tercih edilecektir.

GÖRÜŞME SORULARI

SORU 1) Şirketiniz bağımsız denetim şirketleriyle ya da mali yeminli müşavirlerle çalışıyor mu?

CEVAP 1)

Evet	☒
Hayır	☐

SORU 2) Şirketinizin yukarıda bahsedilen sosyal sorumluluk alanlarından hangilerine ağırlık verdiğini düşünüyorsunuz?

CEVAP 2) (En üst önem 1 ,en az önem 6 ile ifade edilecektir)

SOSYAL SORUMLULUK ALANLARI		SIRALAMA No:
a	Çalışanlar	3
b	Tüketiciler	4
c	Devlet	1
d	Hissedarlar	2
e	Doğa ve hayvanlar	6
f	Toplum	5

SORU 3) Bugüne kadar şirketinizin yer aldığı herhangi bir toplumsal sosyal sorumluluk projesi oldu mu?

CEVAP 3) Evet, Tema Vakfı ile çeşitli projeler gerçekleştirdik.

PROJENİN	ADI	KONUSU	BAŞLAMA-BİTİŞ TARİHİ	
PROJE 1				
PROJE 2				
PROJE 3				
PROJE 4				

SORU 4) Şirketiniz Sosyal denetime tabi tutulduğu takdirde bunun şirketinize ne gibi avantajlar ya da dezavantajlar yaratacağını düşünüyorsunuz.

CEVAP 4) Avantajları; şirket hissedarlarımız ve çalışanlarımızın sosyal sorumluluk bilinci artacaktır. Şirketimizin imajı güçlenecektir. Herhangi bir dezavantaj ortaya çıkacağını düşünmüyoruz

SORU 5) Şirket politikalarınız sosyal denetime tabi tutulmak üzere bütçe ayırmaya uygun mu?

CEVAP 5)

Evet	
Hayır	X

Anket Yapılan Kuruluşun		Görüşülen Yöneticinin	
Ünvanı	Sektörü	Adı Soyadı	Pozisyonu
ANADOLUCETELEM A.Ş	TELEKOMÜNİKASYON		

Bu araştırma, sadece akademik bir çalışmada yararlanılmak üzere yapılmış olup, şirketinizi hiç bir taahhüt altına sokmadığı gibi, hiç bir yaptırım da bulunmamaktadır. Akademik bir çalışmaya sağladığınız katkılarınız için teşekkür ederiz.

Özge BARUÖNÜ
Araştırma Sorumlusu
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
İşletme Bölümü
İletişim: barunzge@yahoo.com.

GÖRÜŞME FORMUNA İLİŞKİN ÖN BİLGİ

Bu araştırma, Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü Yönetim ve Organizasyon Ana Bilim Dalı Başkanlığı öğretim üyelerinden Doç Dr. Mahmut ARSLAN'ın danışmanlığında hazırlanan " Sosyal Denetim" konulu yüksek lisans tezine katkı sağlaması açısından, büyük ve orta ölçekli firmaların orta ve üst düzey yöneticilerinden konuya şirketlerin bakış açısını anlayabilmek amacıyla yürütülmektedir. Sosyal denetim kavramı aşağıda özetlenmiştir.

Sosyal denetim kavramı, henüz Türkiye'de uygulanmayan, şirketlerin etik açıdan değerlendirmeye tabi tutulması ve bir takım sosyal kriterleri yerine getirebilme gücüne göre kredilendirilmesi yöntemidir. Ülkemizde şirketler kendi istekleri doğrultusunda, mali göstergeler açısından nizami olduklarını ispatlamak amacıyla profesyonel denetim şirketlerinden ve yeminli mali müşavirlerden onay almaktadırlar. Sosyal denetim ise mali denetimden farklı olarak şirketlerin, müşterilerine, çalışanlarına, tedarikçilerine, devlete, çevreye, hissedarlarına ve topluma karşı olan sorumluluklarını yerine getirebilme oranlarını ölçerek bu değerlere göre firmalara bir kredi notu verir. Şirketlerin yukarıda bahsedilen sorumluluklarını yerine getirilebilmesi öncelikle bu şirketlerin şeffaflık ilkesine uymaları, verilerini ve faaliyet raporlarının toplumla paylaşabilir olması gereklidir. Yukarıda bahsedilen sorumluluk alanlarına örnek olarak, şirketin, çalışanlarının haklarını gözetip gözetmediği, ücret politikası, ürünlerinin doğayı kirletmemesi, üretim kaynaklarının verimli kullanılması, tüketici haklarına saygı göstermesi, toplumsal projelere destek vermesi ve benzerlerini verebiliriz.

Sosyal denetime tabi tutulan ve standardın üzerinde kredibilitesi olan şirketler, rekabet avantajı kazanacak, şirket prestijini artıracak, bilinçli tüketici tarafından daha çok tercih edilecek ve daha iyi donanımlı iş gücü tarafından tercih edilecektir.

GÖRÜŞME SORULARI

SORU 1) Şirketiniz bağımsız denetim şirketleriyle ya da mali yeminli müşavirlerle çalışıyor mu?

CEVAP 1)

Evet	X
Hayır	

SORU 2) Şirketinizin yukarıda bahsedilen sosyal sorumluluk alanlarından hangilerine ağırlık verdiğini düşünüyorsunuz?

CEVAP 2) (En üst önem 1 ,en az önem 6 ile ifade edilecektir)

SOSYAL SORUMLULUK ALANLARI		SIRALAMA No:
a	Çalışanlar	2
b	Tüketiciler	4
c	Devlet	3
d	Hissedarlar	1
e	Doğa ve hayvanlar	6
f	Toplum	5

SORU 3) Bugüne kadar şirketinizin yer aldığı herhangi bir toplumsal sosyal sorumluluk projesi oldu mu?

CEVAP 3) Bağlı olduğumuz Holding bir ilkokul yaptırdı.

PROJENİN	ADI	KONUSU	BAŞLAMA-BİTİŞ TARİHİ	
PROJE 1				
PROJE 2				
PROJE 3				
PROJE 4				

SORU 4) Şirketiniz Sosyal denetime tabi tutulduğu takdirde bunun şirketinize ne gibi avantajlar ya da dezavantajlar yaratacağını düşünöyorsunuz.

CEVAP 4) Fikrim yok

SORU 5) Şirket politikalarınız sosyal denetime tabi tutulmak üzere bütçe ayırmaya uygun mu?

CEVAP 5)

Evet	
Hayır	X

Anket Yapılan Kruluşun		Görüşölen Yöneticinin	
Ünvanı	Sektörü	Adı Soyadı	Pozisyonu
BARMEK HOLDİNG	İNŞAAT		

Bı araştırma, sadece akademik bir çalışmada yararlanılmak üzere yapılmış olup, şirketinizi hiç bir taahhüt altına sokmadığı gibi, hiç bir yaptırımını da bulunmamaktadır. Akademik bir çalışmaya sağladığınız katkılarınız için teşekkür ederiz.

Özge BARUÖNÜ
Araştırma Sorumlusu
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
İktisadi ve İdari Bilimler Faköltesi
İşletme Bölümü
İletişim: barunzge@yahoo.com.

GÖRÜŞME FORMUNA İLİŞKİN ÖN BİLGİ

Bu araştırma, Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü Yönetim ve Organizasyon Ana Bilim Dalı Başkanlığı öğretim üyelerinden Doç Dr. Mahmut ARSLAN'ın danışmanlığında hazırlanan " Sosyal Denetim" konulu yüksek lisans tezine katkı sağlaması açısından, büyük ve orta ölçekli firmaların orta ve üst düzey yöneticilerinden konuya şirketlerin bakış açısını anlayabilmek amacıyla yürütülmektedir. Sosyal denetim kavramı aşağıda özetlenmiştir.

Sosyal denetim kavramı, henüz Türkiye'de uygulanmayan, şirketlerin etik açıdan değerlendirmeye tabi tutulması ve bir takım sosyal kriterleri yerine getirebilme gücüne göre kredilendirilmesi yöntemidir. Ülkemizde şirketler kendi istekleri doğrultusunda, mali göstergeler açısından nizami olduklarını ispatlamak amacıyla profesyonel denetim şirketlerinden ve yeminli mali müşavirlerden onay almaktadırlar. Sosyal denetim ise mali denetimden farklı olarak şirketlerin, müşterilerine, çalışanlarına, tedarikçilerine, devlete, çevreye, hissedarlarına ve topluma karşı olan sorumluluklarını yerine getirebilme oranlarını ölçerek bu değerlere göre firmalara bir kredi notu verir. Şirketlerin yukarıda bahsedilen sorumluluklarını yerine getirilebilmesi öncelikle bu şirketlerin şeffaflık ilkesine uymaları, verilerini ve faaliyet raporlarının toplumla paylaşabilir olması gereklidir. Yukarıda bahsedilen sorumluluk alanlarına örnek olarak, şirketin, çalışanlarının haklarını gözetip gözetmediği, ücret politikası, ürünlerinin doğayı kirletmemesi, üretim kaynaklarının verimli kullanılması, tüketici haklarına saygı göstermesi, toplumsal projelere destek vermesi ve benzerlerini verebiliriz.

Sosyal denetime tabi tutulan ve standardın üzerinde kredibilitesi olan şirketler, rekabet avantajı kazanacak. şirket prestijini artıracak, bilinçli tüketici tarafından daha çok tercih edilecek ve daha iyi donanımlı iş gücü tarafından tercih edilecektir.

GÖRÜŞME SORULARI

SORU 1) Şirketiniz bağımsız denetim şirketleriyle ya da mali yeminli müşavirlerle çalışıyor mu?

CEVAP 1)

Evet	☒
Hayır	☐

SORU 2) Şirketinizin yukarıda bahsedilen sosyal sorumluluk alanlarından hangilerine ağırlık verdiğini düşünüyorsunuz?

CEVAP 2) (En üst önem 1 ,en az önem 6 ile ifade edilecektir)

SGSYAL SORUMLULUK ALANLARI		SIRALAMA No:
a	Çalışanlar	5
b	Tüketiciler	1
c	Devlet	3
d	Hissedarlar	6
e	Doğa ve hayvanlar	4
f	Toplum	2

SORU 3) Bugüne kadar şirketinizin yer aldığı herhangi bir toplumsal sosyal sorumluluk projesi oldu mu?

CEVAP 3) Deprem bölgelerine ,öğrencilere , türk silahlı kuvvetlerine .
darülacezeye aynı ve nakdi katkıları yaptık.

PROJENİN	ADI	KONUSU	BAŞLAMA-BİTİŞ TARİHİ	
PROJE 1				
PROJE 2				
PROJE 3				
PROJE 4				

SORU 4) Şirketiniz Sosyal denetime tabi tutulduğu takdirde bunun şirketinize ne gibi avantajlar ya da dezavantajlar yaratacağını düşünüyorsunuz.

CEVAP 4) Denetime tabi olarak sosyal aktiviteler veya projeler olamaz kanısındayım. gönüllü ve isteyerek olursa hem uygulama özgür olur ve çalışanları mutlu eder, hem de sosyal olmanın hazzını her iki taraf birden yaşar.

SORU 5) Şirket politikalarınız sosyal denetime tabi tutulmak üzere bütçe ayırmaya uygun mu?

CEVAP 5)

Evet	X
Hayır	

Anket Yapılan Kuruluşun		Görüşülen Yöneticinin	
Ünvanı	Sektörü	Adı Soyadı	Pozisyonu
BAŞER KİMYA A.Ş	KİMYA		

Bu araştırma, sadece akademik bir çalışmada yararlanılmak üzere yapılmış olup, şirketinizi hiç bir taahhüt altına sokmadığı gibi, hiç bir yaptırımını da bulunmamaktadır. Akademik bir çalışmaya sağladığınız katkılarınız için teşekkür ederiz.

Özge BARUÖNÜ
Araştırma Sorumlusu
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
İşletme Bölümü
İletişim: barunzge@yahoo.com.

GÖRÜŞME FORMUNA İLİŞKİN ÖN BİLGİ

Bu araştırmaya, Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü Yönetim ve Organizasyon Ana Bilim Dalı Başkanlığı öğretim üyelerinden Doç Dr. Mahmut ARSLAN'ın danışmanlığında hazırlanan " Sosyal Denetim" konulu yüksek lisans tezine katkı sağlaması açısından, büyük ve orta ölçekli firmaların orta ve üst düzey yöneticilerinden konuya şirketlerin bakış açısını anlayabilmek amacıyla yürütülmektedir. Sosyal denetim kavramı aşağıda özetlenmiştir.

Sosyal denetim kavramı, henüz Türkiye'de uygulanmayan, şirketlerin etik açıdan değerlendirmeye tabi tutulması ve bir takım sosyal kriterleri yerine getirebilme gücüne göre kredilendirilmesi yöntemidir. Ülkemizde şirketler kendi istekleri doğrultusunda, mali göstergeler açısından nizami olduklarını ispatlamak amacıyla profesyonel denetim şirketlerinden ve yeminli mali müşavirlerden onay almaktadırlar. Sosyal denetim ise mali denetimden farklı olarak şirketlerin, müşterilerine, çalışanlarına, tedarikçilerine, devlete, çevreye, hissedarlarına ve topluma karşı olan sorumluluklarını yerine getirebilme oranlarını ölçerek bu değerlere göre firmalara bir kredi notu verir. Şirketlerin yukarıda bahsedilen sorumluluklarını yerine getirilebilmesi öncelikle bu şirketlerin şeffaflık ilkesine uymaları, verilerini ve faaliyet raporlarının toplumla paylaşabilir olması gereklidir. Yukarıda bahsedilen sorumluluk alanlarına örnek olarak, şirketin, çalışanlarının haklarını gözetip gözetmediği, ücret politikası, ürünlerinin doğayı kirletmemesi, üretim kaynaklarının verimli kullanılması, tüketici haklarına saygı göstermesi, toplumsal projelere destek vermesi ve benzerlerini verebiliriz.

Sosyal denetime tabi tutulan ve standardın üzerinde kredibilitesi olan şirketler, rekabet avantajı kazanacak, şirket prestijini artıracak, bilinçli tüketici tarafından daha çok tercih edilecek ve daha iyi donanımlı iş gücü tarafından tercih edilecektir.

GÖRÜŞME SORULARI

SORU 1) Şirketiniz bağımsız denetim şirketleriyle ya da mali yeminli müşavirlerle çalışıyor mu?

CEVAP 1)

Evet	X
Hayır	

SORU 2) Şirketinizin yukarıda bahsedilen sosyal sorumluluk alanlarından hangilerine ağırlık verdiğini düşünüyorsunuz?

CEVAP 2) (En üst önem 1 ,en az önem 6 ile ifade edilecektir)

SOSYAL SORUMLULUK ALANLARI		SIRALAMA No:
a	Çalışanlar	4
b	Tüketiciler	3
c	Devlet	2
d	Hissedarlar	1
e	Doğa ve hayvanlar	6
f	Toplum	5

SORU 3) Bugüne kadar şirketinizin yer aldığı herhangi bir toplumsal sosyal sorumluluk projesi oldu mu?

CEVAP 3) Koç Topluluğu, eğitime ve çevrenin korunmasına yaptığı katkılarla tanınmaktadır. TEV (Türk Eğitim Vakfı), TAPAV (Türkiye Aile sağlığı ve Planlama Vakfı), TEGV (Türk Eğitim Gönüllüleri Vakfı), Deniztemiz adlı denizlerin temizlenmesi ve bu konuda eğitim verilmesi konulu projeler Koç topluluğunun kurduğu vakıflardır. Üretim faaliyetleri esnasında çevreyi korumayı görev edinen Koç grubu'nun tüm şirketleri ilgili ISO belgesi olan ISO 14001 'in sahibidir. Çevresel atıkları temizlenmesi ve geri dönüşümlü ürünler üretmek için ciddi yatırımlar yapmıştır. Bunları dışında çeşitli sporsal etkinliklere sponsor olmuş ve Koç Olimpiyatlarının kurucusudur.

PROJENİN	ADI	KONUSU	BAŞLAMA-BİTİŞ TARİHİ	
PROJE 1				
PROJE 2				
PROJE 3				
PROJE 4				

SORU 4) Şirketiniz Sosyal denetime tabi tutulduğu takdirde bunun şirketinize ne gibi avantajlar ya da dezavantajlar yaratacağını düşünüyorsunuz.

CEVAP 4) Zaten şirketlerimiz sosyal sorumluluklarının bilincinde olduğundan, herhangi bir avantaj veya dezavantaj yaratacağını düşünmüyorum. Sosyal denetim, holdingin zaten varolan prestijini belki biraz daha gözler önüne serecek ve toplumun yakından tanınmasını sağlayacaktır

SORU 5) Şirket politikalarınız sosyal denetime tabi tutulmak üzere bütçe ayırmaya uygun mu?

CEVAP 5)

Evet	X
Hayır	

Anket Yapılan Kuruluşun		Görüşülen Yöneticinin	
Ünvanı	Sektörü	Adı Soyadı	Pozisyonu
KOÇ A.Ş	BİLİŞİM		

Bu araştırma, sadece akademik bir çalışmada yararlanılmak üzere yapılmış olup, şirketinizi hiç bir taahhüt altına sokmadığı gibi, hiç bir yaptırımını da bulunmamaktadır. Akademik bir çalışmaya sağladığınız katkılarınız için teşekkür ederiz.

Özge BARUÖNÜ
Araştırma Sorumlusu
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
İşletme Bölümü (Master Öğrencisi)
İletişim: barunzge@yahoo.com.

GÖRÜŞME FORMUNA İLİŞKİN ÖN BİLGİ

Bu araştırma, Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü Yönetim ve Organizasyon Ana Bilim Dalı Başkanlığı öğretim üyelerinden Doç Dr. Mahmut ARSLAN'ın danışmanlığında hazırlanan " Sosyal Denetim" konulu yüksek lisans tezine katkı sağlaması açısından, büyük ve orta ölçekli firmaların orta ve üst düzey yöneticilerinden konuya şirketlerin bakış açısını anlayabilmek amacıyla yürütülmektedir. Sosyal denetim kavramı aşağıda özetlenmiştir.

Sosyal denetim kavramı, henüz Türkiye'de uygulanmayan, şirketlerin etik açıdan değerlendirmeye tabi tutulması ve bir takım sosyal kriterleri yerine getirebilme gücüne göre kredilendirilmesi yöntemidir. Ülkemizde şirketler kendi istekleri doğrultusunda, mali göstergeler açısından nizami olduklarını ispatlamak amacıyla profesyonel denetim şirketlerinden ve yeminli mali müşavirlerden onay almaktadırlar. Sosyal denetim ise mali denetimden farklı olarak şirketlerin, müşterilerine, çalışanlarına, tedarikçilerine, devlete, çevreye, hissedarlarına ve topluma karşı olan sorumluluklarını yerine getirebilme oranlarını ölçerek bu değerlere göre firmalara bir kredi notu verir. Şirketlerin yukarıda bahsedilen sorumluluklarını yerine getirilebilmesi öncelikle bu şirketlerin şeffaflık ilkesine uymaları, verilerini ve faaliyet raporlarının toplumla paylaşabilir olması gereklidir. Yukarıda bahsedilen sorumluluk alanlarına örnek olarak, şirketin, çalışanlarının haklarını gözetip gözetmediği, ücret politikası, ürünlerinin doğayı kirletmemesi, üretim kaynaklarının verimli kullanılması, tüketici haklarına saygı göstermesi, toplumsal projelere destek vermesi ve benzerlerini verebiliriz.

Sosyal denetime tabi tutulan ve standardın üzerinde kredibilitesi olan şirketler, rekabet avantajı kazanacak, şirket prestijini artıracak, bilinçli tüketici tarafından daha çok tercih edilecek ve daha iyi donanımlı iş gücü tarafından tercih edilecektir.

GÖRÜŞME SORULARI

SORU 1) Şirketiniz bağımsız denetim şirketleriyle ya da mali yeminli müşavirlerle çalışıyor mu?

CEVAP 1)

Evet	X
Hayır	

SORU 2) Şirketinizin yukarıda bahsedilen sosyal sorumluluk alanlarından hangilerine ağırlık verdiğini düşünüyorsunuz?

CEVAP 2) (En üst önem 1 ,en az önem 6 ile ifade edilecektir)

SOSYAL SORUMLULUK ALANLARI		SIRALAMA No:
a	Çalışanlar	6
b	Tüketiciler	1
c	Devlet	2
d	Hissedarlar	3
e	Doğa ve hayvanlar	4
f	Toplum	5

SORU 3) Bugüne kadar şirketinizin yeraldığı herhangi bir toplumsal sosyal sorumluluk projesi oldu mu?

CEVAP 3) Hayır.

PROJENİN	ADI	KONUSU	BAŞLAMA-BİTİŞ TARİHİ	
PROJE 1				
PROJE 2				
PROJE 3				
PROJE 4				

SORU 4) Şirketiniz Sosyal denetime tabi tutulduğu takdirde bunun şirketinize ne gibi avantajlar ya da dezavantajlar yaratacağını düşünüyorsunuz.

CEVAP 4) Herhangi bir dezavantajı olacağını düşünmüyorum.

Avantaj olarak; tüketiciye sunulan markaların toplum içerisindeki prestijini arttırabilir ve belki proje bazlı çalışmalara daha çok katkı sağlanabilir.

SORU 5) Şirket politikalarınız sosyal denetime tabi tutulmak üzere bütçe ayırmaya uygun mu?

CEVAP 5)

Evet	
Hayır	X

Anket Yapılan Kruluşun		Görüşülen Yöneticinin	
Ünvanı	Sektörü	Adı Soyadı	Pozisyonu
KOSİFLER A.Ş	OTOMOBİL		

Bu araştırma, sadece akademik bir çalışmada yararlanılmak üzere yapılmış olup, şirketinizi hiç bir taahhüt altına sokmadığı gibi, hiç bir yaptırım da bulunmamaktadır. Akademik bir çalışmaya sağladığınız katkılarınız için teşekkür ederiz.

Özge BARUÖNÜ
Araştırma Sorumlusu
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
İşletme Bölümü
İletişim: barunzge@yahoo.com.

GÖRÜŞME FORMUNA İLİŞKİN ÖN BİLGİ

Bu araştırma, Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü Yönetim ve Organizasyon Ana Bilim Dalı Başkanlığı öğretim üyelerinden Doç Dr. Mahmut ARSLAN'ın danışmanlığında hazırlanan " Sosyal Denetim" konulu yüksek lisans tezine katkı sağlaması açısından, büyük ve orta ölçekli firmaların orta ve üst düzey yöneticilerinden konuya şirketlerin bakış açısını anlayabilmek amacıyla yürütülmektedir. Sosyal denetim kavramı aşağıda özetlenmiştir.

Sosyal denetim kavramı, henüz Türkiye'de uygulanmayan, şirketlerin etik açıdan değerlendirmeye tabi tutulması ve bir takım sosyal kriterleri yerine getirebilme gücüne göre kredilendirilmesi yöntemidir. Ülkemizde şirketler kendi istekleri doğrultusunda, mali göstergeler açısından nizami olduklarını ispatlamak amacıyla profesyonel denetim şirketlerinden ve yeminli mali müşavirlerden onay almaktadırlar. Sosyal denetim ise mali denetimden farklı olarak şirketlerin, müşterilerine, çalışanlarına, tedarikçilerine, devlete, çevreye, hissedarlarına ve topluma karşı olan sorumluluklarını yerine getirebilme oranlarını ölçerek bu değerlere göre firmalara bir kredi notu verir. Şirketlerin yukarıda bahsedilen sorumluluklarını yerine getirilebilmesi öncelikle bu şirketlerin şeffaflık ilkesine uymaları, verilerini ve faaliyet raporlarının toplumla paylaşabilir olması gereklidir. Yukarıda bahsedilen sorumluluk alanlarına örnek olarak, şirketin, çalışanlarının haklarını gözetip gözetmediği, ücret politikası, ürünlerinin doğayı kirletmemesi, üretim kaynaklarının verimli kullanılması, tüketici haklarına saygı göstermesi, toplumsal projelere destek vermesi ve benzerlerini verebiliriz.

Sosyal denetime tabi tutulan ve standardın üzerinde kredibilitesi olan şirketler, rekabet avantajı kazanacak, şirket prestijini artıracak, bilinçli tüketici tarafından daha çok tercih edilecek ve daha iyi donanımlı iş gücü tarafından tercih edilecektir.

GÖRÜŞME SORULARI

SORU 1) Şirketiniz bağımsız denetim şirketleriyle ya da mali yeminli müşavirlerle çalışıyor mu?

CEVAP 1)

Evet	X
Hayır	

SORU 2) Şirketinizin yukarıda bahsedilen sosyal sorumluluk alanlarından hangilerine ağırlık verdiğini düşünüyorsunuz?

CEVAP 2) (En üst önem 1 ,en az önem 6 ile ifade edilecektir)

SOSYAL SORUMLULUK ALANLARI		SIRALAMA No:
a	Çalışanlar	3
b	Tüketiciler	1
c	Devlet	2
d	Hissedarlar	5
e	Doğa ve hayvanlar	6
f	Toplum	4

SORU 3) Bugüne kadar şirketinizin yer aldığı herhangi bir toplumsal sosyal sorumluluk projesi oldu mu?

CEVAP 3) Hayır.

PROJENİN	ADI	KONUSU	BAŞLAMA-BİTİŞ TARİHİ	
PROJE 1				
PROJE 2				
PROJE 3				
PROJE 4				

SORU 4) Şirketiniz Sosyal denetime tabi tutulduğu takdirde bunun şirketinize ne gibi avantajlar ya da dezavantajlar yaratacağını düşünüyorsunuz.

CEVAP 4) Şirketimizin tanınırlığını artıracak, müşteri potansiyelimizi artıracaktır, bir dezavantajı olacağını düşünmüyorum.

SORU 5) Şirket politikalarınız sosyal denetime tabi tutulmak üzere bütçe ayırmaya uygun mu?

CEVAP 5)

Evet	X
Hayır	

Anket Yapılan Kruluşun		Görüşülen Yöneticinin	
Ünvanı	Sektörü	Adı Soyadı	Pozisyonu
MNG HOLDİNG			

Bu araştırma, sadece akademik bir çalışmada yararlanılmak üzere yapılmış olup, şirketinizi hiç bir taahhüt altına sokmadığı gibi, hiç bir yaptırım da bulunmamaktadır. Akademik bir çalışmaya sağladığınız katkılarınız için teşekkür ederiz.

Özge BARUÖNÜ
Araştırma Sorumlusu
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
İşletme Bölümü
İletişim: barunzge@yahoo.com.

GÖRÜŞME FORMUNA İLİŞKİN ÖN BİLGİ

Bu araştırma, Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü Yönetim ve Organizasyon Ana Bilim Dalı Başkanlığı öğretim üyelerinden Doç Dr. Mahmut ARSLAN'ın danışmanlığında hazırlanan " Sosyal Denetim" konulu yüksek lisans tezine katkı sağlaması açısından, büyük ve orta ölçekli firmaların orta ve üst düzey yöneticilerinden konuya şirketlerin bakış açısını anlayabilmek amacıyla yürütülmektedir. Sosyal denetim kavramı aşağıda özetlenmiştir.

Sosyal denetim kavramı, henüz Türkiye'de uygulanmayan, şirketlerin etik açıdan değerlendirmeye tabi tutulması ve bir takım sosyal kriterleri yerine getirebilme gücüne göre kredilendirilmesi yöntemidir. Ülkemizde şirketler kendi istekleri doğrultusunda, mali göstergeler açısından nizami olduklarını ispatlamak amacıyla profesyonel denetim şirketlerinden ve yeminli mali müşavirlerden onay almaktadırlar. Sosyal denetim ise mali denetimden farklı olarak şirketlerin, müşterilerine, çalışanlarına, tedarikçilerine, devlete, çevreye, hissedarlarına ve topluma karşı olan sorumluluklarını yerine getirebilme oranlarını ölçerek bu değerlere göre firmalara bir kredi notu verir. Şirketlerin yukarıda bahsedilen sorumluluklarını yerine getirilebilmesi öncelikle bu şirketlerin şeffaflık ilkesine uymaları, verilerini ve faaliyet raporlarının toplumla paylaşabilir olması gereklidir. Yukarıda bahsedilen sorumluluk alanlarına örnek olarak, şirketin, çalışanlarının haklarını gözetip gözetmediği, ücret politikası, ürünlerinin doğayı kirletmemesi, üretim kaynaklarının verimli kullanılması, tüketici haklarına saygı göstermesi, toplumsal projelere destek vermesi ve benzerlerini verebiliriz.

Sosyal denetime tabi tutulan ve standardın üzerinde kredibilitesi olan şirketler, rekabet avantajı kazanacak, şirket prestijini artıracak, bilinçli tüketici tarafından daha çok tercih edilecek ve daha iyi donanımlı iş gücü tarafından tercih edilecektir.

GÖRÜŞME SORULARI

SORU 1) Şirketiniz bağımsız denetim şirketleriyle ya da mali yeminli müşavirlerle çalışıyor mu?

CEVAP 1)

Evet	X
Hayır	

SORU 2) Şirketinizin yukarıda bahsedilen sosyal sorumluluk alanlarından hangilerine ağırlık verdiğini düşünüyorsunuz?

CEVAP 2) (En üst önem 1 ,en az önem 6 ile ifade edilecektir)

SOSYAL SORUMLULUK ALANLARI		SIRALAMA No:
a	Çalışanlar	5
b	Tüketiciler	2
c	Devlet	6
d	Hissedarlar	4
e	Doğa ve hayvanlar	3
f	Toplum	1

SORU 3) Bugüne kadar şirketinizin yer aldığı herhangi bir toplumsal sosyal sorumluluk projesi oldu mu?

CEVAP 3) TEMA ‘nın birçok projesinde mali, maddi ve insangücü olarak destek verilmiştir.

PROJENİN	ADI	KONUSU	BAŞLAMA-BİTİŞ TARİHİ	
PROJE 1				
PROJE 2				
PROJE 3				
PROJE 4				

SORU 4) Şirketiniz Sosyal denetime tabi tutulduğu takdirde bunun şirketinize ne gibi avantajlar ya da dezavantajlar yaratacağını düşünüyorsunuz.

CEVAP 4) Şirketin prestiji artar, ürünleri daha çok tercih edilir,dolayısıyla rekabet avantajı yakalanabilir.

SORU 5) Şirket politikalarınız sosyal denetime tabi tutulmak üzere bütçe ayırmaya uygun mu?

CEVAP 5)

Evet	☒
Hayır	☐

Anket Yapılan Kruluşun		Görüşülen Yöneticinin	
Ünvanı	Sektörü	Adı Soyadı	Pozisyonu
TEKFEN HOLDING TOROS A.Ş	GÜBRE		

Bu araştırma, sadece akademik bir çalışmada yararlanılmak üzere yapılmış olup, şirketinizi hiç bir taahhüt altına sokmadığı gibi, hiç bir yaptırımını da bulunmamaktadır. Akademik bir çalışmaya sağladığınız katkılarınız için teşekkür ederiz.

Özge BARUÖNÜ
Araştırma Sorumlusu
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
İşletme Bölümü
İletişim: barunzge@yahoo.com.

GÖRÜŞME FORMUNA İLİŞKİN ÖN BİLGİ

Bu araştırma, Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü Yönetim ve Organizasyon Ana Bilim Dalı Başkanlığı öğretim üyelerinden Doç Dr. Mahmut ARSLAN'ın danışmanlığında hazırlanan " Sosyal Denetim" konulu yüksek lisans tezine katkı sağlaması açısından, büyük ve orta ölçekli firmaların orta ve üst düzey yöneticilerinden konuya şirketlerin bakış açısını anlayabilmek amacıyla yürütülmektedir. Sosyal denetim kavramı aşağıda özetlenmiştir.

Sosyal denetim kavramı, henüz Türkiye'de uygulanmayan, şirketlerin etik açıdan değerlendirmeye tabi tutulması ve bir takım sosyal kriterleri yerine getirebilme gücüne göre kredilendirilmesi yöntemidir. Ülkemizde şirketler kendi istekleri doğrultusunda, mali göstergeler açısından nizami olduklarını ispatlamak amacıyla profesyonel denetim şirketlerinden ve yeminli mali müşavirlerden onay almaktadırlar. Sosyal denetim ise mali denetimden farklı olarak şirketlerin, müşterilerine, çalışanlarına, tedarikçilerine, devlete, çevreye, hissedarlarına ve topluma karşı olan sorumluluklarını yerine getirebilme oranlarını ölçerek bu değerlere göre firmalara bir kredi notu verir. Şirketlerin yukarıda bahsedilen sorumluluklarını yerine getirilebilmesi öncelikle bu şirketlerin şeffaflık ilkesine uymaları, verilerini ve faaliyet raporlarının toplumla paylaşabilir olması gereklidir. Yukarıda bahsedilen sorumluluk alanlarına örnek olarak, şirketin, çalışanlarının haklarını gözetip gözetmediği, ücret politikası, ürünlerinin doğayı kirletmemesi, üretim kaynaklarının verimli kullanılması, tüketici haklarına saygı göstermesi, toplumsal projelere destek vermesi ve benzerlerini verebiliriz.

Sosyal denetime tabi tutulan ve standardın üzerinde kredibilitesi olan şirketler, rekabet avantajı kazanacak, şirket prestijini artıracak, bilinçli tüketici tarafından daha çok tercih edilecek ve daha iyi donanımlı iş gücü tarafından tercih edilecektir.

GÖRÜŞME SORULARI

SORU 1) Şirketiniz bağımsız denetim şirketleriyle ya da mali yeminli müşavirlerle çalışıyor mu?

CEVAP 1)

Evet	X
Hayır	

SORU 2) Şirketinizin yukarıda bahsedilen sosyal sorumluluk alanlarından hangilerine ağırlık verdiğini düşünüyorsunuz?

CEVAP 2) (En üst önem 1 ,en az önem 6 ile ifade edilecektir)

SOSYAL SORUMLULUK ALANLARI		SIRALAMA No:
a	Çalışanlar	4
b	Tüketiciler	3
c	Devlet	2
d	Hissedarlar	1
e	Doğa ve Hayvanlar	6
f	Toplum	5

SORU 3) Bugüne kadar şirketinizin yer aldığı herhangi bir toplumsal sosyal sorumluluk projesi oldu mu?

CEVAP 3) Sokak çocuklarının korunması, İzmir'de antik bir kentin kazılarının sponsorluğu, öğrencilere burs verilmesi

PROJENİN	ADI	KONUSU	BAŞLAMA-BİTİŞ TARİHİ	
PROJE 1				
PROJE 2				
PROJE 3				
PROJE 4				

SORU 4) Şirketiniz Sosyal denetime tabi tutulduğu takdirde bunun şirketinize ne gibi avantajlar ya da dezavantajlar yaratacağını düşünüyorsunuz.

CEVAP 4) Avantajları: projelerin gerçekten ne kadar işe yaradığının anlaşılması, şirket ortaklarının harcanan paranın düzgün harcandığında emin olması,Dezavantajı olduğunu düşünmüyorum

SORU 5) Sirket politikalarınız sosyal denetime tabi tutulmak üzere bütçe ayırmaya uygun mu?

CEVAP 5)

Evet	X
Hayır	

Anket Yapılan Kruluşun		Görüşülen Yöneticinin	
Ünvanı	Sektörü	Adı Soyadı	Pozisyonu
PHILIP MORISSA A.Ş	TÜTÜN		

Bu araştırma, sadece akademik bir çalışmada yararlanılmak üzere yapılmış olup, şirketinizi hiç bir taahhüt altına sokmadığı gibi, hiç bir yaptırımını da bulunmamaktadır. Akademik bir çalışmaya sağladığınız katkılarınız için teşekkür ederiz.

Özge BARUÖNÜ
Araştırma Sorumlusu
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
İşletme Bölümü
İletişim: barunzge@yahoo.com.

GÖRÜŞME FORMUNA İLİŞKİN ÖN BİLGİ

Bu araştırma, Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü Yönetim ve Organizasyon Ana Bilim Dalı Başkanlığı öğretim üyelerinden Doç Dr. Mahmut ARSLAN'ın danışmanlığında hazırlanan " Sosyal Denetim" konulu yüksek lisans tezine katkı sağlaması açısından, büyük ve orta ölçekli firmaların orta ve üst düzey yöneticilerinden konuya şirketlerin bakış açısını anlayabilmek amacıyla yürütülmektedir. Sosyal denetim kavramı aşağıda özetlenmiştir.

Sosyal denetim kavramı, henüz Türkiye'de uygulanmayan, şirketlerin etik açıdan değerlendirmeye tabi tutulması ve bir takım sosyal kriterleri yerine getirebilme gücüne göre kredilendirilmesi yöntemidir. Ülkemizde şirketler kendi istekleri doğrultusunda, mali göstergeler açısından nizami olduklarını ispatlamak amacıyla profesyonel denetim şirketlerinden ve yeminli mali müşavirlerden onay almaktadırlar. Sosyal denetim ise mali denetimden farklı olarak şirketlerin, müşterilerine, çalışanlarına, tedarikçilerine, devlete, çevreye, hissedarlarına ve topluma karşı olan sorumluluklarını yerine getirebilme oranlarını ölçerek bu değerlere göre firmalara bir kredi notu verir. Şirketlerin yukarıda bahsedilen sorumluluklarını yerine getirilebilmesi öncelikle bu şirketlerin şeffaflık ilkesine uymaları, verilerini ve faaliyet raporlarının toplumla paylaşabilir olması gereklidir. Yukarıda bahsedilen sorumluluk alanlarına örnek olarak, şirketin, çalışanlarının haklarını gözetip gözetmediği, ücret politikası, ürünlerinin doğayı kirletmemesi, üretim kaynaklarının verimli kullanılması, tüketici haklarına saygı göstermesi, toplumsal projelere destek vermesi ve benzerlerini verebiliriz.

Sosyal denetime tabi tutulan ve standardın üzerinde kredibilitesi olan şirketler, rekabet avantajı kazanacak, şirket prestijini artıracak, bilinçli tüketici tarafından daha çok tercih edilecek ve daha iyi donanımlı iş gücü tarafından tercih edilecektir.

GÖRÜŞME SORULARI

SORU 1) Şirketiniz bağımsız denetim şirketleriyle ya da mali yeminli müşavirlerle çalışıyor mu?

CEVAP 1)

Evet	X
Hayır	

SORU 2) Şirketinizin yukarıda bahsedilen sosyal sorumluluk alanlarından hangilerine ağırlık verdiğini düşünüyorsunuz?

CEVAP 2) (En üst önem 1 ,en az önem 6 ile ifade edilecektir)

SOSYAL SORUMLULUK ALANLARI		SIRALAMA No:
a	Çalışanlar	5
b	Tüketiciler	1
c	Devlet	3
d	Hissedarlar	2
e	Doğa ve hayvanlar	6
f	Toplum	4

SORU 3) Bugüne kadar şirketinizin yer aldığı herhangi bir toplumsal sosyal sorumluluk projesi oldu mu?

CEVAP 3) Hayır.

PROJENİN	ADI	KONUSU	BAŞLAMA-BİTİŞ TARİHİ	
PROJE 1				
PROJE 2				
PROJE 3				
PROJE 4				

SORU 4) Şirketiniz Sosyal denetime tabi tutulduğu takdirde bunun şirketinize ne gibi avantajlar ya da dezavantajlar yaratacağını düşünüyorsunuz.

CEVAP 4) Tüketiciler ve çalışanlar açısından güvenilirlik kazandıracaktır.

SORU 5) Şirket politikalarınız sosyal denetime tabi tutulmak üzere bütçe ayırmaya uygun mu?

CEVAP 5)

Evet	
Hayır	X

Anket Yapılan Kruluşun		Görüşülen Yöneticinin	
Ünvanı	Sektörü	Adı Soyadı	Pozisyonu
POLO GIYİM A.Ş	TEKSTİL		

Bu araştırma, sadece akademik bir çalışmada yararlanılmak üzere yapılmış olup, şirketinizi hiç bir taahhüt altına sokmadığı gibi, hiç bir yaptırımını da bulunmamaktadır. Akademik bir çalışmaya sağladığınız katkılarınız için teşekkür ederiz.

Özge BARUÖNÜ
Araştırma Sorumlusu
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
İşletme Bölümü
İletişim: barunzge@yahoo.com.

GÖRÜŞME FORMUNA İLİŞKİN ÖN BİLGİ

Bu araştırma, Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü Yönetim ve Organizasyon Ana Bilim Dalı Başkanlığı öğretim üyelerinden Doç Dr. Mahmut ARSLAN'ın danışmanlığında hazırlanan " Sosyal Denetim" konulu yüksek lisans tezine katkı sağlaması açısından, büyük ve orta ölçekli firmaların orta ve üst düzey yöneticilerinden konuya şirketlerin bakış açısını anlayabilmek amacıyla yürütülmektedir. Sosyal denetim kavramı aşağıda özetlenmiştir.

Sosyal denetim kavramı, henüz Türkiye'de uygulanmayan, şirketlerin etik açıdan değerlendirmeye tabi tutulması ve bir takım sosyal kriterleri yerine getirebilme gücüne göre kredilendirilmesi yöntemidir. Ülkemizde şirketler kendi istekleri doğrultusunda, mali göstergeler açısından nizami olduklarını ispatlamak amacıyla profesyonel denetim şirketlerinden ve yeminli mali müşavirlerden onay almaktadırlar. Sosyal denetim ise mali denetimden farklı olarak şirketlerin, müşterilerine, çalışanlarına, tedarikçilerine, devlete, çevreye, hissedarlarına ve topluma karşı olan sorumluluklarını yerine getirebilme oranlarını ölçerek bu değerlere göre firmalara bir kredi notu verir. Şirketlerin yukarıda bahsedilen sorumluluklarını yerine getirilebilmesi öncelikle bu şirketlerin şeffaflık ilkesine uymaları, verilerini ve faaliyet raporlarının toplumla paylaşabilir olması gereklidir. Yukarıda bahsedilen sorumluluk alanlarına örnek olarak, şirketin, çalışanlarının haklarını gözetip gözetmediği, ücret politikası, ürünlerinin doğayı kirletmemesi, üretim kaynaklarının verimli kullanılması, tüketici haklarına saygı göstermesi, toplumsal projelere destek vermesi ve benzerlerini verebiliriz.

Sosyal denetime tabi tutulan ve standardın üzerinde kredibilitesi olan şirketler, rekabet avantajı kazanacak, şirket prestijini artıracak, bilinçli tüketici tarafından daha çok tercih edilecek ve daha iyi donanımlı iş gücü tarafından tercih edilecektir.

GÖRÜŞME SORULARI

SORU 1) Şirketiniz bağımsız denetim şirketleriyle ya da mali yeminli müşavirlerle çalışıyor mu?

CEVAP 1)

Evet	X
Hayır	

SORU 2) Şirketinizin yukarıda bahsedilen sosyal sorumluluk alanlarından hangilerine ağırlık verdiğini düşünüyorsunuz?

CEVAP 2) (En üst önem 1 ,en az önem 6 ile ifade edilecektir)

SOSYAL SORUMLULUK ALANLARI		SIRALAMA No:
a	Çalışanlar	5
b	Tüketiciler	3
c	Devlet	4
d	Hissedarlar	1
e	Doğa ve hayvanlar	6
f	Toplum	2

SORU 3) Bugüne kadar şirketinizin yer aldığı herhangi bir toplumsal sosyal sorumluluk projesi oldu mu?

CEVAP 3) Sabancı grubu, toplumsal sorumluluk alanında ciddi yatırımlar yapan bir topluluktur. Bugüne kadar kurduğu vakıf üniversitesinde pek çok başarılı öğrenciyi bursla okutmuş ve istihdam sağlamıştır. Bunun dışında pek çok polisevi, kütüphane, spor tesisi, kreş, sağlık tesisleri ve öğrenci yurtları açarak topluma hizmet etmiştir.

PROJENİN	ADI	KONUSU	BAŞLAMA-BİTİŞ TARİHİ	
PROJE 1				
PROJE 2				
PROJE 3				
PROJE 4				

SORU 4) Şirketiniz Sosyal denetime tabi tutulduğu takdirde bunun şirketinize ne gibi avantajlar ya da dezavantajlar yaratacağını düşünüyorsunuz.

CEVAP 4) Bir dezavantajı olacağını düşünmüyorum, zaten yerine getirmekte olduğu sosyal sorumlulukları olan bir topluluğuz. Ancak diğer büyümekte olan şirketlere, örnek olacağını ve onları da katılıma teşvik edeceğini düşünüyorum.

SORU 5) Şirket politikalarınız sosyal denetime tabi tutulmak üzere bütçe ayırmaya uygun mu?

CEVAP 5)

Evet	☒
Hayır	☐

Anket Yapılan Kruluşun		Görüşülen Yöneticinin	
Ünvanı	Sektörü	Adı Soyadı	Pozisyonu
SABANCI A.Ş	FİNANS		

Bu araştırma, sadece akademik bir çalışmada yararlanılmak üzere yapılmış olup, şirketinizi hiç bir taahhüt altına sokmadığı gibi, hiç bir yaptırımı da bulunmamaktadır. Akademik bir çalışmaya sağladığınız katkılarınız için teşekkür ederiz.

Özge BARUÖNÜ
Araştırma Sorumlusu
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
İşletme Bölümü
İletişim: barunzge@yahoo.com.

GÖRÜŞME FORMUNA İLİŞKİN ÖN BİLGİ

Bu araştırma, Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü Yönetim ve Organizasyon Ana Bilim Dalı Başkanlığı öğretim üyelerinden Doç Dr. Mahmut ARSLAN'ın danışmanlığında hazırlanan " Sosyal Denetim" konulu yüksek lisans tezine katkı sağlaması açısından, büyük ve orta ölçekli firmaların orta ve üst düzey yöneticilerinden konuya şirketlerin bakış açısını anlayabilmek amacıyla yürütülmektedir. Sosyal denetim kavramı aşağıda özetlenmiştir.

Sosyal denetim kavramı, henüz Türkiye'de uygulanmayan, şirketlerin etik açıdan değerlendirmeye tabi tutulması ve bir takım sosyal kriterleri yerine getirebilme gücüne göre kredilendirilmesi yöntemidir. Ülkemizde şirketler kendi istekleri doğrultusunda, mali göstergeler açısından nizami olduklarını ispatlamak amacıyla profesyonel denetim şirketlerinden ve yeminli mali müşavirlerden onay almaktadırlar. Sosyal denetim ise mali denetimden farklı olarak şirketlerin, müşterilerine, çalışanlarına, tedarikçilerine, devlete, çevreye, hissedarlarına ve topluma karşı olan sorumluluklarını yerine getirebilme oranlarını ölçerek bu değerlere göre firmalara bir kredi notu verir. Şirketlerin yukarıda bahsedilen sorumluluklarını yerine getirilebilmesi öncelikle bu şirketlerin şeffaflık ilkesine uymaları, verilerini ve faaliyet raporlarının toplumla paylaşabilir olması gereklidir. Yukarıda bahsedilen sorumluluk alanlarına örnek olarak, şirketin, çalışanlarının haklarını gözetip gözetmediği, ücret politikası, ürünlerinin doğayı kirletmemesi, üretim kaynaklarının verimli kullanılması, tüketici haklarına saygı göstermesi, toplumsal projelere destek vermesi ve benzerlerini verebiliriz.

Sosyal denetime tabi tutulan ve standardın üzerinde kredibilitesi olan şirketler, rekabet avantajı kazanacak, şirket prestijini artıracak, bilinçli tüketici tarafından daha çok tercih edilecek ve daha iyi donanımlı iş gücü tarafından tercih edilecektir.

GÖRÜŞME SORULARI

SORU 1) Şirketiniz bağımsız denetim şirketleriyle ya da mali yeminli müşavirlerle çalışıyor mu?

CEVAP 1)

Evet	X
Hayır	

SORU 2) Şirketinizin yukarıda bahsedilen sosyal sorumluluk alanlarından hangilerine ağırlık verdiğini düşünüyorsunuz?

CEVAP 2) (En üst önem 1 ,en az önem 6 ile ifade edilecektir)

SOSYAL SORUMLULUK ALANLARI		SIRALAMA No:
a	Çalışanlar	3
b	Tüketiciler	5
c	Devlet	4
d	Hissedarlar	6
e	Doğa ve hayvanlar	2
f	Toplum	1

SORU 3) Bugüne kadar şirketinizin yer aldığı herhangi bir toplumsal sosyal sorumluluk projesi oldu mu?

CEVAP 3) Yetiştirme yurtlarına ve görme özürlüler okulu için bilgisayar tv temini , oyun ve tv salonlarının yenilenmesi projelerini gerçekleştirdik ve onlar için otel bünyesinde çeşitli etkinlikler düzenledik.

PROJENİN	ADI	KONUSU	BAŞLAMA-BİTİŞ TARİHİ	
PROJE 1				
PROJE 2				
PROJE 3				
PROJE 4				

SORU 4) Şirketiniz Sosyal denetime tabi tutulduğu takdirde bunun şirketinize ne gibi avantajlar ya da dezavantajlar yaratacağını düşünüyorsunuz.

CEVAP 4) Şirketimiz toplumdan kazandığının bir kısmını yine içinde bulunduğu toplum için kullanmaya prensip olarak çok önem vermektedir. Ancak faaliyet alanlarımızın sadece ihtiyacı olan öğretim kurumlarına yönelik olduğunu belirtmekte yarar var.Bu tür faaliyetlerimizin bizim için toplum içerisinde maddi bir katkı olmasa da prestij sağladığını düşünüyoruz.

SORU 5) Şirket politikalarınız sosyal denetime tabi tutulmak üzere bütçe ayırmaya uygun mu?

CEVAP 5)

Evet	☒
Hayır	☐

Anket Yapılan Kruluşun		Görüşülen Yöneticinin	
Ünvanı	Sektörü	Adı Soyadı	Pozisyonu
SHERATON HOTEL	TURİZM	RAHİM GÜLCÜ	DİREKTÖR

Bu araştırma, sadece akademik bir çalışmada yararlanılmak üzere yapılmış olup, şirketinizi hiç bir taahhüt altına sokmadığı gibi, hiç bir yaptırımını da bulunmamaktadır. Akademik bir çalışmaya sağladığınız katkılarınız için teşekkür ederiz.

Özge BARUÖNÜ
Araştırma Sorumlusu
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
İşletme Bölümü
İletişim: barunzge@yahoo.com.

GÖRÜŞME FORMUNA İLİŞKİN ÖN BİLGİ

Bu araştırma, Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü Yönetim ve Organizasyon Ana Bilim Dalı Başkanlığı öğretim üyelerinden Doç Dr. Mahmut ARSLAN'ın danışmanlığında hazırlanan " Sosyal Denetim" konulu yüksek lisans tezine katkı sağlaması açısından, büyük ve orta ölçekli firmaların orta ve üst düzey yöneticilerinden konuya şirketlerin bakış açısını anlayabilmek amacıyla yürütülmektedir. Sosyal denetim kavramı aşağıda özetlenmiştir.

Sosyal denetim kavramı, henüz Türkiye'de uygulanmayan, şirketlerin etik açıdan değerlendirmeye tabi tutulması ve bir takım sosyal kriterleri yerine getirebilme gücüne göre kredilendirilmesi yöntemidir. Ülkemizde şirketler kendi istekleri doğrultusunda, mali göstergeler açısından nizami olduklarını ispatlamak amacıyla profesyonel denetim şirketlerinden ve yeminli mali müşavirlerden onay almaktadırlar. Sosyal denetim ise mali denetimden farklı olarak şirketlerin, müşterilerine, çalışanlarına, tedarikçilerine, devlete, çevreye, hissedarlarına ve topluma karşı olan sorumluluklarını yerine getirebilme oranlarını ölçerek bu değerlere göre firmalara bir kredi notu verir. Şirketlerin yukarıda bahsedilen sorumluluklarını yerine getirilebilmesi öncelikle bu şirketlerin şeffaflık ilkesine uymaları, verilerini ve faaliyet raporlarının toplumla paylaşabilir olması gereklidir. Yukarıda bahsedilen sorumluluk alanlarına örnek olarak, şirketin, çalışanlarının haklarını gözetip gözetmediği, ücret politikası, ürünlerinin doğayı kirletmemesi, üretim kaynaklarının verimli kullanılması, tüketici haklarına saygı göstermesi, toplumsal projelere destek vermesi ve benzerlerini verebiliriz.

Sosyal denetime tabi tutulan ve standardın üzerinde kredibilitesi olan şirketler, rekabet avantajı kazanacak, şirket prestijini artıracak, bilinçli tüketici tarafından daha çok tercih edilecek ve daha iyi donanımlı iş gücü tarafından tercih edilecektir.

GÖRÜŞME SORULARI

SORU 1) Şirketiniz bağımsız denetim şirketleriyle ya da mali yeminli müşavirlerle çalışıyor mu?

CEVAP 1)

Evet	X
Hayır	

SORU 2) Şirketinizin yukarıda bahsedilen sosyal sorumluluk alanlarından hangilerine ağırlık verdiğini düşünüyorsunuz?

CEVAP 2) (En üst önem 1 ,en az önem 6 ile ifade edilecektir)

SOSYAL SORUMLULUK ALANLARI		SIRALAMA No:
a	Çalışanlar	4
b	Tüketiciler	3
c	Devlet	2
d	Hissedarlar	1
e	Doğa ve hayvanlar	6
f	Toplum	5

SORU 3) Bugüne kadar şirketinizin yeraldığı herhangi bir toplumsal sosyal sorumluluk projesi oldu mu?

GÖRÜŞME FORMUNA İLİŞKİN ÖN BİLGİ

Bu araştırma, Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü Yönetim ve Organizasyon Ana Bilim Dalı Başkanlığı öğretim üyelerinden Doç Dr. Mahmut ARSLAN'ın danışmanlığında hazırlanan " Sosyal Denetim" konulu yüksek lisans tezine katkı sağlaması açısından, büyük ve orta ölçekli firmaların orta ve üst düzey yöneticilerinden konuya şirketlerin bakış açısını anlayabilmek amacıyla yürütülmektedir. Sosyal denetim kavramı aşağıda özetlenmiştir.

Sosyal denetim kavramı, henüz Türkiye'de uygulanmayan, şirketlerin etik açıdan değerlendirmeye tabi tutulması ve bir takım sosyal kriterleri yerine getirebilme gücüne göre kredilendirilmesi yöntemidir. Ülkemizde şirketler kendi istekleri doğrultusunda, mali göstergeler açısından nizami olduklarını ispatlamak amacıyla profesyonel denetim şirketlerinden ve yeminli mali müşavirlerden onay almaktadırlar. Sosyal denetim ise mali denetimden farklı olarak şirketlerin, müşterilerine, çalışanlarına, tedarikçilerine, devlete, çevreye, hissedarlarına ve topluma karşı olan sorumluluklarını yerine getirebilme oranlarını ölçerek bu değerlere göre firmalara bir kredi notu verir. Şirketlerin yukarıda bahsedilen sorumluluklarını yerine getirilebilmesi öncelikle bu şirketlerin şeffaflık ilkesine uymaları, verilerini ve faaliyet raporlarının toplumla paylaşabilir olması gereklidir. Yukarıda bahsedilen sorumluluk alanlarına örnek olarak, şirketin, çalışanlarının haklarını gözetip gözetmediği, ücret politikası, ürünlerinin doğayı kirletmemesi, üretim kaynaklarının verimli kullanılması, tüketici haklarına saygı göstermesi, toplumsal projelere destek vermesi ve benzerlerini verebiliriz.

Sosyal denetime tabi tutulan ve standardın üzerinde kredibilitesi olan şirketler, rekabet avantajı kazanacak, şirket prestijini artıracak, bilinçli tüketici tarafından daha çok tercih edilecek ve daha iyi donanımlı iş gücü tarafından tercih edilecektir.

GÖRÜŞME SORULARI

SORU 1) Şirketiniz bağımsız denetim şirketleriyle ya da mali yeminli müşavirlerle çalışıyor mu?

CEVAP 1)

Evet	X
Hayır	

SORU 2) Şirketinizin yukarıda bahsedilen sosyal sorumluluk alanlarından hangilerine ağırlık verdiğini düşünüyorsunuz?

CEVAP 2) (En üst önem 1 ,en az önem 6 ile ifade edilecektir)

SOSYAL SORUMLULUK ALANLARI		SIRALAMA No:
a	Çalışanlar	3
b	Tüketiciler	2
c	Devlet	1
d	Hissedarlar	4
e	Doğa ve hayvanlar	6
f	Toplum	5

SORU 3) Bugüne kadar şirketinizin yer aldığı herhangi bir toplumsal sosyal sorumluluk projesi oldu mu?

CEVAP 3)

PROJENİN	ADI	KONUSU	BAŞLAMA-BİTİŞ TARİHİ	
PROJE 1	YALOVA DEPREMİ	ENKAZ KALDIRMA		
PROJE 2	DÜZCE DEPREMİ	ENKAZ KALDIRMA		
PROJE 3				
PROJE 4				

SORU 4) Şirketiniz Sosyal denetime tabi tutulduğu takdirde bunun şirketinize ne gibi avantajlar ya da dezavantajlar yaratacağını düşünüyorsunuz.

CEVAP 4) Şirketimizin sosyal denetime tabi tutulması müşterilere, topluma, devlete, çevreye, çalışanlarına vb. karşı olan sorumluluklarının yerine getirilip getirilmediğini görebilmesi için yerinde bir denetim olacaktır.Tabi bunun için şeffaflık ilkesi de şart olacaktır. Bu denetimin şirketimize prestij, bilinçli tüketici kazanma ve daha iyi personel sağlama açısından katacağı artılar çok olacaktır.

SORU 5) Şirket politikalarınız sosyal denetime tabi tutulmak üzere bütçe ayırmaya uygun mu?

CEVAP 5)

Evet	X
Hayır	

Anket Yapılan Kruluşun		Görüşülen Yöneticinin	
Ünvanı	Sektörü	Adı Soyadı	Pozisyonu
ASLANLAR İNŞAAT SAN TİC A.Ş	İNŞAAT	FAZLI ASLAN	ORTAK

Bu araştırma, sadece akademik bir çalışmada yararlanılmak üzere yapılmış olup, şirketinizi hiç bir taahhüt altına sokmadığı gibi, hiç bir yaptırımını da bulunmamaktadır. Akademik bir çalışmaya sağladığınız katkılarınız için teşekkür ederiz.

Özge BARUÖNÜ
Araştırma Sorumlusu
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
İşletme Bölümü
İletişim: barunzge@yahoo.com.

GÖRÜŞME FORMUNA İLİŞKİN ÖN BİLGİ

Bu araştırma, Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü Yönetim ve Organizasyon Ana Bilim Dalı Başkanlığı öğretim üyelerinden Doç Dr. Mahmut ARSLAN'ın danışmanlığında hazırlanan " Sosyal Denetim" konulu yüksek lisans tezine katkı sağlaması açısından, büyük ve orta ölçekli firmaların orta ve üst düzey yöneticilerinden konuya şirketlerin bakış açısını anlayabilmek amacıyla yürütülmektedir. Sosyal denetim kavramı aşağıda özetlenmiştir.

Sosyal denetim kavramı, henüz Türkiye'de uygulanmayan, şirketlerin etik açıdan değerlendirmeye tabi tutulması ve bir takım sosyal kriterleri yerine getirebilme gücüne göre kredilendirilmesi yöntemidir. Ülkemizde şirketler kendi istekleri doğrultusunda, mali göstergeler açısından nizami olduklarını ispatlamak amacıyla profesyonel denetim şirketlerinden ve yeminli mali müşavirlerden onay almaktadırlar. Sosyal denetim ise mali denetimden farklı olarak şirketlerin, müşterilerine, çalışanlarına, tedarikçilerine, devlete, çevreye, hissedarlarına ve topluma karşı olan sorumluluklarını yerine getirebilme oranlarını ölçerek bu değerlere göre firmalara bir kredi notu verir. Şirketlerin yukarıda bahsedilen sorumluluklarını yerine getirilebilmesi öncelikle bu şirketlerin şeffaflık ilkesine uymaları, verilerini ve faaliyet raporlarının toplumla paylaşabilir olması gereklidir. Yukarıda bahsedilen sorumluluk alanlarına örnek olarak, şirketin, çalışanlarının haklarını gözetip gözetmediği, ücret politikası, ürünlerinin doğayı kirletmemesi, üretim kaynaklarının verimli kullanılması, tüketici haklarına saygı göstermesi, toplumsal projelere destek vermesi ve benzerlerini verebiliriz.

Sosyal denetime tabi tutulan ve standardın üzerinde kredibilitesi olan şirketler, rekabet avantajı kazanacak, şirket prestijini artıracak, bilinçli tüketici tarafından daha çok tercih edilecek ve daha iyi donanımlı iş gücü tarafından tercih edilecektir.

GÖRÜŞME SORULARI

SORU 1), Şirketiniz bağımsız denetim şirketleriyle ya da mali yeminli müşavirlerle çalışıyor mu?

CEVAP 1)

Evet	X
Hayır	

SPK kapsamında olduğumuz için, tam tastik kapsamında olup bağımsız denetim şirketi gözetimindeyiz.

SORU 2) Şirketinizin yukarıda bahsedilen sosyal sorumluluk alanlarından hangilerine ağırlık verdiğini düşünüyorsunuz?

CEVAP 2) (En üst önem 1 ,en az önem 6 ile ifade edilecektir)

SOSYAL SORUMLULUK ALANLARI		SIRALAMA No:
a	Çalışanlar	3
b	Tüketiciler	2
c	Devlet	6
d	Hissedarlar	1
e	Doğa ve hayvanlar	5
f	Toplum	4

SORU 3) Bugüne kadar şirketinizin yer aldığı herhangi bir toplumsal sosyal sorumluluk projesi oldu mu?

CEVAP 3) Yöresel festivaller düzenlemekteyiz..Bu festivallerin amacı Türkiye geneline dağılmış, hemşehrilerimizi ve ticarethanelerimizi birbiriyle kaynaştırmak, bağların kuvvetlenmesini sağlamaktır.

PROJENİN	ADI	KONUSU	BAŞLAMA-BİTİŞ TARİHİ	
PROJE 1				
PROJE 2				
PROJE 3				
PROJE 4				

SORU 4) Şirketiniz Sosyal denetime tabi tutulduğu takdirde bunun şirketinize ne gibi avantajlar ya da dezavantajlar yaratacağını düşünüyorsunuz.

CEVAP 4) Avantajlarının, bölge tanıtımını hızlandıracağı, kültürel birliği sağlayacağı, ticari ve dostluk bağlarını kuvvetlendireceği olacağını düşünüyorum.Dezavantajı ise üretim ve istihdam sağlayacak finansman kaynaklarının heba edilmesidir.

SORU 5) Şirket politikalarınız sosyal denetime tabi tutulmak üzere bütçe ayırmaya uygun mu?

CEVAP 5)

Evet	
Hayır	X

Anket Yapılan Kuruluşun		Görüşülen Yöneticinin	
Ünvanı	Sektörü	Adı Soyadı	Pozisyonu
BİRKO A.Ş	HALI ÜRETİM		

Bu araştırma, sadece akademik bir çalışmada yararlanılmak üzere yapılmış olup, şirketinizi hiç bir taahhüt altına sokmadığı gibi, hiç bir yaptırım da bulunmamaktadır. Akademik bir çalışmaya sağladığınız katkılarınız için teşekkür ederiz.

Özge BARUÖNÜ
Araştırma Sorumlusu
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
İşletme Bölümü
İletişim: barunzge@yahoo.com.

GÖRÜŞME FORMUNA İLİŞKİN ÖN BİLGİ

Bu araştırma, Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü Yönetim ve Organizasyon Ana Bilim Dalı Başkanlığı öğretim üyelerinden Doç Dr. Mahmut ARSLAN'ın danışmanlığında hazırlanan " Sosyal Denetim" konulu yüksek lisans tezine katkı sağlaması açısından, büyük ve orta ölçekli firmaların orta ve üst düzey yöneticilerinden konuya şirketlerin bakış açısını anlayabilmek amacıyla yürütülmektedir. Sosyal denetim kavramı aşağıda özetlenmiştir.

Sosyal denetim kavramı, henüz Türkiye'de uygulanmayan, şirketlerin etik açıdan değerlendirmeye tabi tutulması ve bir takım sosyal kriterleri yerine getirebilme gücüne göre kredilendirilmesi yöntemidir. Ülkemizde şirketler kendi istekleri doğrultusunda, mali göstergeler açısından nizami olduklarını ispatlamak amacıyla profesyonel denetim şirketlerinden ve yeminli mali müşavirlerden onay almaktadırlar. Sosyal denetim ise mali denetimden farklı olarak şirketlerin, müşterilerine, çalışanlarına, tedarikçilerine, devlete, çevreye, hissedarlarına ve topluma karşı olan sorumluluklarını yerine getirebilme oranlarını ölçerek bu değerlere göre firmalara bir kredi notu verir. Şirketlerin yukarıda bahsedilen sorumluluklarını yerine getirilebilmesi öncelikle bu şirketlerin şeffaflık ilkesine uymaları, verilerini ve faaliyet raporlarının toplumla paylaşabilir olması gereklidir. Yukarıda bahsedilen sorumluluk alanlarına örnek olarak, şirketin, çalışanlarının haklarını gözetip gözetmediği, ücret politikası, ürünlerinin doğayı kirletmemesi, üretim kaynaklarının verimli kullanılması, tüketici haklarına saygı göstermesi, toplumsal projelere destek vermesi ve benzerlerini verebiliriz.

Sosyal denetime tabi tutulan ve standardın üzerinde kredibilitesi olan şirketler, rekabet avantajı kazanacak, şirket prestijini artıracak, bilinçli tüketici tarafından daha çok tercih edilecek ve daha iyi donanımlı iş gücü tarafından tercih edilecektir.

GÖRÜŞME SORULARI

SORU 1) Şirketiniz bağımsız denetim şirketleriyle ya da mali yeminli müşavirlerle çalışıyor mu?

CEVAP 1)

Evet	X
Hayır	

SORU 2) Şirketinizin yukarıda bahsedilen sosyal sorumluluk alanlarından hangilerine ağırlık verdiğini düşünüyorsunuz?

CEVAP 2) (En üst önem 1 ,en az önem 6 ile ifade edilecektir)

SOSYAL SORUMLULUK ALANLARI		SIRALAMA No:
a	Çalışanlar	3
b	Tüketiciler	1
c	Devlet	6
d	Hissedarlar	2
e	Doğa ve hayvanlar	5
f	Toplum	4

SORU 3) Bugüne kadar şirketinizin yer aldığı herhangi bir toplumsal sosyal sorumluluk projesi oldu mu?

CEVAP 3) Dönem dönem deprem bölgelerine ve ihtiyaç duyan bölgelere giyim yardımı yapıyoruz.

PROJENİN	ADI	KONUSU	BAŞLAMA-BİTİŞ TARİHİ	
PROJE 1				
PROJE 2				
PROJE 3				
PROJE 4				

SORU 4) Şirketiniz Sosyal denetime tabi tutulduğu takdirde bunun şirketinize ne gibi avantajlar ya da dezavantajlar yaratacağını düşünüyorsunuz.

CEVAP 4) Müşteri payımızı artıracak, itibar sağlamamıza katkıda bulunacaktır, herhangi bir dezavantajı olamaz.

SORU 5) Şirket politikalarınız sosyal denetime tabi tutulmak üzere bütçe ayırmaya uygun mu?

CEVAP 5)

Evet	X
Hayır	

Anket Yapılan Kruluşun		Görüşülen Yöneticinin	
Ünvanı	Sektörü	Adı Soyadı	Pozisyonu
DERİN MAĞAZALARI	MAĞAZACILIK		

Bu araştırma, sadece akademik bir çalışmada yararlanılmak üzere yapılmış olup, şirketinizi hiç bir taahhüt altına sokmadığı gibi, hiç bir yaptırımını da bulunmamaktadır. Akademik bir çalışmaya sağladığınız katkılarınız için teşekkür ederiz.

Özge BARUÖNÜ
Araştırma Sorumlusu
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
İşletme Bölümü
İletişim: barunzge@yahoo.com.

GÖRÜŞME FORMUNA İLİŞKİN ÖN BİLGİ

Bu araştırma, Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü Yönetim ve Organizasyon Ana Bilim Dalı Başkanlığı öğretim üyelerinden Doç Dr. Mahmut ARSLAN'ın danışmanlığında hazırlanan " Sosyal Denetim" konulu yüksek lisans tezine katkı sağlaması açısından, büyük ve orta ölçekli firmaların orta ve üst düzey yöneticilerinden konuya şirketlerin bakış açısını anlayabilmek amacıyla yürütülmektedir. Sosyal denetim kavramı aşağıda özetlenmiştir.

Sosyal denetim kavramı, henüz Türkiye'de uygulanmayan, şirketlerin etik açıdan değerlendirmeye tabi tutulması ve bir takım sosyal kriterleri yerine getirebilme gücüne göre kredilendirilmesi yöntemidir. Ülkemizde şirketler kendi istekleri doğrultusunda, mali göstergeler açısından nizami olduklarını ispatlamak amacıyla profesyonel denetim şirketlerinden ve yeminli mali müşavirlerden onay almaktadırlar. Sosyal denetim ise mali denetimden farklı olarak şirketlerin, müşterilerine, çalışanlarına, tedarikçilerine, devlete, çevreye, hissedarlarına ve topluma karşı olan sorumluluklarını yerine getirebilme oranlarını ölçerek bu değerlere göre firmalara bir kredi notu verir. Şirketlerin yukarıda bahsedilen sorumluluklarını yerine getirilebilmesi öncelikle bu şirketlerin şeffaflık ilkesine uymaları, verilerini ve faaliyet raporlarının toplumla paylaşabilir olması gereklidir. Yukarıda bahsedilen sorumluluk alanlarına örnek olarak, şirketin, çalışanlarının haklarını gözetip gözetmediği, ücret politikası, ürünlerinin doğayı kirletmemesi, üretim kaynaklarının verimli kullanılması, tüketici haklarına saygı göstermesi, toplumsal projelere destek vermesi ve benzerlerini verebiliriz.

Sosyal denetime tabi tutulan ve standardın üzerinde kredibilitesi olan şirketler, rekabet avantajı kazanacak, şirket prestijini artıracak, bilinçli tüketici tarafından daha çok tercih edilecek ve daha iyi donanımlı iş gücü tarafından tercih edilecektir.

GÖRÜŞME SORULARI

SORU 1) Şirketiniz bağımsız denetim şirketleriyle ya da mali yeminli müşavirlerle çalışıyor mu?

CEVAP 1)

Evet	X
Hayır	

Halka Açık anonim şirket olduğumuz için yasal zorunluluğumuz var.

SORU 2) Şirketinizin yukarıda bahsedilen sosyal sorumluluk alanlarından hangilerine ağırlık verdiğini düşünüyorsunuz?

CEVAP 2) (En üst önem 1 ,en az önem 6 ile ifade edilecektir)

SOSYAL SORUMLULUK ALANLARI		SIRALAMA No:
a	Çalışanlar	4
b	Tüketiciler	3
c	Devlet	2
d	Hissedarlar	1
e	Doğa ve hayvanlar	5
f	Toplum	6

SORU 3) Bugüne kadar şirketinizin yer aldığı herhangi bir toplumsal sosyal sorumluluk projesi oldu mu?

CEVAP 3) Özel ODTÜ ilköğretime gitmeye hak kazanan ancak maddi imkansızlıklardan dolayı gidemeyen öğrencilerin okul masraflarını karşılıyoruz.

PROJENİN	ADI	KONUSU	BAŞLAMA-BİTİŞ TARİHİ	
PROJE 1	ODTÜ	Eğitim	Her yıl	
PROJE 2				
PROJE 3				
PROJE 4				

SORU 4) Şirketiniz Sosyal denetime tabi tutulduğu takdirde bunun şirketinize ne gibi avantajlar ya da dezavantajlar yaratacağını düşünüyorsunuz.

CEVAP 4) Şirketimize güvenilirlik, şeffaflık ve açıklık sağlayacaktır,Bir dezavantajı olacağını düşünmüyorum.

SORU 5) Şirket politikalarınız sosyal denetime tabi tutulmak üzere bütçe ayırmaya uygun mu?

CEVAP 5)

Evet	X
Hayır	

Anket Yapılan Kruluşun		Görüşülen Yöneticinin	
Ünvanı	Sektörü	Adı Soyadı	Pozisyonu
DİTAŞ			

Bu araştırma, sadece akademik bir çalışmada yararlanılmak üzere yapılmış olup, şirketinizi hiç bir taahhüt altına sokmadığı gibi, hiç bir yaptırımını da bulunmamaktadır. Akademik bir çalışmaya sağladığınız katkılarınız için teşekkür ederiz.

Özge BARUÖNÜ
Araştırma Sorumlusu
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
İşletme Bölümü
İletişim: barunzge@yahoo.com.

GÖRÜŞME FORMUNA İLİŞKİN ÖN BİLGİ

Bu araştırma, Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü Yönetim ve Organizasyon Ana Bilim Dalı Başkanlığı öğretim üyelerinden Doç Dr. Mahmut ARSLAN'ın danışmanlığında hazırlanan " Sosyal Denetim" konulu yüksek lisans tezine katkı sağlaması açısından, büyük ve orta ölçekli firmaların orta ve üst düzey yöneticilerinden konuya şirketlerin bakış açısını anlayabilmek amacıyla yürütülmektedir. Sosyal denetim kavramı aşağıda özetlenmiştir.

Sosyal denetim kavramı, henüz Türkiye'de uygulanmayan, şirketlerin etik açıdan değerlendirmeye tabi tutulması ve bir takım sosyal kriterleri yerine getirebilme gücüne göre kredilendirilmesi yöntemidir. Ülkemizde şirketler kendi istekleri doğrultusunda, mali göstergeler açısından nizami olduklarını ispatlamak amacıyla profesyonel denetim şirketlerinden ve yeminli mali müşavirlerden onay almaktadırlar. Sosyal denetim ise mali denetimden farklı olarak şirketlerin, müşterilerine, çalışanlarına, tedarikçilerine, devlete, çevreye, hissedarlarına ve topluma karşı olan sorumluluklarını yerine getirebilme oranlarını ölçerek bu değerlere göre firmalara bir kredi notu verir. Şirketlerin yukarıda bahsedilen sorumluluklarını yerine getirilebilmesi öncelikle bu şirketlerin şeffaflık ilkesine uymaları, verilerini ve faaliyet raporlarının toplumla paylaşabilir olması gereklidir. Yukarıda bahsedilen sorumluluk alanlarına örnek olarak, şirketin, çalışanlarının haklarını gözetip gözetmediği, ücret politikası, ürünlerinin doğayı kirletmemesi, üretim kaynaklarının verimli kullanılması, tüketici haklarına saygı göstermesi, toplumsal projelere destek vermesi ve benzerlerini verebiliriz.

Sosyal denetime tabi tutulan ve standardın üzerinde kredibilitesi olan şirketler, rekabet avantajı kazanacak, şirket prestijini artıracak, bilinçli tüketici tarafından daha çok tercih edilecek ve daha iyi donanımlı iş gücü tarafından tercih edilecektir.

GÖRÜŞME SORULARI

SORU 1) Şirketiniz bağımsız denetim şirketleriyle ya da mali yeminli müşavirlerle çalışıyor mu?

CEVAP 1)

Evet	X
Hayır	

SORU 2) Şirketinizin yukarıda bahsedilen sosyal sorumluluk alanlarından hangilerine ağırlık verdiğini düşünüyorsunuz?

CEVAP 2) (En üst önem 1 ,en az önem 6 ile ifade edilecektir)

SOSYAL SORUMLULUK ALANLARI		SIRALAMA No:
a	Çalışanlar	1
b	Tüketiciler	2
c	Devlet	4
d	Hissedarlar	5
e	Doğa ve hayvanlar	6
f	Toplum	3

SORU 3) Bugüne kadar şirketinizin yer aldığı herhangi bir toplumsal sosyal sorumluluk projesi oldu mu?

CEVAP 3) Hayır

PROJENİN	ADI	KONUSU	BAŞLAMA-BİTİŞ TARİHİ	
PROJE 1				
PROJE 2				
PROJE 3				
PROJE 4				

SORU 4) Şirketiniz Sosyal denetime tabi tutulduğu takdirde bunun şirketinize ne gibi avantajlar ya da dezavantajlar yaratacağını düşünüyorsunuz.

CEVAP 4) Avantaj yaratacağını düşünmüyoruz.

SORU 5) Şirket politikalarınız sosyal denetime tabi tutulmak üzere bütçe ayırmaya uygun mu?

CEVAP 5)

Evet	
Hayır	X

Anket Yapılan Kuruluşun		Görüşülen Yöneticinin	
Ünvanı	Sektörü	Adı Soyadı	Pozisyonu
ENERSIS A.Ş	ELEKTRONİK	NEDİM BAŞER	MALİ MÜŞ

Bu araştırma, sadece akademik bir çalışmada yararlanılmak üzere yapılmış olup, şirketinizi hiç bir taahhüt altına sokmadığı gibi, hiç bir yaptırım da bulunmamaktadır. Akademik bir çalışmaya sağladığınız katkılarınız için teşekkür ederiz.

Özge BARUÖNÜ
Araştırma Sorumlusu
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
İşletme Bölümü
İletişim: barunzge@yahoo.com.

GÖRÜŞME FORMUNA İLİŞKİN ÖN BİLGİ

Bu araştırma, Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü Yönetim ve Organizasyon Ana Bilim Dalı Başkanlığı öğretim üyelerinden Doç Dr. Mahmut ARSLAN'ın danışmanlığında hazırlanan " Sosyal Denetim" konulu yüksek lisans tezine katkı sağlaması açısından, büyük ve orta ölçekli firmaların orta ve üst düzey yöneticilerinden konuya şirketlerin bakış açısını anlayabilmek amacıyla yürütülmektedir. Sosyal denetim kavramı aşağıda özetlenmiştir.

Sosyal denetim kavramı, henüz Türkiye'de uygulanmayan, şirketlerin etik açıdan değerlendirmeye tabi tutulması ve bir takım sosyal kriterleri yerine getirebilme gücüne göre kredilendirilmesi yöntemidir. Ülkemizde şirketler kendi istekleri doğrultusunda, mali göstergeler açısından nizami oluklarını ispatlamak amacıyla profesyonel denetim şirketlerinden ve yeminli mali müşavirlerden onay almaktadırlar. Sosyal denetim ise mali denetimden farklı olarak şirketlerin, müşterilerine, çalışanlarına, tedarikçilerine, devlete, çevreye, hissedarlarına ve topluma karşı olan sorumluluklarını yerine getirebilme oranlarını ölçerek bu değerlere göre firmalara bir kredi notu verir. Şirketlerin yukarıda bahsedilen sorumluluklarını yerine getirilebilmesi öncelikle bu şirketlerin şeffaflık ilkesine uymaları, verilerini ve faaliyet raporlarının toplumla paylaşabilir olması gereklidir. Yukarıda bahsedilen sorumluluk alanlarına örnek olarak, şirketin, çalışanlarının haklarını gözetip gözetmediği, ücret politikası, ürünlerinin doğayı kirletmemesi, üretim kaynaklarının verimli kullanılması, tüketici haklarına saygı göstermesi, toplumsal projelere destek vermesi ve benzerlerini verebiliriz.

Sosyal denetime tabi tutulan ve standardın üzerinde kredibilitesi olan şirketler, rekabet avantajı kazanacak, şirket prestijini artıracak, bilinçli tüketici tarafından daha çok tercih edilecek ve daha iyi donanımlı iş gücü tarafından tercih edilecektir.

GÖRÜŞME SORULARI

SORU 1) Şirketiniz bağımsız denetim şirketleriyle ya da mali yeminli müşavirlerle çalışıyor mu?

CEVAP 1)

Evet	X
Hayır	

SORU 2) Şirketinizin yukarıda bahsedilen sosyal sorumluluk alanlarından hangilerine ağırlık verdiğini düşünüyorsunuz?

CEVAP 2) (En üst önem 1 ,en az önem 6 ile ifade edilecektir)

SOSYAL SORUMLULUK ALANLARI		SIRALAMA No:
a	Çalışanlar	2
b	Tüketiciler	3
c	Devlet	5
d	Hissedarlar	1
e	Doğa ve hayvanlar	6
f	Toplum	4

SORU 3) Bugüne kadar şirketinizin yer aldığı herhangi bir toplumsal sosyal sorumluluk projesi oldu mu?

CEVAP 3) Hayır.

PROJENİN	ADI	KONUSU	BAŞLAMA-BİTİŞ TARİHİ	
PROJE 1				
PROJE 2				
PROJE 3				
PROJE 4				

SORU 4) Şirketiniz Sosyal denetime tabi tutulduğu takdirde bunun şirketinize ne gibi avantajlar ya da dezavantajlar yaratacağını düşünüyorsunuz.

CEVAP 4) Bir dezavantajı olacağını düşünmüyorum, uzun vadede kazanç sağlayacaktır.

SORU 5) Şirket politikalarınız sosyal denetime tabi tutulmak üzere bütçe ayırmaya uygun mu?

CEVAP 5)

Evet	X
Hayır	

Anket Yapılan Kruluşun		Görüşülen Yöneticinin	
Ünvanı	Sektörü	Adı Soyadı	Pozisyonu
GLOBAL DANIŞMANLIK A.Ş	FUARCILIK	ÖMER FARUK ÜNAL	GEN MD.

Bu araştırma, sadece akademik bir çalışmada yararlanılmak üzere yapılmış olup, şirketinizi hiç bir taahhüt altına sokmadığı gibi, hiç bir yaptırım da bulunmamaktadır. Akademik bir çalışmaya sağladığınız katkılarınız için teşekkür ederiz.

Özge BARUÖNÜ
Araştırma Sorumlusu
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
İşletme Bölümü
İletişim: barunzge@yahoo.com.

GÖRÜŞME FORMUNA İLİŞKİN ÖN BİLGİ

Bu araştırma, Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü Yönetim ve Organizasyon Ana Bilim Dalı Başkanlığı öğretim üyelerinden Doç Dr. Mahmut ARSLAN'ın danışmanlığında hazırlanan " Sosyal Denetim" konulu yüksek lisans tezine katkı sağlaması açısından, büyük ve orta ölçekli firmaların orta ve üst düzey yöneticilerinden konuya şirketlerin bakış açısını anlayabilmek amacıyla yürütülmektedir. Sosyal denetim kavramı aşağıda özetlenmiştir.

Sosyal denetim kavramı, henüz Türkiye'de uygulanmayan, şirketlerin etik açıdan değerlendirmeye tabi tutulması ve bir takım sosyal kriterleri yerine getirebilme gücüne göre kredilendirilmesi yöntemidir. Ülkemizde şirketler kendi istekleri doğrultusunda, mali göstergeler açısından nizami olduklarını ispatlamak amacıyla profesyonel denetim şirketlerinden ve yeminli mali müşavirlerden onay almaktadırlar. Sosyal denetim ise mali denetimden farklı olarak şirketlerin, müşterilerine, çalışanlarına, tedarikçilerine, devlete, çevreye, hissedarlarına ve topluma karşı olan sorumluluklarını yerine getirebilme oranlarını ölçerek bu değerlere göre firmalara bir kredi notu verir. Şirketlerin yukarıda bahsedilen sorumluluklarını yerine getirilebilmesi öncelikle bu şirketlerin şeffaflık ilkesine uymaları, verilerini ve faaliyet raporlarının toplumla paylaşabilir olması gereklidir. Yukarıda bahsedilen sorumluluk alanlarına örnek olarak, şirketin, çalışanlarının haklarını gözetip gözetmediği, ücret politikası, ürünlerinin doğayı kirletmemesi, üretim kaynaklarının verimli kullanılması, tüketici haklarına saygı göstermesi, toplumsal projelere destek vermesi ve benzerlerini verebiliriz.

Sosyal denetime tabi tutulan ve standardın üzerinde kredibilitesi olan şirketler, rekabet avantajı kazanacak, şirket prestijini artıracak, bilinçli tüketici tarafından daha çok tercih edilecek ve daha iyi donanımlı iş gücü tarafından tercih edilecektir.

GÖRÜŞME SORULARI

SORU 1) Şirketiniz bağımsız denetim şirketleriyle ya da mali yeminli müşavirlerle çalışıyor mu?

CEVAP 1)

Evet	X
Hayır	

SORU 2) Şirketinizin yukarıda bahsedilen sosyal sorumluluk alanlarından hangilerine ağırlık verdiğini düşünüyorsunuz?

CEVAP 2) (En üst önem 1 ,en az önem 6 ile ifade edilecektir)

SOSYAL SORUMLULUK ALANLARI		SIRALAMA No:
a	Çalışanlar	1
b	Tüketiciler	3
c	Devlet	5
d	Hissedarlar	6
e	Doğa ve hayvanlar	4
f	Toplum	2

SORU 3) Bugüne kadar şirketinizin yer aldığı herhangi bir toplumsal sosyal sorumluluk projesi oldu mu?

CEVAP 3)

PROJENİN	ADI	KONUSU	BAŞLAMA-BİTİŞ TARİHİ	
PROJE 1	EĞİTİM	100 KİŞİYE BURS	Her yıl	
PROJE 2	SİİRTTE HASTANE		2004	2004
PROJE 3	MODERN SANAT	SPONSORLUK	Sürekli	
PROJE 4	FELSEFE KONGRESİ	SPONSORLUK	2003	

SORU 4) Şirketiniz Sosyal denetime tabi tutulduğu takdirde bunun şirketinize ne gibi avantajlar ya da dezavantajlar yaratacağını düşünüyorsunuz.

CEVAP 4) Avantajları, çalışan, tedarikçi ve müşteri bağlılığının ve güveninin artması, ayrıca tüketici güveninin ve marka bilinirliğinin artması olacaktır. Herhangi bir dezavantajının olacağını düşünmüyorum

SORU 5) Şirket politikalarınız sosyal denetime tabi tutulmak üzere bütçe ayırmaya uygun mu?

CEVAP 5)

Evet	X
Hayır	

Anket Yapılan Kruluşun		Görüşülen Yöneticinin	
Ünvanı	Sektörü	Adı Soyadı	Pozisyonu
HEDEF ALLIANCE HOLDING	İLAÇ DAĞITIM	ANGELA BENBESA	YK ÜYESİ

Bu araştırma, sadece akademik bir çalışmada yararlanılmak üzere yapılmış olup, şirketinizi hiç bir taahhüt altına sokmadığı gibi, hiç bir yaptırım da bulunmamaktadır. Akademik bir çalışmaya sağladığınız katkılarınız için teşekkür ederiz.

Özge BARUÖNÜ

Araştırma Sorumlusu

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ

İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

İşletme Bölümü

İletişim: barunzge@yahoo.com.

GÖRÜŞME FORMUNA İLİŞKİN ÖN BİLGİ

Bu araştırma, Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü Yönetim ve Organizasyon Ana Bilim Dalı Başkanlığı öğretim üyelerinden Doç Dr. Mahmut ARSLAN'ın danışmanlığında hazırlanan " Sosyal Denetim" konulu yüksek lisans tezine katkı sağlaması açısından, büyük ve orta ölçekli firmaların orta ve üst düzey yöneticilerinden konuya şirketlerin bakış açısını anlayabilmek amacıyla yürütülmektedir. Sosyal denetim kavramı aşağıda özetlenmiştir.

Sosyal denetim kavramı, henüz Türkiye'de uygulanmayan, şirketlerin etik açıdan değerlendirmeye tabi tutulması ve bir takım sosyal kriterleri yerine getirebilme gücüne göre kredilendirilmesi yöntemidir. Ülkemizde şirketler kendi istekleri doğrultusunda, mali göstergeler açısından nizami olduklarını ispatlamak amacıyla profesyonel denetim şirketlerinden ve yeminli mali müşavirlerden onay almaktadırlar. Sosyal denetim ise mali denetimden farklı olarak şirketlerin, müşterilerine, çalışanlarına, tedarikçilerine, devlete, çevreye, hissedarlarına ve topluma karşı olan sorumluluklarını yerine getirebilme oranlarını ölçerek bu değerlere göre firmalara bir kredi notu verir. Şirketlerin yukarıda bahsedilen sorumluluklarını yerine getirilebilmesi öncelikle bu şirketlerin şeffaflık ilkesine uymaları, verilerini ve faaliyet raporlarının toplumla paylaşabilir olması gereklidir. Yukarıda bahsedilen sorumluluk alanlarına örnek olarak, şirketin, çalışanlarının haklarını gözetip gözetmediği, ücret politikası, ürünlerinin doğayı kirletmemesi, üretim kaynaklarının verimli kullanılması, tüketici haklarına saygı göstermesi, toplumsal projelere destek vermesi ve benzerlerini verebiliriz.

Sosyal denetime tabi tutulan ve standardın üzerinde kredibilitesi olan şirketler, rekabet avantajı kazanacak, şirket prestijini artıracak, bilinçli tüketici tarafından daha çok tercih edilecek ve daha iyi donanımlı iş gücü tarafından tercih edilecektir.

GÖRÜŞME SORULARI

SORU 1) Şirketiniz bağımsız denetim şirketleriyle ya da mali yeminli müşavirlerle çalışıyor mu?

CEVAP 1)

Evet	X
Hayır	

SORU 2) Şirketinizin yukarıda bahsedilen sosyal sorumluluk alanlarından hangilerine ağırlık verdiğini düşünüyorsunuz?

CEVAP 2) (En üst önem 1 ,en az önem 6 ile ifade edilecektir)

SOSYAL SORUMLULUK ALANLARI		SIRALAMA No:
a	Çalışanlar	4
b	Tüketiciler	1
c	Devlet	3
d	Hissedarlar	2
e	Doğa ve hayvanlar	6
f	Toplum	5

SORU 3) Bugüne kadar şirketinizin yeraldığı herhangi bir toplumsal sosyal sorumluluk projesi oldu mu?

CEVAP 3) Hayır

PROJENİN	ADI	KONUSU	BAŞLAMA-BİTİŞ TARİHİ	
PROJE 1				
PROJE 2				
PROJE 3				
PROJE 4				

SORU 4) Şirketiniz Sosyal denetime tabi tutulduğu takdirde bunun şirketinize ne gibi avantajlar ya da dezavantajlar yaratacağını düşünüyorsunuz.

CEVAP 4) Şirkete güvenilirlik, tanınırlık ve prestij sağlayacaktır. Bir dezavantajı olacağını düşünmüyorum.

SORU 5) Şirket politikalarınız sosyal denetime tabi tutulmak üzere bütçe ayırmaya uygun mu?

CEVAP 5)

Evet	
Hayır	X

Anket Yapılan Kuruluşun		Görüşülen Yöneticinin	
Ünvanı	Sektörü	Adı Soyadı	Pozisyonu
MERK UNLU AŞ	UNLU MAMUL		

Bu araştırma, sadece akademik bir çalışmada yararlanılmak üzere yapılmış olup, şirketinizi hiç bir taahhüt altına sokmadığı gibi, hiç bir yaptırım da bulunmamaktadır. Akademik bir çalışmaya sağladığınız katkılarınız için teşekkür ederiz.

Özge BARUÖNÜ
Araştırma Sorumlusu
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
İşletme Bölümü
İletişim: barunzge@yahoo.com.

GÖRÜŞME FORMUNA İLİŞKİN ÖN BİLGİ

Bu araştırma, Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü Yönetim ve Organizasyon Ana Bilim Dalı Başkanlığı öğretim üyelerinden Doç Dr. Mahmut ARSLAN'ın danışmanlığında hazırlanan " Sosyal Denetim" konulu yüksek lisans tezine katkı sağlaması açısından, büyük ve orta ölçekli firmaların orta ve üst düzey yöneticilerinden konuya şirketlerin bakış açısını anlayabilmek amacıyla yürütülmektedir. Sosyal denetim kavramı aşağıda özetlenmiştir.

Sosyal denetim kavramı, henüz Türkiye'de uygulanmayan, şirketlerin etik açıdan değerlendirmeye tabi tutulması ve bir takım sosyal kriterleri yerine getirebilme gücüne göre kredilendirilmesi yöntemidir. Ülkemizde şirketler kendi istekleri doğrultusunda, mali göstergeler açısından nizami olduklarını ispatlamak amacıyla profesyonel denetim şirketlerinden ve yeminli mali müşavirlerden onay almaktadırlar. Sosyal denetim ise mali denetimden farklı olarak şirketlerin, müşterilerine, çalışanlarına, tedarikçilerine, devlete, çevreye, hissedarlarına ve topluma karşı olan sorumluluklarını yerine getirebilme oranlarını ölçerek bu değerlere göre firmalara bir kredi notu verir. Şirketlerin yukarıda bahsedilen sorumluluklarını yerine getirilebilmesi öncelikle bu şirketlerin şeffaflık ilkesine uymaları, verilerini ve faaliyet raporlarının toplumla paylaşabilir olması gereklidir. Yukarıda bahsedilen sorumluluk alanlarına örnek olarak, şirketin, çalışanlarının haklarını gözetip gözetmediği, ücret politikası, ürünlerinin doğayı kirletmemesi, üretim kaynaklarının verimli kullanılması, tüketici haklarına saygı göstermesi, toplumsal projelere destek vermesi ve benzerlerini verebiliriz.

Sosyal denetime tabi tutulan ve standardın üzerinde kredibilitesi olan şirketler, rekabet avantajı kazanacak, şirket prestijini artıracak, bilinçli tüketici tarafından daha çok tercih edilecek ve daha iyi donanımlı iş gücü tarafından tercih edilecektir.

GÖRÜŞME SORULARI

SORU 1) Şirketiniz bağımsız denetim şirketleriyle ya da mali yeminli müşavirlerle çalışıyor mu?

CEVAP 1)

Evet	☒
Hayır	☐

SORU 2) Şirketinizin yukarıda bahsedilen sosyal sorumluluk alanlarından hangilerine ağırlık verdiğini düşünüyorsunuz?

CEVAP 2) (En üst önem 1 ,en az önem 6 ile ifade edilecektir)

SOSYAL SORUMLULUK ALANLARI		SIRALAMA No:
a	Çalışanlar	4
b	Tüketiciler	1
c	Devlet	3
d	Hissedarlar	2
e	Doğa ve hayvanlar	6
f	Toplum	5

SORU 3) Bugüne kadar şirketinizin yer aldığı herhangi bir toplumsal sosyal sorumluluk projesi oldu mu?

CEVAP 3) Evet oldu, kimi zaman eğitim kimi zaman gıda yardımları yaptık.

PROJENİN	ADI	KONUSU	BAŞLAMA-BİTİŞ TARİHİ	
PROJE 1				
PROJE 2				
PROJE 3				
PROJE 4				

SORU 4) Şirketiniz Sosyal denetime tabi tutulduğu takdirde bunun şirketinize ne gibi avantajlar ya da dezavantajlar yaratacağını düşünüyorsunuz.

CEVAP 4)

SORU 5) Şirket politikalarınız sosyal denetime tabi tutulmak üzere bütçe ayırmaya uygun mu?

CEVAP 5)

Evet	
Hayır	X

Anket Yapılan Kruluşun		Görüşülen Yöneticinin	
Ünvanı	Sektörü	Adı Soyadı	Pozisyonu
NİBAŞ	ÇİMENTO		

Bu araştırma, sadece akademik bir çalışmada yararlanılmak üzere yapılmış olup, şirketinizi hiç bir taahhüt altına sokmadığı gibi, hiç bir yaptırımını da bulunmamaktadır. Akademik bir çalışmaya sağladığınız katkılarınız için teşekkür ederiz.

Özge BARUÖNÜ
Araştırma Sorumlusu
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
İşletme Bölümü
İletişim: barunzge@yahoo.com.

GÖRÜŞME FORMUNA İLİŞKİN ÖN BİLGİ

Bu araştırmaya, Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü Yönetim ve Organizasyon Ana Bilim Dalı Başkanlığı öğretim üyelerinden Doç Dr. Mahmut ARSLAN'ın danışmanlığında hazırlanan " Sosyal Denetim" konulu yüksek lisans tezine katkı sağlaması açısından, büyük ve orta ölçekli firmaların orta ve üst düzey yöneticilerinden konuya şirketlerin bakış açısını anlayabilmek amacıyla yürütülmektedir. Sosyal denetim kavramı aşağıda özetlenmiştir.

Sosyal denetim kavramı, henüz Türkiye'de uygulanmayan, şirketlerin etik açıdan değerlendirmeye tabi tutulması ve bir takım sosyal kriterleri yerine getirebilme gücüne göre kredilendirilmesi yöntemidir. Ülkemizde şirketler kendi istekleri doğrultusunda, mali göstergeler açısından nizami olduklarını ispatlamak amacıyla profesyonel denetim şirketlerinden ve yeminli mali müşavirlerden onay almaktadırlar. Sosyal denetim ise mali denetimden farklı olarak şirketlerin, müşterilerine, çalışanlarına, tedarikçilerine, devlete, çevreye, hissedarlarına ve topluma karşı olan sorumluluklarını yerine getirebilme oranlarını ölçerek bu değerlere göre firmalara bir kredi notu verir. Şirketlerin yukarıda bahsedilen sorumluluklarını yerine getirilebilmesi öncelikle bu şirketlerin şeffaflık ilkesine uymaları, verilerini ve faaliyet raporlarının toplumla paylaşabilir olması gereklidir. Yukarıda bahsedilen sorumluluk alanlarına örnek olarak, şirketin, çalışanlarının haklarını gözetip gözetmediği, ücret politikası, ürünlerinin doğayı kirletmemesi, üretim kaynaklarının verimli kullanılması, tüketici haklarına saygı göstermesi, toplumsal projelere destek vermesi ve benzerlerini verebiliriz.

Sosyal denetime tabi tutulan ve standardın üzerinde kredibilitesi olan şirketler, rekabet avantajı kazanacak, şirket prestijini artıracak, bilinçli tüketici tarafından daha çok tercih edilecek ve daha iyi donanımlı iş gücü tarafından tercih edilecektir.

GÖRÜŞME SORULARI

SORU 1) Şirketiniz bağımsız denetim şirketleriyle ya da mali yeminli müşavirlerle çalışıyor mu?

CEVAP 1)

Evet	X
Hayır	

SORU 2) Şirketinizin yukarıda bahsedilen sosyal sorumluluk alanlarından hangilerine ağırlık verdiğini düşünüyorsunuz?

CEVAP 2) (En üst önem 1 ,en az önem 6 ile ifade edilecektir)

SOSYAL SORUMLULUK ALANLARI		SIRALAMA No:
a	Çalışanlar	2
b	Tüketiciler	3
c	Devlet	6
d	Hissedarlar	1
e	Doğa ve hayvanlar	5
f	Toplum	4

SORU 3) Bugüne kadar şirketinizin yer aldığı herhangi bir toplumsal sosyal sorumluluk projesi oldu mu?

CEVAP 3)

PROJENİN	ADI	KONUSU	BAŞLAMA-BİTİŞ TARİHİ	
PROJE 1	VAKIF	Üniversite öğrencilerine eğitim desteği	1990	devam ediyor
PROJE 2				
PROJE 3				
PROJE 4				

SORU 4) Şirketiniz Sosyal denetime tabi tutulduğu takdirde bunun şirketinize ne gibi avantajlar ya da dezavantajlar yaratacağını düşünüyorsunuz.

CEVAP 4) Şirketimize avantaj sağlar, yeni projeler oluşturur, vizyonu genişletir. Hissedar ve çalışanlarda sosyal sorumluluk bilincini artırır.

SORU 5) Şirket politikalarınız sosyal denetime tabi tutulmak üzere bütçe ayırmaya uygun mu?

CEVAP 5)

Evet	
Hayır	X

Anket Yapılan Kuruluşun		Görüşülen Yöneticinin	
Ünvanı	Sektörü	Adı Soyadı	Pozisyonu
OTACI İLAÇ KOZMETİK BESİN TİC A.Ş	GIDA KOZMETİK	DENİZ KURTSAN	Y.K. BAŞKANI

Bu araştırma, sadece akademik bir çalışmada yararlanılmak üzere yapılmış olup, şirketinizi hiç bir taahhüt altına sokmadığı gibi, hiç bir yaptırımını da bulunmamaktadır. Akademik bir çalışmaya sağladığınız katkılarınız için teşekkür ederiz.

Özge BARUÖNÜ
Araştırma Sorumlusu
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
İşletme Bölümü
İletişim: barunzge@yahoo.com.

GÖRÜŞME FORMUNA İLİŞKİN ÖN BİLGİ

Bu araştırma, Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü Yönetim ve Organizasyon Ana Bilim Dalı Başkanlığı öğretim üyelerinden Doç Dr. Mahmut ARSLAN'ın danışmanlığında hazırlanan " Sosyal Denetim" konulu yüksek lisans tezine katkı sağlaması açısından, büyük ve orta ölçekli firmaların orta ve üst düzey yöneticilerinden konuya şirketlerin bakış açısını anlayabilmek amacıyla yürütülmektedir. Sosyal denetim kavramı aşağıda özetlenmiştir.

Sosyal denetim kavramı, henüz Türkiye'de uygulanmayan, şirketlerin etik açıdan değerlendirmeye tabi tutulması ve bir takım sosyal kriterleri yerine getirebilme gücüne göre kredilendirilmesi yöntemidir. Ülkemizde şirketler kendi istekleri doğrultusunda, mali göstergeler açısından nizami olduklarını ispatlamak amacıyla profesyonel denetim şirketlerinden ve yeminli mali müşavirlerden onay almaktadırlar. Sosyal denetim ise mali denetimden farklı olarak şirketlerin, müşterilerine, çalışanlarına, tedarikçilerine, devlete, çevreye, hissedarlarına ve topluma karşı olan sorumluluklarını yerine getirebilme oranlarını ölçerek bu değerlere göre firmalara bir kredi notu verir. Şirketlerin yukarıda bahsedilen sorumluluklarını yerine getirilebilmesi öncelikle bu şirketlerin şeffaflık ilkesine uymaları, verilerini ve faaliyet raporlarının toplumla paylaşabilir olması gereklidir. Yukarıda bahsedilen sorumluluk alanlarına örnek olarak, şirketin, çalışanlarının haklarını gözetip gözetmediği, ücret politikası, ürünlerinin doğayı kirletmemesi, üretim kaynaklarının verimli kullanılması, tüketici haklarına saygı göstermesi, toplumsal projelere destek vermesi ve benzerlerini verebiliriz.

Sosyal denetime tabi tutulan ve standardın üzerinde kredibilitesi olan şirketler, rekabet avantajı kazanacak, şirket prestijini artıracak, bilinçli tüketici tarafından daha çok tercih edilecek ve daha iyi donanımlı iş gücü tarafından tercih edilecektir.

GÖRÜŞME SORULARI

SORU 1) Şirketiniz bağımsız denetim şirketleriyle ya da mali yeminli müşavirlerle çalışıyor mu?

CEVAP 1)

Evet	X
Hayır	

SORU 2) Şirketinizin yukarıda bahsedilen sosyal sorumluluk alanlarından hangilerine ağırlık verdiğini düşünüyorsunuz?

CEVAP 2) (En üst önem 1 ,en az önem 6 ile ifade edilecektir)

SOSYAL SORUMLULUK ALANLARI		SIRALAMA No:
a	Çalışanlar	5
b	Tüketiciler	6
c	Devlet	3
d	Hissedarlar	4
e	Doğa ve hayvanlar	2
f	Toplum	1

SORU 3) Bugüne kadar şirketinizin yer aldığı herhangi bir toplumsal sosyal sorumluluk projesi oldu mu?

CEVAP 3) Hayır.

PROJENİN	ADI	KONUSU	BAŞLAMA-BİTİŞ TARİHİ
PROJE 1			
PROJE 2			
PROJE 3			
PROJE 4			

SORU 4) Şirketiniz Sosyal denetime tabi tutulduğu takdirde bunun şirketinize ne gibi avantajlar ya da dezavantajlar yaratacağını düşünüyorsunuz.

CEVAP 4)

Sosyal denetim uygulandığı takdirde sorumluluklarımızın bilincine varacağız, buna bağlı olarak eksik yanlarımızı gidereceğiz, belki ilave iş gücü getirecek ama şirketin daha itibarlı olacağı kanısındayım.

SORU 5) Şirket politikalarınız sosyal denetime tabi tutulmak üzere bütçe ayırmaya uygun mu?

CEVAP 5)

Evet	X
Hayır	

Anket Yapılan Kruluşun		Görüşülen Yöneticinin	
Ünvanı	Sektörü	Adı Soyadı	Pozisyonu
UĞUR İNŞ. LTD ŞTİ	İNŞAAT	CENGİZ ORHAN	ORTAK

Bu araştırma, sadece akademik bir çalışmada yararlanılmak üzere yapılmış olup, şirketinizi hiç bir taahhüt altına sokmadığı gibi, hiç bir yaptırım da bulunmamaktadır. Akademik bir çalışmaya sağladığınız katkılarınız için teşekkür ederiz.

Özge BARUÖNÜ
Araştırma Sorumlusu
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
İşletme Bölümü
İletişim: barunzge@yahoo.com.

GÖRÜŞME FORMUNA İLİŞKİN ÖN BİLGİ

Bu araştırma, Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü Yönetim ve Organizasyon Ana Bilim Dalı Başkanlığı öğretim üyelerinden Doç Dr. Mahmut ARSLAN'ın danışmanlığında hazırlanan " Sosyal Denetim" konulu yüksek lisans tezine katkı sağlaması açısından, büyük ve orta ölçekli firmaların orta ve üst düzey yöneticilerinden konuya şirketlerin bakış açısını anlayabilmek amacıyla yürütülmektedir. Sosyal denetim kavramı aşağıda özetlenmiştir.

Sosyal denetim kavramı, henüz Türkiye'de uygulanmayan, şirketlerin etik açıdan değerlendirmeye tabi tutulması ve bir takım sosyal kriterleri yerine getirebilme gücüne göre kredilendirilmesi yöntemidir. Ülkemizde şirketler kendi istekleri doğrultusunda, mali göstergeler açısından nizami olduklarını ispatlamak amacıyla profesyonel denetim şirketlerinden ve yeminli mali müşavirlerden onay almaktadırlar. Sosyal denetim ise mali denetimden farklı olarak şirketlerin, müşterilerine, çalışanlarına, tedarikçilerine, devlete, çevreye, hissedarlarına ve topluma karşı olan sorumluluklarını yerine getirebilme oranlarını ölçerek bu değerlere göre firmalara bir kredi notu verir. Şirketlerin yukarıda bahsedilen sorumluluklarını yerine getirilebilmesi öncelikle bu şirketlerin şeffaflık ilkesine uymaları, verilerini ve faaliyet raporlarının toplumla paylaşabilir olması gereklidir. Yukarıda bahsedilen sorumluluk alanlarına örnek olarak, şirketin, çalışanlarının haklarını gözetip gözetmediği, ücret politikası, ürünlerinin doğayı kirletmemesi, üretim kaynaklarının verimli kullanılması, tüketici haklarına saygı göstermesi, toplumsal projelere destek vermesi ve benzerlerini verebiliriz.

Sosyal denetime tabi tutulan ve standardın üzerinde kredibilitesi olan şirketler, rekabet avantajı kazanacak, şirket prestijini artıracak, bilinçli tüketici tarafından daha çok tercih edilecek ve daha iyi donanımlı iş gücü tarafından tercih edilecektir.

GÖRÜŞME SORULARI

SORU 1) Şirketiniz bağımsız denetim şirketleriyle ya da mali yeminli müşavirlerle çalışıyor mu?

CEVAP 1)

Evet	X
Hayır	

SORU 2) Şirketinizin yukarıda bahsedilen sosyal sorumluluk alanlarından hangilerine ağırlık verdiğini düşünüyorsunuz?

CEVAP 2) (En üst önem 1 ,en az önem 6 ile ifade edilecektir)

SOSYAL SORUMLULUK ALANLARI		SIRALAMA No:
a	Çalışanlar	1
b	Tüketiciler	3
c	Devlet	2
d	Hissedarlar	4
e	Doğa ve hayvanlar	5
f	Toplum	6

SORU 3) Bugüne kadar şirketinizin yer aldığı herhangi bir toplumsal sosyal sorumluluk projesi oldu mu?

CEVAP 3) Dönem dönem üniversite öğrencilerine burs veriyoruz.

PROJENİN	ADI	KONUSU	BAŞLAMA-BİTİŞ TARİH	
PROJE 1				
PROJE 2				
PROJE 3				
PROJE 4				

SORU 4) Şirketiniz Sosyal denetime tabi tutulduğu takdirde bunun şirketinize ne gibi avantajlar ya da dezavantajlar yaratacağını düşünüyorsunuz.

CEVAP 4) Sosyal Denetim ,şirketin topluma, çalışanlara ve çevreye karşı şeffaflığını dolayısıyla da güvenilirliğini ve itibarını artıracaktır.

SORU 5) Şirket politikalarınız sosyal denetime tabi tutulmak üzere bütçe ayırmaya uygun mu?

CEVAP 5)

Evet	
Hayır	X

Anket Yapılan Kruluşun		Görüşülen Yöneticinin	
Ünvanı	Sektörü	Adı Soyadı	Pozisyonu
ULUOVA İNŞAAT SAN A.Ş	İNŞAAT	KADIR KILIÇ	DANIŞMAN

Bu araştırma, sadece akademik bir çalışmada yararlanılmak üzere yapılmış olup, şirketinizi hiç bir taahhüt altına sokmadığı gibi, hiç bir yaptırımını da bulunmamaktadır. Akademik bir çalışmaya sağladığınız katkılarınız için teşekkür ederiz.

Özge BARUÖNÜ
Araştırma Sorumlusu
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
İşletme Bölümü
İletişim: barunzge@yahoo.com.

EK 2- SOSYAL DENETİM RAPORU ÖRNEĞİ

Report of the Independent Social Auditor

- A. Introduction
 - B. The Scope of the Social Audit
 - C. Our Overall Opinion
-

A. Introduction

1. The nature of the social audit

The accountability audit was performed by InterPraxis on the 2002-03 Accountability Report (Report) prepared by management of Vancouver City Savings Credit Union (VanCity). The objective of the audit is to express an opinion whether the Report, in all material respects, gives a reasonable, balanced and fair view of the credit union's performance measured against standards set out by AccountAbility (The AA1000 standards) and the criteria established in VanCity's Statement of Values and Commitments as set out in the Report.

2. Respective responsibilities of VanCity and InterPraxis

The Accountability Report, which is the subject of the audit, is the responsibility of VanCity and the entire content is prepared by VanCity. The Report of the External Social Auditor is the sole responsibility of InterPraxis. The objective of the Accountability Report is to permit VanCity to report on its social, ethical and environmental performance. As noted above, the sole objective of the external audit is to perform sufficient work to express an opinion on the Report. In addition, the social auditor makes certain observations and recommendations arising from the audit in a separate letter delivered to the social audit committee and management. But this is not the primary objective of the audit.

3. Who is InterPraxis?

InterPraxis (www.interpraxis.com) is an established social and economic consulting firm specializing in ethics, corporate social responsibility and social auditing. The lead auditor for this assignment was David Simpson (MA), an experienced social auditor and member of the Institute of Social and Ethical AccountAbility (ISEA). Other members of the audit team consisted of Dara Edmonds (LLB), David Selley (MA, FCA) and Esther Speck (MRM, MBA). All members of this team have subject-matter expertise and are independent, with no financial interest or consulting relationships with VanCity or any of its subsidiaries which would influence their ability to act impartially.

4. Applicable standards – Accountability Report

The Accountability Report is prepared using the AA1000 standards referred to above. These standards provide three principal tests for such

reports:

- Materiality – is the information relevant to stakeholders' concerns and interests and will it help them make informed judgments about VanCity's performance?
- Completeness – does the information provide sufficient evidence that VanCity understands all of its significant social, economic and environmental impacts?
- Responsiveness – does the report demonstrate the company's responses and commitment to improving its performance?

We have assessed the quality and scope of information in the report against these three criteria, the evidence that supports it, and the underlying management systems used to monitor performance. We have also sought to verify the accuracy and balance with which the views of stakeholders are recorded and reported.

5. Applicable standards – report of the social auditor

For VanCity's 2002-03 Accountability Report we have based our assessment on the AA1000 assurance standard. In addition, we have relied on guidance contained in the Global Reporting Initiative (GRI) Sustainability Reporting Guidelines (2002) and the Canadian Institute of Chartered Accountants (CICA) Assurance Standards (CICA Handbook, Section 5025, Standards for Assurance Engagements, (1997).

B. The Scope of the Social Audit

1. Scope

The audit deals with the years ending December 31, 2002 and 2003. While our work covers all of VanCity and its subsidiaries, no direct work was performed by InterPraxis on Citizen's Bank of Canada¹, and our work on VanCity Enterprises Ltd., VanCity Community Foundation, VanCity Capital Corporation, VanCity Insurance Serviced Ltd., VanCity Investment Management Ltd., Inventure Solutions and Real Assets Investment Management Inc., was carried out using a lower level of assurance procedures which included management interviews and agreeing information to records, but usually without further corroboration.

2. Limitations in scope

The following represent limitations in the scope of our work that are sufficiently significant to affect our overall opinion.

- The aforementioned lack of a full audit of subsidiaries;
- Stakeholder consultations and input were limited primarily to members and employees of VanCity. While these are arguably the key stakeholders, it is not a complete list in accordance with AA1000 principle of inclusivity;
- It has not been possible to audit the "spotlight" narratives

contained in the Accountability Report, which are solely the representations of VanCity management.

There were no other limitations in the scope of our work, although in a very few cases where audit procedures were not possible the item has been labelled “unaudited”.

3. Nature of the audit performed

InterPraxis obtained a general understanding of VanCity’s business processes and its Statement of Values and Commitments principles, including key performance indicators and systems and processes in place to measure and report on performance. Based on this information, we considered its impact, and designed an evidence-gathering process for all significant assertions in the Report that included the following procedures:

- Reviewing the entire content for reasonableness and completeness;
- Obtaining an understanding of the processes used to develop data in the Report;
- Interviewing key VanCity managers and employees responsible for developing the data, and other selected employees, reviewing the resulting information and comparing it with other knowledge obtained during the audit;
- Observing stakeholder focus groups and reviewing the results of surveys conducted by other independent bodies;
- Where relevant, agreeing information to minutes of the Board of Directors and of other formal Committees;
- On a test basis, recalculating computations, agreeing quantitative data to analyses and reports supporting both internal and external data, to aggregated and disaggregated information in the accounting records and to VanCity’s Annual Report².
- On a test basis, agreeing information to supporting documents such as invoices, internal reports and correspondence;
- Observing premises and activities in selected branches and the head office;
- In some cases reviewing the work performed by VanCity’s internal auditors on information contained in the Report; and
- Considering the completeness and relevance of the information in the Report from the point of view of key stakeholders, with particular reference to VanCity’s Statement of Values and Commitments.

Because an audit cannot economically cover 100% of all transactions and cannot be guaranteed to uncover information that should have been recorded but was not, it is not a guarantee against inaccuracy. Nor is it a guarantee against the existence of fraudulent or collusive attempts by management to conceal or misrepresent information. However, during the course of our audit we found no evidence whatsoever of any such attempts. An audit involves making judgments about what is material

and where risks of error lie. When risk of error is assessed as low, and when processes are assessed as sound, less detailed audit work is performed. During the course of our audit, when we questioned the accuracy or clarity of proposed Report content, we either received satisfactory answers to our queries or management made appropriate changes.

4. Indicators based on GRI

We have reviewed VanCity's indicators against the Global Reporting Initiative (GRI) core performance indicators and are satisfied that its report is in accordance with the GRI, as outlined in GRI Sustainability Reporting Guidelines (2002). VanCity has reported against approximately 70 percent of the Global Reporting Initiative core performance indicators and approximately 93 percent of the financial services sector social performance indicators. See here for the [GRI Content Index](#) and [SPI-Finance Content Index](#).

C. Our Overall Opinion

As a result of our audit, and except for the effect, if any, of issues not identified because of the limitations in the scope of our work identified in B2 above, it is our opinion that VanCity's 2002-03 Accountability Report presents a reasonable, balanced and fair representation of its social, environmental and economic performance in conformance with the AA100 Standard and the criteria established in VanCity's Statement of Values and Commitments.

Interpraxis

June 15, 2004

INTERPRAXIS

¹ A separate social audit was performed on Citizens Bank by Solstice Consulting.

² The annual financial statements in the Annual Report were subject to audit by VanCity's external financial auditor and the balance of the information in the Annual Report, while not audited, was read by the auditor to identify any apparent inconsistencies with the audited financial statements.

AVE Sector Model **Social** Responsibility

Social Audit Report

Version

1.2e

[Name of Company]

[Street]

[City, Zip Code]

Audit Results

Minimum **Social** Requirements: [...]

“On Tops” for SA8000 Level: [...]

[Date]

[Name, Address, Stamp and signature of Auditing Company]

© 2003 SYSTAIN CONSULTING GMBH

NO COFYING WITHOUT PERMISSION OF SYSTAIN CONSULTING GMBH EXCEPT
AS PERMITTED BY COPYRIGHT LAW

Außenhandelsvereinigung des
Deutschen Einzelhandels e.V.

Page 2

Initial Audit:

X

Re-Audit:

Lead-Auditor: xxxxxxxx

Additional Auditor: xxxxxxxx

A. Master Data

Location of Company

Basic Data

Name of Company

xxxxxxx

Year of foundation

xxxxxxx

Street

xxxxxxxxx

Legal status

xxxxxxx

City

Istanbu¹

Language spoken in company

Turkish

Zip Code

Total capacity per month

xxxxxxx

Country

Turkey

Contact Person

Phone

xxxxxxxxxxx

Name

xxxxxxxxx

Fax

xxxxxxxxxx

Position / Language

xxxxxxxx

http://www.

-

Phone

xxxxxxxx

E-mail

xxxxxxxx

E-mail

xxxxxxxx

Business Structure

No. of customers?

(see Customer Record Sheet)

6

No. of companies own units?

(see Production Unit Record Sheet)

3

No. of subcontractors?

(see Production Unit Record Sheet)

10

No. of suppliers, sub-suppliers?

(see Production Unit Record Sheet)

4

A.1 Sales Revenue Export / Local Market

Share of sales revenue for export and local market during the last 3 years?

Export Markets

Year

2001

2002

2003

xxxxx, xxxxxx, xxxxxx

Export/Local

x %

-

x %

-

x %

-

Turn Over (US \$)

xxxxxx

xxxxx

xxxxx

A.2 Production Structure (inhouse) at the date of audit

Departments

xxxxxx

xxxxx

xxxxxx

xxxxxxxx

xxxxxxx
No. of employee;

xxxxxxx
xxxxxxx
xxxxxxx
xxxxxxxxx

xxxxxxx
Departments
xxxxxxx
xxxxxxx
xxxxxxx

xxxxxxxxx
xxxxxxx
No. of employees

xxxxxxx
xxxxxxx
xxxxxxxxx
xxxxxxxxx
xxxxxxx

How many shifts does the company run? 1
day
middle
night
No. of employees
(only weaving and embroidery departments have shifts and they rotate)
xxx
-
-

A.3 Employment Structure at the date of audit

Number
Number
Employees in total
314
Female employees
107
Pregnant / maternity leave
2 / 2
Children below min. age of ...15... years
-
Apprentices
-
Young employees aged ...15... to 17 years
13
Apprentices / trainees
-
Wage Earners
314
Disabled persons
2
On a monthly rate

Migrant workers

1

On a daily rate

-

Employees on probation

10

On a hourly rate

-

Handymen

20

Piece raters

-

Home workers

-

Assessment Minimum Social Requirements

Agreed to Declaration of Consent?

Yes

X

No

© 2003 Systain Consulting GmbH

Version 1.2e

Page 3

1. Audit Results

Results

2

1

0

NA

Essentials

B.1

Management Practice

X

B.2

Documentation

X

B.3

Working Time

X

B.4

Compensation

X

Delay of **Social** Insurance application for 3
workers out of 314 and deducting 12 USD from
wages of workers who loose their swipe cards

B.5

Child Labour / Young Employees

X

B.6

Forced Labour / Prison Labour

X

B.7

Freedom of Association

X

B.8

Discrimination

X

B.9

Working Conditions

X

B.10

Health and **Social** Facilities

X

B.11

Occupational Health and Safety

X

PPE, emergency exit routes, lighting and exits,
safety regulations and operating procedures for
steam boilers

B.12

Dormitories

X

B.13

Environment

X

Total Result:

Good

Improvements Needed

X

Critical

2. Description of the Results

2.1 Negative points

1. 2 of the young workers have worked overtime after 20:00.

2.2 Positive points

1. The company provides free lunch and transportation.

2. The company gives food aid in religious festivals worth about 80 USD.

3. Half wage bonus is given twice a year.

4. Overtime payments are calculated over 220 hours instead of 225 hours.

5. The factory representatives were very eager to be audited as they believe it helps them to improve themselves.

2.3 Remarks

1. The company has implemented subcontractor procedures in February 2003. Therefore it could not be verified if the subcontractors continuously improve conditions to meet the **social** requirements.

2. As per document checks of 25 workers, one worker has been employed when she completed 13 years of lifetime in 1998.

2.4 Photos

© 2003 Systain Consulting GmbH

Version 1.2e

Page 4

DINNING HALL
EMERGENCY EXIT ROUTE
OBSTRUCTED WITH CARTON AND
FABRIC IN THE UPPER WAREHOUSE
NO FLASHLIGHT ABOVE THE
EMERGENCY EXIT DOOR IN THE UPPER
WAREHOUSE
GENERAL VIEW FROM THE
PACKAGING
CONTINUOUS EMERGENCY EXIT
ROUTES ON THE FLOOR OF THE
FACILITY
GENERAL VIEW FROM THE PRESSING
SECTION
WORKSTATION OBSTRUCTED WITH
TABLES AT PRESSING UNIT
WORKSTATION OBSTRUCTED WITH
TABLES AT SEWING UNIT
DOCTOR'S ROOM

XXXXXXXXXXXX

MAIN ENTRANCE OF THE FACTORY
EMERGENCY EXIT DOOR OPENING
INSIDE
NO RUBBER MAT IN FRONT OF
ELECTRIC REGULATOR IN THE SEWING
DEPARTMENT

© 2003 Systain Consulting GmbH
Version 1.2e

Page 5

AISLE BETWEEN WORKSTATION'S
OBSTRUCTED WITH FABRIC
STOCK HIGHER THAN 3.0 METERS
DETAIL FROM THE SEWING
DEPARTMENT

Corrective Action Plan (CAP)

Minimum Social Requirements

© 2003 Systain Consulting GmbH
Version 1.2e

Page 6

Necessary Improvements

Implementation

Date

Management

Practice

Nil

Documentation

Nil

Working Time

1. The weekly amount of over time hours per week should not exceed 12 hours.

Effective

immediately

Compensation

1. The workers should not start working before the Social Insurance application is not completed (3 out of 314 workers).

February 25

th

,
2004

Child Labour /**Young****Employees**

Young workers should not work overtime after 20:00.

Effective

immediately

Forced Labour /**Disciplinary****Measures /****Prison Labour**

It is recommended to apply verbal / written warnings for workers who lose their swipe cards instead of charging them (approximately 12 USD).

Effective

immediately

Freedom of**Association and****Collective****Bargaining**

Nil

Discrimination

Nil

Working**Conditions**

1. It is recommended to improve the ventilation in the production area.

2. It is recommended to have the noise level measured for knitting area.

1.1 month

2. One week

Health and Social**Facilities**

1. The ladies toilet in the packaging floor should have smaller containers to put the liquid soap.

25 Feb 04

Occupational Health and Safety

1. The stairways must be provided with flashlights for emergency.
2. The workers responsible of using the stain remover must be enforced to use correct masks and must be provided with goggles and gloves.
3. There must be adequate space (at least 80 cm) between the tables and the escape aisle must not be blocked by fabrics or materials in the cutting, sewing and packaging floors.
4. Single sewing machines should be provided with needle guards.
5. There must be rubber mat under each electric panel (2 in cutting floor and one in steam boiler room is missing).
6. The "fire exit" sign must be hang to the other side of the door on the way down to warehouse.
7. In the warehouse and in the packaging floor there must be "fire exit" light above the fire exit door.
8. The stock height in the warehouse should be decreased to 3 metres.
9. There must be operating instructions in steam boiler rooms and generator, compressor rooms.
10. There must be "not for personnel, only load can be carried" warning and max. Capacity on the floor doors of the load elevators.
11. The stairs in the loading area should be provided with balustrade.
12. The main entrance door and the door in the store warehouse which is also one of the fire exits should be opening outwards.
13. There must be regular (annual) recorded health checks for adult workers.
 - 1) 2 days
 - 2) 1 week
 - 3) 1 week
 - 4) 1 month
 - 5) 1 week
 - 6) 25 Feb 04
 - 7) 1 day
 - 8) Effective immediately
 - 9) 1 day
 - 10) 1 day
 - 11) already

started, 1 day

12)3 days

13)1 month

Dormitories

N/A

Environment

Nil

24/02/04/ signature / stamp

Signature / stamp Company

© 2003 Systain Consulting GmbH

Version 1.2e

Page 8

Assessment “On Tops” for SA8000 Level

1. **Audit Results**

Results

2

1

NA

Essentials

C.1

Policy

X

Lack of policy for SA8000 requirements

C.2

Planning and Implementation

X

Lack of training records

C.3

Management Review

X

Lack of internal audits

C.4

Control of Subcontractors /

Suppliers / Sub-suppliers

X

Lack of procedures for suppliers and sub
suppliers

C.5

Control of Homeworkers

X

C.6

Compensation

X

Lack of basic need wage plan

C.7

Child Labour

X

Lack of documented remediation policy

C.8

Evasion

X

C.9

Outside Communication

X

Lack of procedure to communicate

Ripe for SA8000 Certification with regard to audit results B. and C.:

YES

X

NO

Training and assistance necessary but SA8000 certifiable

YES

X

NO

2. Description of the Results

2.1 Positive points

2.2 Remarks

Please fill in under results

2 = Good

1 = Improvements Needed

NA = Not Applicable

No deviation from requirements

Deviation from requirements

Requirements do not match to the company structure

© 2003 Systain Consulting GmbH

Version 1.2e

Corrective Action Plan (CAP)

“On Tops” for SA8000 Level

Necessary Improvements

Agreed

Yes

No

Implement- tation

Date

Policy

1. The top management should define a company policy for **social** accountability and labour conditions that :

- a) includes a commitment to conform to all requirements of SA8000 Standard
- b) includes a commitment to continual improvement
- c) is effectively documented, implemented, maintained, communicated and is accessible in a comprehensible form for all personnel, including directors, executives, management, supervisors and staff, whether directly employed, contracted or otherwise representing the company.
- d) is publicly available.

X

Planning and Implementation

1. The company should ensure that the requirements of the SA8000 standard must be understood and implemented at all levels of the organisation through

- a) training of new/and or temporary employees upon hiring
- b) periodic training and awareness programme for existing employees,
- c) Continuous monitoring of activities and results to demonstrate the effectiveness of systems implemented to meet the company's policy and the requirements of this Standard.

X

Management

Review

1. Top management should periodically review the adequacy, suitability and continuing effectiveness of the company's policy, procedures and performance results.

X

Control of Suppliers / Sub- suppliers

1. The company should establish and maintain appropriate procedures to recruit subcontractors /suppliers/sub suppliers based on their ability to meet the requirements of the SA8000 Standard.

2. The company should maintain appropriate records of subcontractors /suppliers / sub suppliers' commitments to promptly and completely inform the company of any and all relevant business relationship(s) with own subcontractors/suppliers/sub suppliers.

3. The company should maintain reasonable evidence that the subcontractors/suppliers / sub suppliers continuously improve conditions to meet the requirements of the SA8000 Standard.

X

© 2003 Systain Consulting GmbH

Version 1.2e

Page 10

Control of Homeworkers

Nil

Compensation

1. The company should have a well-defined plan for achieving the basic needs wage (700 million TL) within a specified and reasonable period of time.

X

Child Labour

1. The company should establish, document, maintain and effectively communicate to personnel and other interested parties, policies and procedures for remediation of children found to be working.

X

Evasion

Nil

Outside

Communication

1. The company should establish and maintain procedures to communicate regularly to all interested parties data and other information regarding performance of the requirements of the SA8000 Standard including but not limited to the results of management reviews and monitoring activities.

X

24/02/04 / signature / stamp/

Signature / stamp Company

© 2003 Systain Consulting GmbH

Version 1.2e

List of Attachments

Obligatory Attachments

Attached?

1.

Employees Interview Sheet

Yes

2.

Production Unit Record Sheet

Yes

3.

Customer Record Sheet

Yes

Attachments if Relevant

Attached?

4.

Child Labour Record Sheet

No

5.

6.

7.

8.

© 2003 Systain Consulting GmbH

Version 1.2e

Kaynak: <http://www.ave-koeln.de/csr/pub/SocialAuditReport230204.pdf>

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı :Özge Baruönü
Doğum Yeri ve Tarihi :İstanbul -23/10/1978

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi :Hacettepe Üniversitesi İstatistik Bölümü
Yüksek Lisans Öğrenimi :Hacettepe Üniversitesi İşletme Bölümü
Bildiği Yabancı Diller :İngilizce, Almanca

İş Deneyimi

Stajlar :T.C. Hazine Müsteşarlığı
Çalıştığı Kurumlar :Oyakbank A.Ş

İletişim

E-Posta Adresi :barunzge@yahoo.com

Tarih :27/03/2005